

Porton - tovarna smrti

SMRT GEOFFREYA BACONA JE ODKRILA KOVNICO SMRTONOSNEGA OROŽJA, O KATEREM JE BIL DOSLEJ LE MALO ZNANEGA — LOGIKA NAPADA IN OBRAMBE, KOT JU POJMUJEJO V BRITANSKEM OBRAMBEM MINISTRSTVU — SE ENA OVIRA NA POTI K RAZOROŽITVENEMU SPORAZUMU

Hrup okoli jedrskega orožja je zadnja leta popolnoma osvojil pozornost svetovne javnosti: le-ta redno zve za vsak jedrski poskus, veliko manj pa je poučena o poskusih z bakteriološkim in kemičnim orožjem. V Veliki Britaniji se je te dni končala preiskava o skrivnostni smrti znanstvenika Geoffreya Bacona. Uradna verzija je potrdila ugotovitve: Bacon je umrl za pljučno kugo, potem ko se je okužil z virusom »pasteurella pestis«, ki je usel varnostnim ukrepom.

O vladnem mikrobiološkem raziskovalnem centru in eksperimentalnem inštitutu za kemijsko obrambo v Portonu je bilo v britanski javnosti doselej sila malo pisano in govorjenega. Center so zgradili

med letoma 1948 in 1951, vendar je bilo vse dogajanje v njem sila skrivnostno. Zaradi varnostnih razlogov niso nikoli objavili podatkov o številu strokovnjakov, ki delajo v njem, pa tudi izdatki te ustanove so bili vedno prikriti, čeprav vlada redno objavlja proračunske izdatke za vse svoje dejavnosti.

Kljub vsem varnostnim ukrepom je Porton v preteklih letih nekajkrat prebil bariero tajnosti. Pred kratkim je 18-letni uslužbenec inštituta — šele začetnik — odpovedal delovno razmerje ter izjavil svojnemu znanecu: »Vem, kaj počno tukaj in to me zelo skrbi.« Le nekaj dni kasneje se je fant znašel v umobolnici.

Leta 1953 se je letalec Mal-linson prostovoljno prijavil za

zelo nevaren poskus. Velike nagrade, ki so mu jo bili obljubili, ni dobil, ker je umrl v plinski celici. Istega leta so neko zdravnico, ki je delala v Portonu, odpeljali v umobolnico. Ko so jo odpustili, je obiskala svoje kolege v Portonu, nato pa se je vrnila domov in naredila samomor.

Maloštevilne znane podrobnosti pričajo, da je Porton ena največjih tovarn smrti na svetu. Profesor katedre za socialno medicino univerze v Aberdeenu na Škotskem Bacclett je pred tremi leti napisal: »Ena sama žlica struna botlinus v rezervoarju velikega mesta bi bila novsem neoznažna, pa bi vendarle paralizirala vsakogar, ki bi pil to zastrupljeno vodo...«

Uradne izjave britanskih vojaških predstavnikov so redno silno miroljubne, vendar... Leta 1959 je tedanji britanski letalski minister Ward dejal, da si Velika Britanija »pri-druže pravico maščevanja zoper sovražnika, ki bi pri napadu nanjo uporabil kemično ali bakteriološko orožje.« Po-dobna je tudi izjava bivšega ministra za preskrbo Jonesa, ki je dejal: »Nameni ustanov v Portonu so — kot je celotna politika naše vlade — izključno obrambni.« Obe izjavi precej jasno razkrivata politiko britanskega obrambnega ministrstva: da bi na bakteriološki ali kemijski napad odgovorili z enakim orožjem, je treba imeti »polno orožarnico«. Manj je seveda ta logika jasna javnosti, ki je zaradi druge svetovne vojne, zaradi presumerivne iskanja novih orožij na atome in pa zaradi jasnih mednarodnih konvencij, ki bakteriološko in kemijsko orožje strokno prepovedujejo, to vrsto »oboroževanja« skrajša odpisala iz arzenalov morebitne prihodnje vojne. Zaradi znanih pravil oboroževalne igre je moč — pomota ni verjetna — sklepati, da za podobne raziskave skrbi obrambna ministva vseh veselih in morda še nekaterih druga, to pa pomeni v času, ko je iskanje skupnih točk pri poznanjih za razorožitev silno nočasno, še eno oviro na poti k sporazumu.

TEŽKI GUMIJASTI SKORNJI, ROKAVICE IN VAROVALNE MASKE — TO JE OPREMA OBEH LABORANTOV NA SLIKI, KI JE BILA POSNETA V MIKROBIOLOŠKEM RAZISKOVALNEM CENTRU V PORTONU. PA Vendar kak virus včasih uide z vajeti...

Poslednja priložnost

Ameriški politiki so občajno sila vestni, kadar je treba odgovarjati na pisma, ki jim jih pošiljajo njihovi pristajši, posebno še, če so volitve pred vrati. Senator Young je, zvest temu pravilu, odgovoril na pismo, v katerem ga je vpraševal, kaj ga je letalo ameriških oboroženih sil zastopnik prepeljal konja predsednikove soproge Jacqueline. »Kaj bi bilo, če bi enako ravnal tudi jaz?« je končal pismo radovedni državljan. Young je odgovoril: »Dragi gospod, ko sem bral vaše pismo, v katerem napadate tako ljubko bitje, kot je Jacqueline Kennedy, sem se vpraševal, kaj boste počeli s konjem glede na dejstvo, da imate v hiši še osla.« Senator Young na prihodnjih volitvah ne bo kandidiral.

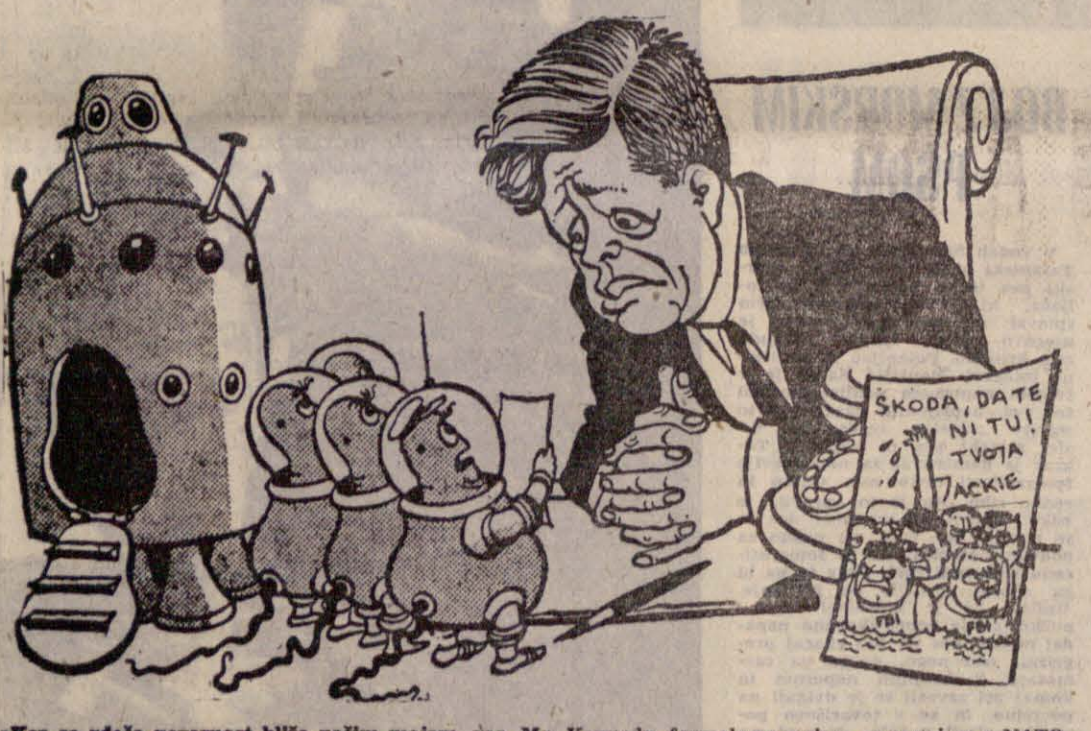
Družbi nevarni elementi

Zlatih časov za diplomate, ki so akreditirani pri Združenih narodih v New Yorku, je konec: doslej so redno ustavljali avtomobile na krajih, kjer je bilo ustavljanje in parkiranje prepovedano, in niso tvegali, da jih bodo kaznovali, ker jih je varovala diplomatska nedotakljivost. Pred dnevi pa je šef newyorške policije sporočil, da diplomatov sicer ni mogoče prisiliti, da bi plačali globo, da pa jih je moč v primeru, če si naberejo več kot dvajset prekrškov, razglasiti za družbi nevarne elemente in na tej podlagi izgnati iz države.

Za krono gre

Bedfordski vojvoda, eden najbolj znanih in muhaštrih britanskih aristokratov, je pred kratkim postal neznanec, naj mu vrnemo njegovo vojvodsko krono. Vojvoda krono

ukradena karikatura

Ker se rdeča nevarnost bliža našim mejam, vas, Mr. Kennedy, formalno prosimo za sprejem v NATO. (Cummings v The Daily Express)

ODMEVI

KAKO JE ZAHOD V TISKU IN IZJAVAH SPREJEL POLET NIKOLAJEVA IN POPOVIČA

»Če je res,« je izjavil bivši ameriški predsednik Truman, ki je omenil dvojni sovjetski polet okoli Zemlje, »potem zaslužijo, da jim čestitamo.« Daleč od Trumanove dvomnosti je eden vodečih britanskih znanstvenikov označil polet Nikolajeva in Popoviča kot »preprosto fantastičnega« ter med drugim dejal: »V človekovi zgodovini še nikoli nismo bili priča tako naglemu in nenavadnemu razvoju napredka in osvajanju.« Obe izjavi, tako različni po svoji vsebini, predstavljata dve skrajnosti, med katerima so se sukale ocene podviga sovjetske vesoljske tehnike.

Ce je imela v preteklem stoletju prvo mesto v tehni-nem napredku Evropa in če ga je v prvi polovici tega stoletja prevzela Amerika, potem lahko zadržimo, da je pobuda po letu 1950 prešla v roke Sovjetske zveze, bi se lahko glasil povzetele objektivnih izjav in tistih mnenj, ki niso bila izrečena z jezo ali zavideanjem. »Samo čitnik,« je napisal londonski Daily Express, »lahko trdijo, da bi bilo sovjetsko ljudstvo bolj zadovoljno, če bi lahko omeje kupovalo kruh in meso. Taka trditve so napačne. Človeka prevzamejo povsem izredni občutki, ko gleda sonorodnjaka, kako podira meje človekovega spoznanja...«

Le redko se pripeti, da bi pomembni dogodki sprožili toliko nasprotujočih si komentarjev in negotovih izjav, kot jih je sprožil prav dvojni polet okoli Zemlje: videti je, da znanstveniki na zahodu v veliki večini niso bili pripravljeni na ta dogodek in da jih je polet precej zmedel. Isto velja tudi za zahodni tisk, ki se je iz dneva v dan lovil med domnevami in napovedmi, ki se skoraj redno niso uresničevale. V soboto 11. avgusta, ko se je začel polet, so bile največje časopisne agencije prepričane, da bo Nikolajev pristal v nedeljo. Tega dne pa je polet je Popovič in agencije so sporočile, da bosta kozmonavta v ponedeljek pristala na Zemlji. Napovedi se niso izpolnile in v torek so bili nekateri znanstveniki v ZDA, na Švedskem in na Japonskem prinavrženi presei, da se krožni poti obeh ladij razhajata in da bosta zgerci v ozračju, če se nemudoma ne bosta spustili na Zemljo.

Po pristanku, ki so ga sovjetski strokovnjaki planirali za sredo jutraj, je v Baltimore vesoljski strokovnjak profesor Basilan Ello ugotovil, da »sovjetski polet v bistvu ni nič drugega kot rezultat izredno natančnih matematičnih računov, nanašajočih se na oba poglavna faktorja, čas in

krožno pot« ter da je »poskus z vesoljsko ladjo Vzhod mnogo manj kot poskus, ki ga pripravljajo Američani s projektom Gemini (dvojčka, dva pilota v eni vesoljski kabini). Zanimivo je, da tega mnenja ni bila niti organizacija »Nasa«, ki je najbolj pooblašena za dajanje izjav o vrednosti in pomenu ameriških vesoljskih uspehov in načrtov; le-ta priznava, da je v sovjetskim poletem ameriški projekt Mercury izgubil ves smisel, projekt Apollo pa sodi med načrte, ki so jih drugi (se pravi SZ) že uresnčili.

Zmeda izjav in sodb se je nadaljevala ves čas, kar so iz SZ prihajala poročila o vtihs in rezultatih poleta. New York Times je zapisal, da ZDA niso »nepopravljivo zaostale, kar zadeva vesoljske raziskave, neki strokovnjak s Cape Canaverala pa je izjavil, da bi le še »čudež pomagala, da bi Američani dosegli Luno pred Rusi«. Dva visoka funkcionarja z raketskene oporišča Huntsville Eberhard Rees in Ernst Stuhlinger priznavata, da »sovjetski uspeh pomeni popolno presenečenje«, medtem ko je direktor ameriškega programa »človek na Luno« Brainer Holmes dejal, da »sovjetskim poletu ni ničesar, kar bi prese-

nečalo: za sovjetsko tehnično raven smo že vedeli, to pa, kar so naredili, nam ne pove ničesar takega, česar ne bi vedeli že prej...« George Miller, predsednik kongresnega »vesoljskega odbora«, je prepričan, da bodo ZDA »prehitile SZ, brž ko bodo pripravljene velike nosilne rakete, ki jih zdaj pripravljajo«, za direktorja že omenjenega programa Gemini Jamesa Clamberlina pa »bo treba počakati vsaj do leta 1964, preden bodo tudi Američani lahko poslali pod nebo dva astronauta, ki bosta krožila na vzporednih krožnih poteh.«

Kennedy je brez sramu priznal, da so ZDA za SZ v vesolju in da bodo »prav gotovo ostale še precej časa«: trije »strokovnjaki« ameriškega kongresa (senatorji Magnuson, Holand in Teague) pa menijo, da je z ameriški uspehi vse v redu: prepričani so, da ni potrebno spreminjati ameriških načrtov za osvajanje besednih »dosegla nekaj spektakularnih uspehov«, zato pa so ZDA dosegle »številne tehnične uspehe«. Ko je polemizirala z omenjenimi senatorji, je monskovska Pravda v nekem članku postavila vprašanje, na kaj so močje mislili, ko so govorili o »uspehih«: »na eksplozije ra-

ket na izstrelitvah ali morda na devet odhoditev Glennovega poleta ali morda na tveganje, ki ga je preстал Carpenter, ki bi najprej malodane živ zgorel ter nato utonil...«

Hladna vojna je kajpada sprevajala vse faze dolgega potovanja obeh kozmonavtov okoli Zemlje. Newyorški Herald Tribune je napisal, da z »Zemlje vstaja senca proti nebu, senca zidu, zastora, zavese, da bi dosegla in pokrila ob Vzhodu...« Za londonski Daily Herald pa »Vzhoda nista nič drugega kot super-vohna, ali bolje, dva super-bombnika v vesolju.«

Za konec najaktualnejši komentar, ki se je pojavil v britanskem Daily Mirrorju: Marjorie Proops, sodelavka tega časnika, je ugotovila, da je privlačnost filmskih zvezdnikov odločno v zatonu. Gospa Proops je prepričana, da so kozmonavti že postali novi osvajači ženskih src: predvsem zato, ker so izbrani med najbolj zdravimi in postavnimi možmi, in pa zato, ker jih po psiholoških preizkusih izbirajo izmed ljudi, o katerih je brez omahovanja mogoče trditi, da so pogumni. Morda ima Marjorie Proops prav; če ima, se bo tudi zvezdnitvo prilagodilo novi dobi.

IME MI JE NATASA: MOJ OČKA JE BIL V VESOLJU. JE IZJAVILA POPOVIČEVA HČERKA, KO JE PO DOLGEM OBTOVLJANJU KONČNO DOVOLILA, DA SO JO PREDSTAVILA HRUSOVOU

Bonn trguje

Zahodna Evropa je takoj za ZDA najpomembnejši trgovinski partner in investitor na vseh celinah, Južni Ameriki. Od te zveze imajo zahodnoevropske države že ves čas po drugi svetovni vojni dvojni korist: dobiček jim prinaša prodaja vse dražjih končnih izdelkov ter kupovanje vse cenejših surovin, prav tako pa jim prinaša znatne dobičke tudi vložen kapital. Ko je Kennedy planiral svojo zvezo za napredek — desetletni načrt razvoja Latinske Amerike, ki naj bi rešil z globokimi socialnimi vrenji razmajane pozicije zahoda — se je obrnil po pomoč tudi v Evropo. Ameriški gospodarski strokovnjaki so bili mnenja, da ZDA ne morejo prevzeti vsega finančnega bremena tega projekta in da morajo pri pomoči Latinski Ameriki sodelovati tudi drugi zahodni zavezniki. Za sodelovanje so se potegovali evropski zavezniki sami, ki so si, kot rečeno, od njega obetali precejšnje koristi.

Pred kratkim se je v Bonn vrnila zahodnonemška trgovinska delegacija, ki se je pod vodstvom veleposlanika Granowa dva meseca pogajala z zastopniki brazilskega zunanjega ministrstva. Dolga pogajanja so vzbujala sume med brazilsko javnostjo, da nekaj ni v redu: doome je potrdilo

Odposlanstvo Granowa ni izpolnilo upov brazilske vlade in Washingtona — »Trgovina je dobiček,« pravijo v Bonnu

nedavno objavljeno uračno sporočilo, ki je skopoz naznanjalo, da so pogajanja prekinita za nedoloben čas zaradi bistvenih nesporazimov med partnerjema.

V trgovini z Latinsko Ameriko ima Zahodna Nemčija precej važno vlogo, med latinskoameriški državami pa je še posebej pomembna de-leš, ki odpada na Brazilijo. Ta trditve se nanaša tako na trgovinsko izmenjavo med obema deselama kot tudi na velike investicije zahodnonemškega kapitala v Brazilijo. V letih od 1952 do 1961 je Zahodna Nemčija izposlala v Latinsko Ameriko milijardo sto milijonov mark kapitala, od tega samo v Brazilijo 900 milijonov mark. Dobički, ki jih ta kapital prinaša, sodijo med najbolj varovane skrivnosti bonnskega gospodarstva. Vsekakor so dovolj veliki, da je bila brazilska vlada prisiljena Zahodno Nemčijo zaprositi ne za nove zasebne investicije (ki jo tako drago stanejo), marveč za dolgoročna posojila, za katera je treba plačati običajne obresti in jih po poteku roka vrniti, ne pomenijo pa nevarnega kanala, po katerem odteka v Brazilijo ustvarjena sredstva v tujino.

Pogajanja o posojilu so se začela še pod predsednikom Quadrosom. Brž ko pa sta obe strani navezali stike in ko so se zastopniki začeli pogajati, je bonnska stran položaj začela izkoriščati za pritisk in izsiljevanje. Pogajanja je bila prekinita in so jih nadaljevali letošnjega maja, ko sta brazilski zunanji minister Dantas in Washington ponovno pozvala bonnsko vlado, naj se vključi v načrte za gospodarsko pomoč Latinski Ameriki. Pozu Dantasa ni naletel na gluha ušesa. Nekaj dni kasneje je v Brazilijo prispela delegacija pod vodstvom veleposlanika Granowa. Zabela so se mučna pogajanja o posojilu 50 milijonov dolarjev, s katerimi bi finanširali nekaj večjih objektov v nerazvitih severovzhodnem delu države. Kmalu pa se je izkazalo, da zahodnonemška pomoč ni brez pogojev, in to takih, da jih Brazilija ne more sprejeti. Predvsem je Granow zahteval, naj bi si prenos blaga, ki ga Brazilija uvaža, razdelili na pol: eno polovico naj bi ga vozile ladje pod brazilsko zastavo, drugo pa zahodnonemške. Za Brazilijo je bila zahteva nesprejemljiva: da bi rešila krizo trgovskega ladjeva, je vlada pred leti sprejela zakon, po katerem lahko uvozno blago prevažajo le brazilске ladje. Če bi sprejela bonnsko zahtevo, bi pomenilo, da bi znova odprla vrata krizi v trgovinski mornarici, Zahodna Nemčija je v tako položaja del dobičkov, ki jih ne bi mogla dobiti od posojila. Razen tega je zahodnonemška delegacija zahtevala še druge koncesije, ki so se nanašale na letalski promet in pa na še neurejena premoženjska vprašanja iz druge svetovne vojne.

Granow je tako na razočaranje Washingtona odpotoval in še enkrat dokazal, da Bonn pri pomoči Latinski Ameriki računa predvsem na dobro kupitvo in šele nato na cilje, ki si jih je zastavila zveza za napredek.

VERBELEN SE VEDNO UPA

Avstrijska policija je mihuli mesec doživela tri alarme, ki so jo temeljito »privzdignili«. Po napadu na spomenik sovjetskim vojskom in po težavah s Soustello, ki so ga italijanske oblasti postavile na avstrijsko mejo, so odkrili načrt za osvoboditev Verbelela, generala belgijske SS, ki so ga aprila letos aretirali na Dunaju. Policieja o tem odkritju ni objavila nobenih podrobnosti, vendar so častniki avstrijskega glavnega mesta ugotovili, da so policisti prišli več belgijskih nacističnih agentov: leti naj bi prišli na Dunaj, da bi ugrabili znanega nacističnega zločinca. Verbelela so avstrijske oblasti nameravale izročiti belgijski policiji; belgijska javnost upravičeno pričakuje, da bodo zločinca obsodili na smrt. Za načrte belgijskih nacistov je baje zvedela belgijska tajna služba, ki je nemudoma obvestila avstrijske oblasti.

Kot je znano, so Verbelelu pred dvema mesecema odvzeli avstrijsko državljanstvo, ki ga je dobil pred leti na svoje pravo ime. Pregonu, ki so ga še pred končano vojno napovedali nacističnim zločincem, se je baje izognil zato, ker je naredil nekaj »neprecenljivih« uslug ameriški tajni službi. Kasneje je Verbelel navezal tesno stike z evropskimi fašističnimi predstavniki ter z OAS. Preiskava ob aretaciji je odkrila precej dokumentov, ki odkrivajo njegove povojne zveze s fašizmom.

Verbelel je bil v Belgiji dvakrat obsojen na smrt, obakrat v odsotnosti. Oblasti so večkrat zahtevale izročitev, kljub temu pa avstrijsko notranje ministrstvo ni dalo nobenega določnega odgovora. Levičarski avstrijski častniki so izrekli domnevo, da ima nacistični zločinec v Avstriji še precej močne zaščitnike.

RAZPOTJE BREZ KAZIPOTA

ČE REČEMO, DA JE PRI NAS KVADRATURA UČNIH PROSTOROV EDINI ČINITELJ, KI VPLIVA, PRAVZAPRAV CELO ODLOČA O TEM, KOLIKO NAJVIŠJE IZOBRAŽENIH STROKOVNJAKOV NAM DAJE VSAKO LETO UNIVERZA, POTEM BOMO MOGOČE MALO PRETIRALI, TODA ŠE VEDNO OSTALI ZELO BLIZU RESNICE.

In če še nadaljujemo s tem rahlim pretiranjem: danes zagotovo lahko le manjšemu delu mladih ljudi, ki komaj pričenejo svoj univerzitetni študij, da jih bo čez štiri, pet ali šest let, ko bodo pač končali svoj študij, naše gospodarstvo tudi res potrebovalo, ali z drugimi besedami, da jih res čaka služba v njihovi bodočnosti. Dolgoletne izkušnje in še vedno veliki primanjkljaj strokovnjakov z visoko izobrazbo sicer delujeta nekak pomirjevalno in celo zagotavljata, da bo veliki večini sedanjih študentov res tudi uspelo najti delo na svojem področju, toda gola logika je neusmiljena. In ta lahko samo ugotovi, da ni nikakor nujno, da bomo čez kakih pet let potrebovali res tudi vseh 84 psihologov (toliko srednješolcev se je letos prijavilo za študij na tem oddelku univerze) in pa tudi kaakega etnologa ali klasičnega filologa (pa čeprav se letos ni nihče odločil za študij na teh oddelkih). In logika tudi pravi, da je precej verjetnosti, da bodo mladi ljudje, ki šele pričenejo svoj univerzitetni študij, ubrali napačno pot. Do tega, precej vzemirirjivega zaključka smo prišli ob pripravah za ta članek, s katerim smo prvotno želeli primerjati podatke o prijavah novincev na ljubljansko Univerzo s številskimi o perspektivnih potrebah našega gospodarstva za strokovnjake z univerzitetno izobrazbo.

S prvimi podatki je bilo lahko: Univerza je zaključila prijavni rok za novince že konec julija in statistika je že uredila številke. Tako smo zvedeli, da se je letos prijavilo za študij na univerzi 2500

novincev (od tega naj bi 304 študirali izredno), zvedeli smo tudi, da je letos kar za 28 odstotkov manj prijav kot lani, da se bodo vse številke precej spremenile ob času rednega vpisa (lani se je prijavilo 3469 novincev, vpisalo pa 4018), da pa bo letošnjih brucov kljub temu veliko manj kot lani (letos pričena študirati letnik, ki se je rodil med vojno, leta 1943, precej absolviranih srednješolcev bodo pobrale tudi številne visoke šole, ki niso v sklopu Univerze, pa tudi izrednih študentov je bilo lani 1077, predlanskem pa celo 1167). Zvedeli smo tudi kako so se bodoči študentje porazdelili po fakultetah in oddelkih in zvedeli smo tudi, kje jih je preveč in kje premalo. Toda o tem sprevēd in premošč so v bistvu odločale samo učne kapacitete posameznih fakultet in oddelkov. To pa je bil tudi edini podatek, v katerem so bile številke vsaj nekoliko bolj konkretne. In pravzaprav tudi edini podatek, ki je res podatek!

Zakaj izkazalo se je, da takega članka, kot smo ga hoteli objaviti, ne bo moč napisati vsaj še nekaj let. Podatkov o tem, koliko strokovnjakov z univerzitetno izobrazbo bomo potrebovali čez leto dni, čez pet ali deset let, ali, naj še enkrat ponovimo, koliko diplomiranih študentov bo tedaj lahko dobilo službo prav v svoji specializaciji, za katero so porabili toliko let, namreč sploh ni. Vsaj podatkov, v katerih bi bile številke, ki bi jim lahko verjeli. Teh podatkov, ki naj bi odločali o poklicnem usmerjanju mladih ljudi in njihovem študiju ni niti na Univerzi, niti pri republiških organih, niti v komunah, v večini primerov pa tudi ne pri podjetjih.

S člankom o zanimanju študentov in potrebah gospodarstva na posameznih področjih tako seveda ni bilo nič, toda ostala so vprašanja: Kdo in kaj pri nas pravzaprav vpliva na poklicno usmerjanje? Kdo in kaj odloča? Res samo kvadratura učilnic?

Prva odločitev je seveda pri mladih ljudeh, ki hočejo nadaljevati svoje šolanje na univerzi. Toda kaj je recimo odločilo, da jih hoče letos (sodeč samo po prijavah), 264 študirati medicino, 98 stomatologijo, 264 strojništvo, 200 elektrotehniko, 125 arhitekturo in 97 gradbeništvo? In kaj, da se jih je prijavilo za študij rudarstva samo 9, za študij kemične biologije 7, za geodézijo prav toliko, za zoologijo 12 in za mineralogijo celo samo eden? Zanimanje? Prav gotovo. Toda kakšno zanimanje? Če bi med bodočimi bruci delali anketo o tem, koliko pravzaprav vedo o študiju, za katerega so se odločili, ali pa o tistih, ki jim niso bili pri srcu, bi gotovo prišli do dokaj poraznih rezultatov. Zakaj kljub vsem srednješolskim reformam je odvisno samo od dobre volje in prizadevnosti posameznih predavateljev, če bodo nakazali svojim učencem vse možnosti visokošolske specializacije in jim tudi nekoliko manj šabonsko in bolj nazorno prikazali kaj lahko pričakujejo od študija na posameznih oddelkih in kaj bo ta študij od njih zahteval.

Ko govorimo o velikem zanimanju srednješolcev za študij na medicini, strojništvu, pa tudi na pravnih (letos je 229 prijav) in ekonomski fakulteti (270 prijav) ter zlasti na arhitekturi in germanistiki (letos 87 prijav), pogosto omenjamo tudi poje mode. Pravimo: »Ta fakulteta je v modi.« Toda

kako se pravzaprav rodi taka moda? Kako, da hoče samo letos vsaj 125 srednješolcev študirati arhitekturo? Čeprav je res, da se precej študentov vpise na eno izmed fakultet, ker pač ne vedo, kam naj bi šli, je kaj malo verjetno, da bi si v tem primeru izbrali prav eno najtežjih in najbolj zahtevnih fakultet. Toda gotovo je, da je med temi 125 prijavljenci poleg tistih, ki jih arhitektura res veseli, tudi precej takih, ki so se odločili za ta študij, ker je »lep in nobla. Ta občutek, iz katerega se potem poraja moda, pa ima v večini primerov zelo stvarno ozadje. Vsakdo bi seveda rad lepo in dobro živel, ko konča študij. Pri nas pa je nekako splošno prepričanje, da so prav arhitekti med našimi najbolje plačanimi strokovnjaki. Toda ta, že nekaj let trajajoča naval na arhitekturo seveda ne more ostati brez posledic. Sedaj ni več veliko mest za arhitekte (vsaj tistih slepih ne), kako pa bo šele čez leta? In tako pridemo nekje do bistva »mode« v študiju. Če bi imeli pri roki stvarne številke, ki bi mladim ljudem prav s svojo stvarnostjo odločno povedale, da bo čez nekaj let za arhitekte vsako leto na razpolago le nekaj mest (gre samo za primer, in nikakor ni nujno, da bo tudi res tako), da torej ne bo ne služb ne zaslužkov, potem bi verjetno že v kalli zstrli vsako modo. In če bi bile take številke na razpolago tudi za druga področja, bi mladi ljudje gotovo manj zaletavo izbirali fakultete in se usmerjali v stroke, katere bo gospodarstvo resnično potrebovalo.

Toda teh številki ni! Posamezne fakultete je po logiki, golih ugibanjih in po svojih učnih zmogljivostih z različni sprejemnimi in preizkusnimi izpiti ter s poostrenimi kriteriji omejujejo vpis in preusmerjajo srednješolce v študij na fakultetah, kjer ni veliko prijavljencev. Toda gre samo za najbolj enostavno informacijo: »Tam gre samo za najbolj enostavno informacijo.« Tam se vpisujejo...«, ki nima s plansko vzgojo strokovnjakov prav nobene zveze in ji lahko celo nasprotuje. Zakaj na medicini bodo omejili vpis, pa čeprav so potrebe po zdravnikih ogromne, na umetnostni zgodovini, kjer imajo letos samo 13 prijav, pa čeprav so potrebni zgodovinarji, ki so že diplomirali, ne morejo niti svoji izobrazbi odgovarjajočega mesta.

Ostanejo samo še gospodarske organizacije, ustanove, inštituti, skratka, neposredni zaposlovalci univerzitetno izobraženih kadrov. Tisti, od katerih naj bi prišli podatki, ki naj bi pomagali sestaviti sezname o perspektivnih potrebah po strokovnjakih z visoko izobrazbo, tisti, ki s svojo vsakdanjo prakso in stipendiranjem vplivajo na marsikatero odločitev o študiju. Lahko bi rekli tudi tisti, zaradi katerih ne vemo, ali bomo čez nekaj let potrebovali 20 fizikov, 21 matematikov, 52 farmaceutov, 87 agronomov, 36 gozdarjev, 30 veterinarjev in 62 metalurgov (taki so podatki o letošnjih prijavah) ali pa morda več ali pa manj.

Tega pa ti činitelji tudi sami ne vedo. Če pri stipendiranju, ki je najbolj enostavna oblika planske vzgoje kadrov, se vse ustavi. Na nekem sestanku gospodarstvenikov je bilo slišati tudi tako izjavo: »Mi nimamo časa, da bi stipendiral...« Clovek, ki je to izjavil, je bil predstavnik velikega industrijskega podjetja, ki dolga leta ni čutilo potrebe, da bi si vzgajilo visoko izobraženi kader in se je tako lepega dne znanlo pred izstevom, da ga bo zaradi starosti v enem letu zapustilo 15 odstotkov visoko izobraženih strokovnjakov. Poznamo pa tudi primer še večjega podjetja, ki je šest let stipendiral strojnika, ker je pač imelo »nekak sklad za stipendiranje, pa ga je potem, ko se je prijavil z diplomom strojnega inženirja, zaposlilo kot skladničnika, ker ga v proizvodnem procesu sploh ni potrebovalo. O tem, kako in koliko nekatera podjetja vedo o svojih potrebah za univerzitetno izobraženi ljudmi, pa najbolj nazorno pripoveduje primer velike, drugače odlično organizirane slovenske tovarne v razvoju: v komunah so zahtevali, naj tovarna pripravi, koliko novih strokovnjakov bo potrebovala čez pet let. In se tovarne so odgovorili: enega, potem pa so se na komunah zmenili, da bo pravo število verjetno pet... In se primer iz druge republike: tovarna, ki so jo gradili pet let, je pričela obravnavati s 40-odstotno zmogljivostjo, ker v vseh teh petih letih ni stipendirala nobenega strokovnjaka, prostih pa ni mogla takoj najti. Podobni primeri se ponavljajo ob rekonstrukcijah številnih tovarn. In če vemo, da so vsi ti primeri iz velikih in dobro organiziranih gospodarskih organizacij, lahko brez težav sklepamo, kako mora biti v manjših in slabše organiziranih podjetjih in končno tudi zvezni, zakaj ne more priti do podatkov, ki bi bili vsaj približno zanesljivi.

S tem se je krog, v katerem se vrtila planska vzgoja kadrov zaključila. Morda si delamo skrb brez resnične potrebe in morda bo dela in služb za vse dovolj. Vprašanje je le, če na primer ne potrebujemo več kot 26 slavistov in več kot 19 romanistov, ali več kot 26 slavistov in 43 turističnih geografov. Skratka, če bodo mladi ljudje, ki so pričeli študirati izpolnili tedaj, ko bodo diplomirali res najbolj pereče vrzeli?

Odgovor na to pa bo še precej časa dajala samo praksa, se pravi, prišel bo tedaj, ko bo že prepozno. Zakaj velika anketa, s katero naj bi ugotovili, koliko in katere strokovnjake najbolj potrebujemo je pred dobrima dvema letoma padla v vodo. In nič ni videti, da bi se pripravljali za uresničenje te prepotrebne akcije, ki naj bi visokošolski izobrazbi odvzela njen loterijski značaj.

In tako vse skupaj še vedno ostaja pri tem, da izdaja družba za vsakega študenta velika sredstva, ne da bi vedela ali res potrebuje prav takega strokovnjaka in da mladi ljudje študirajo, ne da bi zares lahko bili prepričani, da jih po diplomi čaka njihovemuč večletnemu trudu in kvalifikacijam primerno delo.

MIRO POČ

JAME V ENI - „JAMI“?

— IMAMO NEKAJ TAKIH TURISTIČNIH BISEROV, KI JIH NIMA SVET! — SO ŽE NESTETOKRAT Povedali turistični delavci na najrazličnejših sestankih, razgovorih. — LE, ČE BI SE BOLJE IZKORISČALI TE NAŠE LEPOTE! KOLIKO DEVIZ VEČ BI LAHKO IZTRŽILI OD TURIZMA!

Postojnsko jama je lani obiskalo okoli tristo tisoč obiskovalcev iz vseh krajev sveta. Popolnoma razumljivo, saj je Postojnska jama tik ob glavni magistrali, ki vodi na morje. Pa tudi številni propagandni pamoji po vseh krajih države v notranjosti in na mejnih blokih tujega in domačega turista že dolgo preden pride do »Postojnskih vrat«, opozarjajo na to edinstveno znamenitost.

Daleč, daleč za njo, po številu obiskovalcev, so Skocijanske jame z manj kot dvajset (!) tisoč obiskovalcev v lanskem letu. Temu primerno se manjši obisk pa je v drugih jamah. Zakaj je tako in kje so vzroki?

Postojnska jama je brez dvoma med najsoodnejše urejenimi. Vsaj za naše pojme. Ima urejeno notranjost, ima tudi že »ostareli in osiveli« vlak, ki pelje obiskovalce vsaj pretežni del poti po jami. Tudi razsvetljava je dobra, da o komercialni službi in vseh drugih činiteh — v primerjavi z drugimi jamami — niti ne govorimo. To je deloma razumljivo, saj ima Postojnska jama tudi največjo tradicijo in je tudi najbolj znana v svetu. Vse druge jame pa tega nimajo.

Na primer — Skocijanske jame! Te so še neurejene, čeprav mnogi, ki so jih obiskali trdijo, da so lepše od Postojnske. No, stvar okusa, vendar nikakor ne moremo mimo ugotovitve, da so te jame vse preuč šzamerjane, da njihove vrednote v turističnem ozru še daleč niso izkoriščene.

Direktor Postojnske jame Elo Garzaroli pravi o problemu naših jam takole:

— Turizem ni lahka stvar. Zlasti ne za jamarstvo. Morate vedeti, da je Postojnska jama dejansko ob križišču, tik ob cesni in skoraj vsak se ustavi za urico, dve, da si jo ogleda. Vendar današnji turist nima dovolj časa za pohajkovanje. Hoče si v nekaj urah ogledati vse in potem brž odrzeti proti morju. Tudi peš se ne mu ljubi hoditi več! Zato terja določen komfort, hitrost in učinkovitost. Današnji turist je dinamičen in vsaka zamujena ali neprožna iniciativa pomeni tudi toliko in toliko turistov manj! Kaj mislite, da bi na Kravcu bilo toliko obiskovalcev, če ne bi bilo ščinice?

Tu nam manjka mnogo. Celo nam, ki smo najbolj »moderni«, kaj šele drugim jamam. Ne gre pa le za gostinske kapacitete in ne vem kaj še vse, marveč za notranjo urejenost jam, ki bo obiskovalcu zamujala, da si bo lahko v najkrajšem času največ ogledal... Tu pa Skocijanske jame niso dovolj napredovale...

Alli jama ni »tovarna«?

Turizem je za naše obalno področje, pa tudi za področje Krasa, vsekakor zanimiva in (lahko bi bila!) zelo donosna dejavnost. Vendar se zdi, da mu pristojni činitelji marsikje ne posvečajo take pozornosti, kot jo zasluži. Vse preveč je še tiste miselnosti, da je treba zgra-

diti predvsem tovarniški dimnik, ki bo edini lahko zajamčil boljši kosček kruha tamkajšnjim prebivalcem. Zato kažejo tudi premejen interes, da bi vložili nekolikanj več denarja v take lepote in vrednote, kot so kraške jame. Skocijanske jame imajo — denimo — v primerjavi s Postojnsko jama mnogo ugodnejši položaj. Sodiijo v obmejno področje, kjer za obiskovalce nikakor ne bi bil problem, da si jo ogledajo. Tržaško področje, vse tja do Vidma in celo Benetk, je nepresušljivi »rezervoar« turistov. To je bil že nekaj... In zdaj? — Dvajset tisoč obiskovalcev v enem letu je vsekakor potrdilo, da te naravne lepote ne izkoriščamo. Zdi se, kot da je ne bi niti hoteli...

Zdaj pa, ko turizem postaja vse bolj cenjena gospodarska dejavnost, so ožele tudi misli, kako bi te kraške lepote lahko uspešno »prelopih« v devize. Naj navedemo ob tem zgolj podatek da bo Zavod »Postojnska jama« iztržil letos zgolj na parkirnem prostoru za avtomobile in avtobuse SEDEM MILIJONOV DEVIZNIH DINARJEV!

Toda kako približiti čim več obiskovalcev v prelepe jame?

Nekateri menijo, da je edina pot v združevanju Postojnske jame s Skocijanskimi jamami. Zagovorniki tega predloga trdijo, da je bilo postopovanje v naših jamah mnogo boljše, ko so bile pod enotno, centralizirano upravo kraških jam. Red je bil večji in tudi skrb za vse jame je bila večja. Tako pa...

In čeprav so te govorice — o potrebi združevanja namreč — čedalje glasnejše, ne gre morebiti le za »mood« združevanja, o kateri nekateri prav radi govorijo. Gre za dejansko združevanje celotnega Kraškega področja, ki tvori nedvomno zaključeno celoto. Zaključeno turistično področje, ki bi ga lahko izkoriščali mnogo bolj uspešno!

Tudi »skocijanci« se deloma ogrevajo za to. Manj, seveda, občine. Skocijanske jame so na področju sezanske komunne, Divaške jame na področju občine Divača, Postojnska jama na področju postojnske komunne. Ničče noče začeti, ničče noče tvegati, ničče noče dobiti pod svoje okrilje »manj rentabilnega« ali celo »invalidega« tovariša. Zdi pa se nam, da bi morale v tem primeru, ko gre dejansko za enotno področje, občinske meje odpasti!

Zanimivo je tudi mnenje osrednje Turistične zveze. Takole so reporterji odgovorili na nekatera vprašanja:

— Kaj menite na splošno o naših kraških jamah v turističnem ozru?

— Te naravne lepote so brez dvoma velikega turističnega pomena. Zal pa niso urejene tako, da bi bil omogočen množičnejši obisk. Njihove uprave si v komercialnem ozru slabo prizadevajo — razen v Postojnski jami — kar se kaže tudi v zelo pomanjkljivi propagandi. Brez dvoma pa je temeljna pomanjkljivost v tem, da niso turistično urejene, z vsemi sodobnimi

napravami... Problem turističnega razvoja Krasa z vsemi temi edinstvenimi — tudi v svetovnem merilu — naravnimi lepotami obravnavamo vse preveč ozkokožno in nepovezano.

— Menite torej, da bi bila nujno potrebna tesnejša povezava?

— Spričo dejstva, da so kraški naravni fenomeni turistično zanimivi in zelo pomanjkljivo ekonomsko izkoriščeni, bi bilo treba brez dvoma težiti k neki tesnejši povezavi. V razdobju moderne turizma je nujno potrebno urejati kompleksno tudi razvoj turistične dejavnosti na našem Krasu. Nima nobenega smisla, da rešuje Postojna svoje probleme in druge jame svoje. Potreben bi bil načrt, ki ga zal nimamo, za celotni razvoj tega področja. Da bi to dosegli, pa je nujno učinkovitejše povezovanje vseh činiteh, ki jame upravljajo, kakor tudi občinskih ljudskih odborov.

— Kako pa si to zamišljate?

— Oblika tega povezovanja je, navsezadnje, postranska stvar. Gre predvsem za kolektivne propagandne akcije, za kolektivno urejanje vseh problemov ki jih imajo naše kraške jame. Tu gre zlasti za notranje ureditve.

Premisleka je tudi konec koncen vredna misel, da bi vse pomembnejše jame, ki jih še danes turistično izkoriščamo, preše pod skupno upravo, s ciljem še bolj množičnega in bolj gospodarskega izkoriščanja teh objektov. Seveda, pri tem ne bi smeli kršiti načel samoupravljanja posameznih enot... Forma ni važna, gre za vsebino.

z z z

Torej — ali bodo vse jame v eni jami, ali kako drugače, je naposed postranska reč. Važno je to, da bi prihodnje leto, oziroma v naslednjih nekaj letih, lahko vse naše prelepe kraške jame postale tudi prave »zlate jame« turističnih deviz.

IZTOK AUSEC

ogledalo

V upravnem odboru otroškega vrta v Poljčanah so dovolj razgledani ljudje, da vedo, koga nastaviijo in koga ne; temeljito se posvetujejo, komu lahko zaupajo v varstvo svoje otroke. Marsikje se z lačnim kadrom bolj zadovoljni kot z nekaterimi kvalificiranimi vzgojiteljicami.

(Delo 29. avgusta v »Pismih bralcev«)

Poljčanani upoštevajo stari latinski izrek: »Plenus venter non studet libenter« ali po naše: »Poln želodec ne dela rad« in dajejo prednost lačnemu kadru pred sitimi kvalificiranimi vzgojiteljicami.

Sedel sem s prekrižanimi nogami na preprogi in postal oscrbnika, ki mi je razlagal o ramzamu, muslimanskem postu, ki traja vse mesec in kot vernik ne sme dati v usta niti košček kruha niti ne sme popiti kaplje vode.

(Ljubljanski dnevnik 25. avgusta — »Skodelca kave pri Osmanu pašiu«)

Ce bi to držalo, bi sultanu kmalu zmanjkalo podložnikov in se našim krajem pred stoletji ne bi bilo treba bati Turkov. V resnici se muslimani v ramzamu (ali ramadamu) postijo samo od sončnega vzhoda do zahoda, kar pa obilno nadomestijo ponoči, ko se vstane vsaki obredi, pri katerih ne zmanjka jedi in pičace...

Tu je nešteto nevarnosti in zahteva ogromno denarja. Holmes bo za ta polet potreboval več kot 20 milijonov dolarjev, morebiti pa ne bo zadostovalo niti 40 milijonov dolarjev. (Nedeljski dnevnik 2. septembra — »Polet na mesec«).

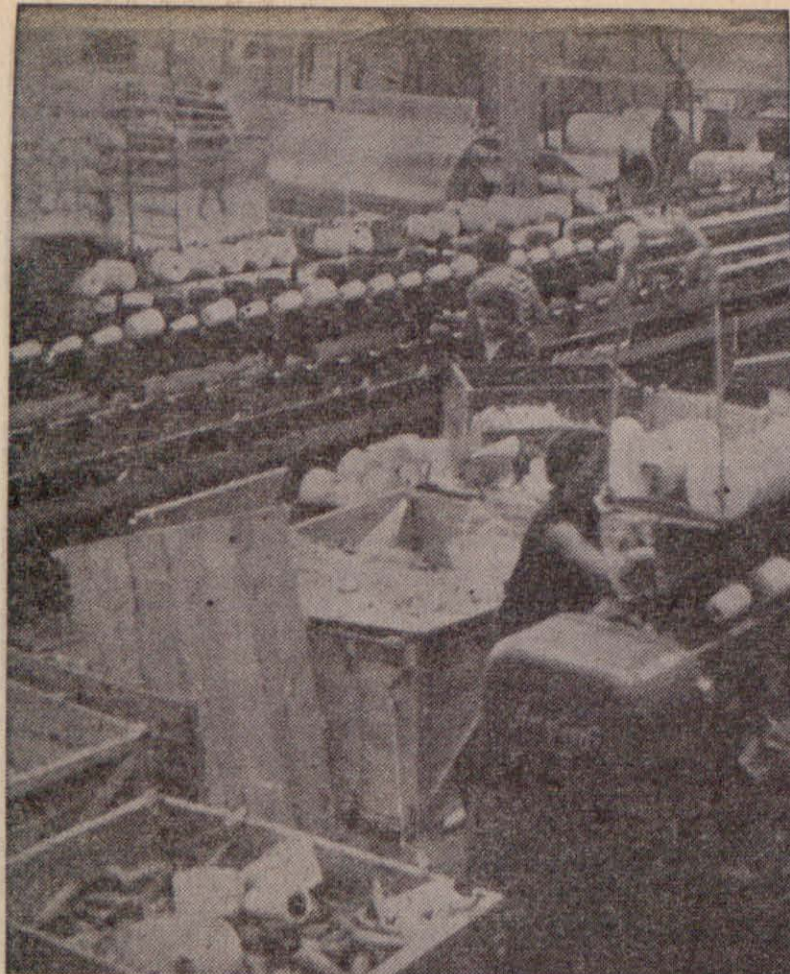
20 milijonov dolarjev je celotni proračun ZDA v 25 letih. Presneto dolgo bi morali Amerikanci še čakati na polet na Mesec, če ne bi pri njih pomenil bilijon našo milijardo, torej tisoč milijonov in ne milijon milijonov, kar je bilijon pri nas. To je treba pri ameriških virih vedeti.

Neodkopani zakladi

To so torej naši zakladi. Turistični zakladi velikanskih vrednot, ki jih pa še zdaleč ne izkoriščamo tako, kot bi jih lahko.

Na primer:

ŠTIRI GENERACIJE OB STATVAH V PREBOLDU

Tekstilna tovarna v Preboldu je v soboto proslavljala stodvajseti rojstni dan; na slavlju so bili gostje iz ožje soseščine, 170 tovarniških upokojencev in 940 delavcev in uslužbencev. — Iztečenih sto dvajset let, ki so jih proslavljali, pomeni dolgo tradicijo industrijskega dela, ki je ne morejo nadomestiti niti najmodernejši stroji. Nov stroj ni zamena za zgarane roke stare tkalke, ki ne more počasi pokazati, kako se napravi tkalski voz, pa ga zna bliskovito zavozlati z zaprtimi očmi. Ta tradicija je največji kapital stodvajsetih iztečenih, težkih let. Kapital, ki delavcem iz Prebolda pomaga iz vsake težave in ki jim daje trdno zaupanje, da bo tako tudi v prihodnje.

vprego — da je tako z globami — kot neplemič je bil vedno kaznovan, kadar je vpregel štiri konje pred kočijo — dokazoval svojo meščansko premoč nad propadajočimi plemiči v sosednem gradu. Kje srečati pričo za sto dvajset let? Ni človeka, ki bi se spominjal mlinškega kolesa, ki ga je leta 1842 začela pogonjati Bolška in tako čez številne transmisije dajati moč predmliškim in tkalskim strojem. Kdo bi mogel danes pripovedovati o tržaških kapitalistih, ki so si podajali tovarno iz roke v roko?

V obratu srečamo strojnega tehnika, čigar babica je delala v tovarni petdeset let. Njen spomin sega daleč nazaj; obiščimo jo!

Prijazna sobica, starka v naslonjaču, v kotu obešana diploma: Antoniji Skok za petdesetletno delo v tovarni.

»Kdaj ste prišli v tovarno?«
»Natančno vam lahko povem: 20. aprila 1896. Dan pred tem sem bila stara štirinajst let.«

»Pa tovarna, kakšna je bila takrat tovarna?«

»Moja mati je prišla v tovarno trideset let pred menoj. Spominjala se je velike petnadstropne kvadratne stavbe, doživela je požar 18. februarja leta 1865, ko je tovarna pogorela do tal.

Mati je bila tkalka. Nekaj dni pred ognjem je spregledala, da dela stroj napako v blagu, pa je bila kaznovana tako, da ni dobila plače in je lahko za odkodnino le poceni odkupila poškodovano blago. Po požaru je bila vesela: imela je vsaj blago, plače po ognju tako ni nihče dobil.«

V treh letih je bila tovarna pozidana in leta 1869 je začela obratovati predilnica s 17.000 vreteni.

Naša sobesednica Antonija Skok je delala najprej na »kremplju« — mikalniku bombaža.

»Delali smo enajst ur na dan. Zjutraj od šestih do dvanajstih in po enournem odmoru naprej do sedmih zvečer. Plačane smo bile na rekord (akord) ...«

V prostorih je bila plinska razsvetljava. Da bi ne prišlo do požara, saj bombaž rad gori, sta hodila prižigat svetilke vedno dva moža. Prvi je nosil vžigalnik, drugi pa vedro vode, da bi lahko gasil.

Delavke smo bile bose. Po kamnitih stopnicah sem tekala s svitki preje gre in dol, pa mi je revma vzila noge. Ko so me bolele noge, me v predilnici niso več marali.«

Tončka je začela delati za »stolom« (statvami).

»Vsaka delavka je nadzorovala po dvajset statev. Stroj se večkrat pokvari, zato je treba biti spreten, da že od daleč opaziš napako in jo kar najhitreje popraviš.

Dobra tkalka mora imeti veselje do svojega dela!«

Tudi mati našega znanca strojnega tehnika je že v pokoj. Neža Skok je prišla v tovarno leta 1924 in jo zapustila šele lani.

»Trdo smo morale delati. Ni bilo tople malice kot je danes in čeprav smo delale na akord, so nas priganjali, da bi bili stroji kar najbolj izrabljeni. V osemerurnem delavniku ni bila dovoljena niti malica. V en žep sem vtaknila kruh, v drugega sadije, pa sem tekala od stroja do stroja in medtem drobila kruh, na katerem so se nabirali bombažni kosmi.«

Dvakrat vsakdanji kruh!

Ko je Neža delala v tovarni se je ob tkalnici začelo razvijati sorodno podjetje oplemenitilnica Cozmonos. Leta 1934 so pripeljali že takrat trideset let stare stroje, v tkalnici so kupovali surovo bla-

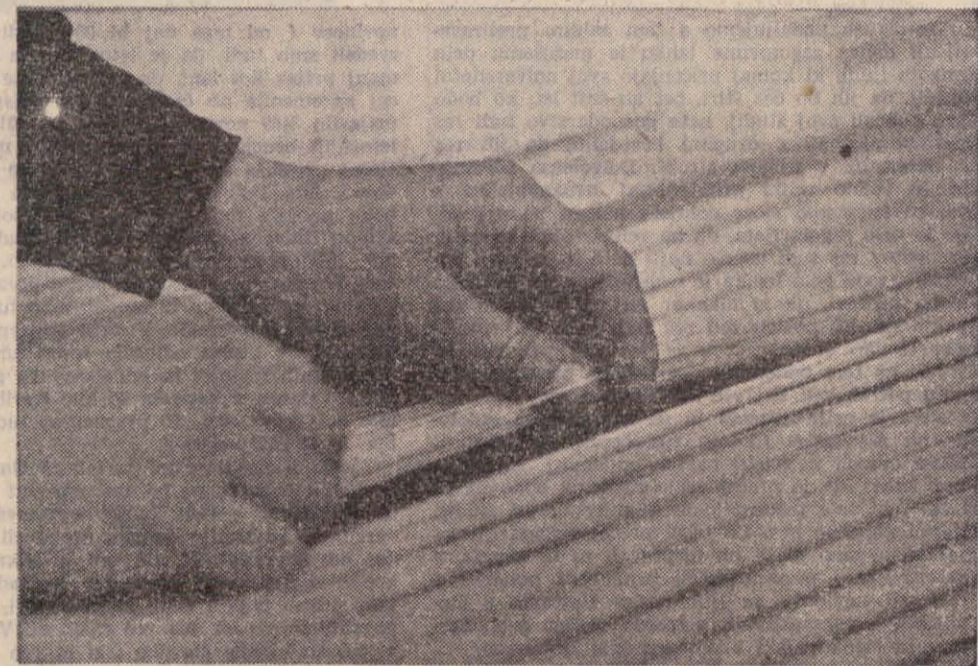
51 delavcev ni več vrnilo v tovarno — padli so v narodnoosvobodilni borbi.

»Tako rada sem delala za statvami, da mi je še danes žal, da sem šla v pokoj.«

Babica in mati sta preživeli življenje v tovarni, sin in vnuk doživljata danes. Tehnik Vlado Skok je prišel v tovarno leta 1954. Takrat so že proizvajali 9,62 milijona kvadratnih metrov blaga na leto za razliko od treh milijonov metrov pred vojno. Začeli so namreč z delom v treh izmenah. Zastareli stroji niso mogli več konkurirati, zato se je kolektiv odločil za rekonstrukcijo.

»Ko človek osem let raste s tovarno se mu zdí napredek nujnost, drugače sploh ne more biti.

Koliko je bilo narejenega pri nas: majhna predilnica, ki pokriva četrtno potrebo po preji, novi stroji v tkalnici in oplemenitilnici, nova kotlarna. Ali ste videli izredni stroj, ki s fotocelicami pre-

go in ga potem prali, barvali in impregnirali.«

»Tako kot so bili mojstri v tkalnici večina Nemci, tako so v Cozmonosu gospodarili Čehi. Zanje je bil Prebold druga Amerika, vsaj kar zadeva plače. Zato tudi niso hoteli navaditi naših pobov svojega dela.«

Številni tujerodni mojstri so bili za Nemce. Na domačine niso mogli vplivati. Že leta 1932 je bila ustanovljena v tovarni partijska organizacija. Po vojni se

risuje vzorce iz predloge in jih gravira v bakreni valj?«

Komaj čakam septembra, da bomo zakurili novi kotel. Veselim se, da bodo lahko mehaniki in električarji posvetili svoje delo novostim in ne bodo morali vedno samo popravljati starih strojev!«

Novi delavci, ki pridejo danes v tovarno se ne pričujo delu samo na strojih. V posebnih tečajih jim omogočijo, da čim hitreje dosežejo kvalifikacijo. »Za tkalko je treba biti rojen,« pravi Tončka Skok. »Nagel, pozoren in spreten. Najvažnejše pa je, da imaš veselje do dela!«

Sto dvajset let ropotanja statev je vcepilo veselje do dela v tovarni. Za statvami se bodo vedno na novo zamenjavale nove Tončke Skok in vsaka nova Tončka bo živela bolje, saj bo vsem skupna ista misel: čim več, čim hitreje, čim manj odpadka!

Sto dvajsetletna tradicija je skrita v ljudeh, ne v strojih. In ni naključje, da so na isti dan slavili stodvajseto obletnico tovarne in dvanajsto obletnico delavskega samoupravljanja.

ANTE MAHKOTA

— Niti sama ne vem. Ko sem ga ob neki priložnosti obiskala, sva prišla na to misel. Ko pa so pristali še v upravi bolnišnice ter na občini, seveda te formalnosti ni bilo težko opraviti.

Brez dvoma je ta poroka ena izmed najbolj nenavadnih v Jugoslaviji. Mladoporočnica sta se vzela kljub morebitnim težavam in hujskim posledicam. Je pa med njima še neka razlika: Miodrag ima zgolj štiri razrede osnovne šole, medtem ko bo uslužbenka Vera letos naredila izpit za osmi razred gimnazije. Kljub temu je med njima harmonija in vzdušje, ki je posledica odnosov, ko vse probleme rešujeta skupno in z razumevanjem.

Z. L.

Tkalkine roke morajo biti spretno in pridne.

Vest vsem tistim, ki jih skrbi ozimnica:

BREZ ZASKRBLJENOSTI

Smo v začetku septembra in mimo tega, da je treba otrokom pripraviti vse kar se da in je potrebno za šolo, tarejo družinske blaginje v teh dneh še tudi druge naloge, ki jih je moč označiti z eno samo besedo: OZIMNICA!

Treba je napolniti domače »klušče« z vsem, kar je potrebno, da bi lahko tedaj, ko se bo živo srebrno spustilo globoko pod ničlo, mirno učitali v topli sobi, za mizo, s katere se do iz kročnikov prijetno kadilo. Kieti je treba napolniti z drvmi in premogom, še najbolj pa — kar je vsaj pri nas najbolj običajno — s krompirjem, fižolom, čebulo, jabolkami ...

Sadje so gospodinjice že vkuhale, zdaj pa je v ospredju drugo: nabava povrtine, predvsem krompirja.

Kako je letos pravzaprav z ozimnico?

Slišati je, da primanjkuje krompirja, da je fižola zaradi suše manj, da jabolka niso najboljše obrodila.

Pa je to vse res? Skušajmo odgovoriti ...

Krompirja je morebiti res nekoliko manj kot zadnja leta, vendar je »klie« na pomoč vsekakor odšel. Pridelali ga bomo letos v vsej Jugoslaviji okoli dvesto petdeset tisoč vagonov; od tega precejšen del v naši republiki. Dosti ga bo! Celo več kot ga porabimo, saj računajo strokovnjaki, da ga bomo imeli čez mero okoli petdeset tisoč vagonov, od tega zgolj v Sloveniji petnajst tisoč vagonov! — V prvi vrsti gre tu za jedilni, najbolj razširjeni krompir, ki ga imenujemo »MERKUR«. Krompirja bo torej dovolj!

Seveda pa slehernega potrošnika predvsem zanimajo cene. Koliko tisočakov bo treba odšteti za krompir, ki je neke vrste »vpolavitna postavka« naše vsakoletne ozimnice?

Cene, kakršne so zdaj v veljavi na naših tržih, vsekakor ne bodo mogle obveljati, saj so pretirano visoke. Strokovnjaki so namreč izračunali — in ne gre, da jim ne bi verjeli — da veljajo proizvajalca stroški za en kilogram pridelanega krompirja le štirinajst dinarjev! Če bi imenovalec oziroma proizvajalec dobil za prodani krompir okoli dvajset dinarjev, bi bil še kako bogato nagraden za svoj trud in tako odkupna cena bi bila zanj še kako vzpodbudna. To so dejstva! Se pravi, da bo vsakršno »spekuliranje« z odkupnimi cenami žalovo početje, ker je dejstvo, da je krompirja za vse Jugoslovane dovolj. Zato se nikar ne bojmo, da bi se čez zimo ne najdeli dovolj praznega krompirja in krompirja v kosih pa tudi krompirjeve solate ...

Nekaj podobnega bi lahko v večji ali manjši meri rekli tudi za druge vrtnine. Zato je določena zaskrbljenost (ki jo nekateri zasebni proizvajalci pa tudi trgovska preskrbovalna podjetja iz takih ali drugačnih razlogov hote ali nehoti ustvarjajo!) vsekakor odveč!

Dejstvo je, da bodo letos proizvajalci zajamčena take odkupne cene, ki bodo temeljile na dejanskih proizvodnih stroških, upoštevanje pri tem je določeno vzpodbudno; v prodaji na drobno pa bodo morale biti seveda take, da jih bo prenesel potrošnik. Vsaka pretiravanja in spekulacije v tej smeri kopijejo lasten grob tistemu, ki se bo zamje odločil ...

I. A.

ALI ATOMSKE BOMBE RES KVARIJO VREME

V TT 31. julija smo na prvi strani prebrali prispevek o aktualni temi »Atomske eksplozije in vreme na Zemlji«. V razpravi je več zanimivih trditve, nekaj pa tudi takšnih, ki so v nasprotju s tem, kar je izven vremenoslovja znanega o atomih in atomskih bombah. Ker zanima vreme veliko ljudi in ker si bralci TT gotovo želijo jasne predstave o naravnih pojavih, nemara ne bo napaka, če se zadržimo ob eni izmed teh spornih trditve.

Avtor pravi, da je prvotna energija posamezne atomske bombe sicer premajhna, da bi neposredno vplivala na svetovno vreme, da pa se ta energija izdatno pomnožuje s tem, da postanejo atomi v zraku zaradi eksplozije radioaktivni. »Ta proces moremo primerjati s požarom: vžigalica, ki je zanetila požar, vsebuje le neznatno energijo, požar pa veliko. Radioaktivna energija ožarčaja, ki se je sproščila pod vplivom atomskih eksplozij, more torej v celoti bistveno prekašati energijo eksplozije!«

Zapisana trditve spominja na perpetuum mobile — to je izmišljeni stroj, ki bi iz nič proizvajal energijo. Pri atomski bombi je tako, da se ob eksploziji (cepitvi) posameznega atomskega jedra sprosti energija blizu 200 milijonov elektronvoltov. Hkrati odletita v poprečju kakor dva odvisna nevtrona, katerih vsak lahko naredi po en atom v svoji okolici radioaktivne. Energija, ki se potem sprosti ob razpadu tako nastalega radioaktivnega atomskega jedra, pa je dosti manjša kot v prejšnjem primeru in meri največ nekaj milijonov elektronvoltov. Tako vidimo, da se energija, ki se sprosti ob eksploziji atomske bombe na opisani način, to je z aktiviranjem drugih atomskih jeder, lahko poveča največ za nekaj procentov. Potemtakem ni mogoče razumeti, na kaj se opira ideja o pomnoženju te energije.

Teško si je tudi predstavljati, kaj misli avtor, ko pravi, da se radioaktivni delci koncentrirajo v tako imenovanih strujnih vetrovih. Kako neki to naredijo?

IVAN KUŠCER

NENAVADEN DOGODEK V BOLNIŠNICI V VRŠCU

Osebeje bolnišnice v Vršču, v Vojvodini, je bilo 18. avgusta letos priča nenavadni povorki, ki se je svedčano oblečena vila po stopnicah navkreber, vse tja do neke bolniške sobe. Med nenavadnimi in nevsakdanjimi obiskovalci so bili: matičar občine iz Vršca in še nek uslužbenec, mlada dekle oblečeno v poročno obleko in še nekaj svatov.

Tiho so vstopili in bolniki so jih začudeno gledali. Enemu izmed njih pa je na ušesnih zaigral nasmeh. To je bil trindvajsetletni Miodrag Jovanović, kmetovalec iz Bele Crkve.

»Gostje« pa so bili prav tako nemalo začudeni nad nenavadnim prizorom, ki se je nudil njihovim očem: Miodrag je prav v tistem trenutku dobival transfuzijo krvi. Matičar je vprašujoče pogledal zdravnika, ki je privolil, da se je poroka lahko pričela.

Sledil je znani ceremonial. Matičar je prebral pravice in dolžnosti mladoporočencev in potem ko sta oba z »da« privolila v skupno življenje, sta še podpisala dokumente. Tudi mož se je z desno roko podpisal, medtem ko je v levo prejemal kri.

Zena je jokala in tudi pozneje, ko so jo vprašali ali od sreče ali od žalosti, ni vedela odgovoriti.

Sosedni bolniki so po opravljeni poroki vsi v en glas zaklicali: — Čestitamo!

Neka bolničarka je kdove od kod prinesla rože, vsi pa so jima zaželeli, da bi čimprej zares proslavili ta veseli dogodek, kajti gostijo so zaradi močeve boleznii preložili za nekaj dni.

Zanimivo je, zakaj sta se ta mlada človeka odločila za poroko v tako nevsakdanjih okoliščinah ...

Vera Djurdjević, uslužbenka iz Bele Crkve in Miodrag Jovanović sta se že dlje časa rada gledala. Sklenila sta, da se bosta vzela aprila meseca, ko se je Miodrag vrnil z odsluženja vojaškega roka. Nato so poroko odložili do 18. avgusta, ker zaradi nekaterih formalnosti ni bilo mogoče prej. To da poroko je preprečila nenadna Miodragova bolezen. V prvi tretini avgusta je naenkrat začutil bolečine v želodcu in kar takoj so ga prepeljali v bolnišnico. V želodcu se mu je razlil čir. Kravrel je iz dneva v dan in se počutil čedalje slabše. Zdravniki so se ball celo za njegovo življenje.

Ker je njegova bodoča soproga Vera vedela za položaj in Miodragovo

POROKA KOT ZDRAVILO

kritično zdravstveno stanje, se je odločila čimprej poročiti se z njim. V strahu, da se ne bi pripetilo tisto najhujše, ni hotela ostati neporočena. Pogovorila se je z nekaterimi svojimi prijatelji o tem, ali sploh obstaja kakšna možnost, da bi se poročila v bolnišnici. Miodrag je bil v tistih dneh, ko se je boril s smrtjo, nemalokrat v agoniji. In tedaj je venomer bleled, da ga je Vera zapustila. Ta podzavestni dvom je še slabši njegovo zdravstveno stanje. Prav zategadelj so se zdravniki in uprava bolnišnice odločili za izjemo, ki je spreminila sicer vpeljani red v bolnišnici. Tudi na občini so se strinjali s to nenavadno poroko, ko so zvedeli, za kaj gre.

Miodrag je še vedno v bolnišnici, vendar o težkih krizah zdaj ni niti govora več. Tudi transfuzije niso več potrebne in si je že precej opomogel, tako da bo kmalu zapustil bolniško posteljo. Na vprašanje, kako se počuti po poroki, je odgovoril:

— Precej bolje. Zelja se mi je izpolnila.

Tudi Vera je odgovorila podobno. Ko pa so jo vprašali, kdo se je spomnil na možnost poroke v bolnišnici in zakaj niso datum poroke preložili, je dejala:

— Niti sama ne vem. Ko sem ga ob neki priložnosti obiskala, sva prišla na to misel. Ko pa so pristali še v upravi bolnišnice ter na občini, seveda te formalnosti ni bilo težko opraviti.

Brez dvoma je ta poroka ena izmed najbolj nenavadnih v Jugoslaviji. Mladoporočnica sta se vzela kljub morebitnim težavam in hujskim posledicam. Je pa med njima še neka razlika: Miodrag ima zgolj štiri razrede osnovne šole, medtem ko bo uslužbenka Vera letos naredila izpit za osmi razred gimnazije. Kljub temu je med njima harmonija in vzdušje, ki je posledica odnosov, ko vse probleme rešujeta skupno in z razumevanjem.

Z. L.

Šoferjem na pot

Triindvajsetletni Franc Legan in prav toliko star Albin Tomažin sta bila prijatelja od mladih nog. V isti vasi na Dolenjskem sta bila rojena istega leta in celo na isti dan. Le v mesecih je bilo nekaj razlike. Legan se je izučil za ključavničarja, Tomažin pa za mizarja. Zdal sta bila zaposlena tudi pri istem podjetju v Ljubljani. Pred kakimi štirinajstimi dnevi je Legan prodal Tomažinu za 160 jurjev motorno kolo znamke »Triumph«, prejšnji teden pa sta šla proti večeru na poskusno vožnjo v rodno vas.

— Boš videl, da si dobro kupil, — je prijel za krmilo Legan, novopečeni lastnik Tomažin pa je sedel zadaj.

V rojstni vasi sta se zadržala dalj časa kot sta mislila. In čeprav je Legan obljubil ženi, da se bosta vrnila najkasneje do pol deseture zvečer, je Tomažin prigravarjal Leganu:

— Kajne, nazaj grede boš pa vozil bolj počasi, ker je noč.

Ampak Legan se za to opozorilo ni dosti zmenil. Ze od nekada mu je bila nagla vožnja pri srcu. Spet je privijal plin in se na ovinkih drzno nagibal. Vozil je hitreje kot prej.

V Zagradcu sta se za hip ustavila. Spet je Tomažin opomnil Legana, da vozi prehitro, pa ga je Legan zavrnil: — Kaj se bojiš! Sem že veliko prevozil, pa se mi ni še nič zgodilo.

— Ze, ze, ampak ...

— Ti me ne boš učil, ko nimas pojma, kaj je motor.

Zaradi prehitre vožnje sta se skregala in Legan je z jezo zaropotal motor in še z večjo jezo užgal proti Ljubljani. Tako je dirkal, da Tomažin

USODNA HITROST

sploh ni mogel gledati. Privihal je sukničje do ušes in se stisnil za hrbet Leganu, da ne bi slišal, kako piska zrak okrog ušes. Po avtomobilski cesti proti Ljubljani je žaromet še hitreje rezal tempo. V trenutku, ko je brzina kazal 110 kilometrov na uro, in ravno takrat, ko sta pripeljala na viadukt pri Stranski vasi pri Grosupljem, je začelo motor zanašati. Legan ga ni več obvladal. Pritetela sta v betonsko ograjo. Legana je vrglo trideset metrov daleč, kjer je oblezal mrtev na cestišču. Tomažina, ki se je krčevito držal zadnjega sedeha, pa je z motorjem vred vrglo 38 metrov daleč. Pri nesreči je dobil pretres možganov, zlom desne roke v zapestju, rano v ustih in rane po kolenuh.

Do nesreče ne bi prišlo, če ne bi Legan vozil prehitro in če bi imel nekaj več vozniških izkušenj, saj je bil brez vozniškega dovoljenja.

ŽORŽ SKRIGIN:

MAČEK POD ŠLEMOM

Te dni se je v Kiseljaku začelo snemanje novega filma Žorža Skrigina z naslovom »Maček pod šlemom«. Dasi je zgodba odigrava v Hrvaškem Zagorju, so jo prenesli v bosensko mesto Kiseljak zategadelj, ker je ambient podoben, stroški pa manjši spričo dejstva, da je producent »Bosna-film«. Po izrednih izdatkih za »Kozaro« mora producent pariti na vsak milijon, vse več ekip pa tudi same vodijo račun o stroških svojih filmov. To je pač že skrajni čas.

Ko se je režiser Skrigin mudil v Zagrebu, sem ga srečal in mu zastavil nekaj vprašanj. Naš filmski veteran je na začetku pogovora poudaril, da je »Maček pod šlemom« komedija iz NOB — potemtakem prva naša komedija na to temo!

O snemanju je ŽORŽ SKRIGIN dejal: »Začeli smo film snemati v Kiseljaku, končali pa ga bomo v Sarajevu, v tamkajšnjih ateljejih na Jagodini... Vsebina tega filma je mnogo težja od vseh, kar sem jih doslej režiral, kajti — kot veste — je komedija. Kot to zasluži, sem se je lotil z več umetniških ambicij... Hotel bi v tem filmu pokazati naposled čisto običajnega človeka. Poskušal bom, da bo veder, kot vsak moj film, ki ga delam za publiko.«

Kratka vsebina filma? »To je tako na hitro težko povedati. Glavna oseba je običajen človek, partizanski deseter Kapara, ki se kar naprej znajde v kakšni zgodbi ali nezgodi, vendar se mu vselej posreči ohraniti glavo. Skupaj z domobranom Smokvinom se znajde v razno-raznih situacijah... To, denimo,

»Odjuga« Gine Lollobrigide

Da bi potolažila rastoče zanimanje javnosti za njene filmske načrte, je Gine bivša Nazionale zaupala novinarjem nekaj drob- tlin o svojem prihodnjem filmu »Odjuga«. Zgodba — v Antonio-nijevev slogu — govori o tragični ljubezni dame iz visoke druž- be do bivšega komuniste. Pred- vsem pa miha ta vloga Gino za- to, ker utegne postati njen part- ner — Marlon Brando.

vega filma Naš avto. Tu igram manjšo vlogo — lastnika frizer- skega salona.«

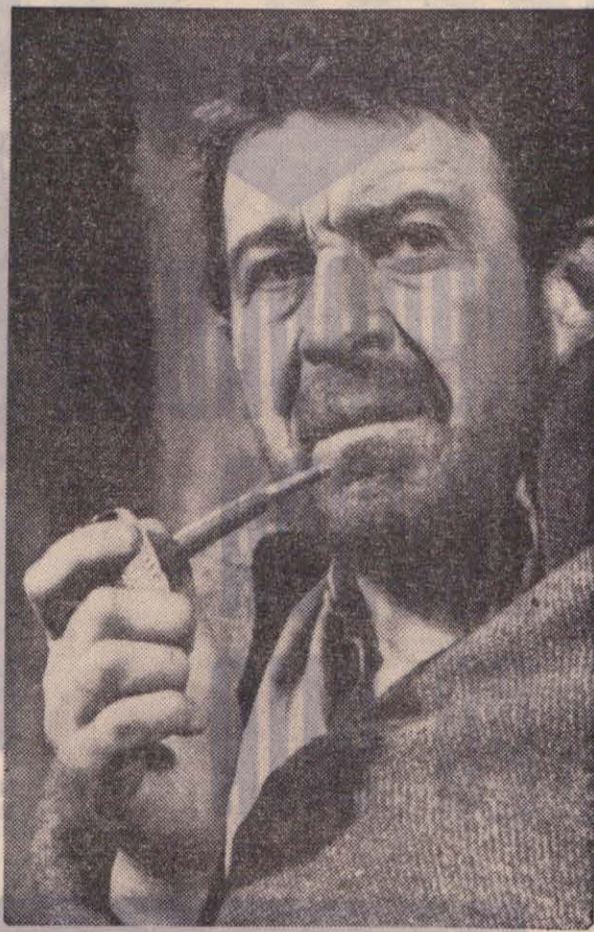
Kaj pa vloga v »Mačku pod šlemom«? Kakšna je? Ste z njo zadovoljni?

»Povem vam, da sem zelo za- dovoljen z njo! To je nekaj za- me. Bržkone veste, da je vloga domobrana Smokvine druga po vrstnem redu v filmu. S Kaparo se nekega dne posem po na- ključju sreča na seniku. Glede na to, da je Smokvina domobran, Kapara pa partizan, sta najprej sovražnika. Kasneje, ko Kapara vidi, da Smokvina ni oborožen, in ko mu Smokvina pomaga pre- magati nekega ustaša, pride med njima do simpatičnega sodelo- vanja. Tako se potem skupaj znaj- deta še v drugih dogodivšči- nah in na koncu s skupnimi močmi ujmeta veliko število do- zob oboroženih domobranov. Srečna in zadovoljna se vrne v enoto deseterja Kapara.«

Avtor scenarija je zagrebški književnik Joža Horvat, ki je za film predelal svoj roman z istim naslovom.

Snemanje naj bi se predvido- ma končalo v oktobru.

P. HOMOVEC

Pavle Vujisić kot deseter Kapara

Trije Bergmani? Če se bo uresničil ameriški načrt, potem bo na začetku filma »Šefinja gospa Ingeborg« ime Bergman kar trikrat zapisano z velikimi črkami: po romanu Hjalmarja Bergmana, režija Ingmar Bergman in glavna vloga Ingrid Bergman (na sliki). Američani so Ingmarju Bergmanu ponudili dva milijona dolarjev za režijo. Toda njegov pogoj je: snemanje na Švedskem!

Spet skupaj: Aleksandar Gavrić kot kapetan Leši in Petro Prličko

OBRAČUN ALI DRUGI DEL KAPETANA LEŠIJA

Režiser Zilka Mitrović, ki se letos ni pojavil v Pulju, snema v okolici Skopja drugi del priljubljene »Kapetana Lešija« — »Obračun«. Osnovni motivi scenarija, ki ga je napisal sam režiser, so vzeti spet iz vojne- ga in povojnega obdobja na Kosmetu. — »Obračun« pripoveduje o eni izmed številnih akcij legendarne- ga junaka Ramiza Lešija proti okupatorjevim sode- lavcem »balistom«, ki tero- rizirajo prebivalstvo tik po- vojni, da bi škodovali agrarni reformi in ljudskim odborom.

Mitrović je seveda ostal zvest svoji stalni ekipi in »svojem« stilu, za katere- ga je dobil in lanskem pul- skem festivalu laskavo pri- znanje s posebno pohvalo. Pred kamero Ljube Petkov-

skega in v scenografiji Dima Sumke, v totaloskopu pa v eastmanoloru, najde- mo v glavnih vlogah Alek- sandra Gavrića-Lešija, Petra Prlička, Dragana Očokolji- ča, Jeleno Jovanović-Zigon in druge. Film bo gotov do jeseni.

D. J.

NAŠ AVTO

Je novi film Františka Čapa in »Triglav-filma«. Komedijo snemajo v Piranu in pro- ducēt pričakuje po začetnih nespornostih (pač v stilu komedije) uspešen zaključek snemanja. »Naš avto« povzro- ča v majhnem ohmorskem mestecu namreč same nepri- jetnosti mlademu fotografu Pinu in njegovi deklici Maci, zapleta pa jih vsa hrupna sosesčina. Konec dober — vse dobro.

filmi, ki jih gledamo

MEIN KAMPF

Svedski filmski esej o Hitlerju in njegovi dobi, sestavljen iz dokumentarnih posnetkov. Režiser in glavni montažer: Ervin Laisner. Spremnne besede v srbohrvaščini. Distribucija: Morava film.

Mein Kampf — Moj boj je knjiga, v kateri je Hitler opisal program svojega boja. Svedski filmski esej Mein Kampf je sestavljen iz filmskih posnetkov, ki so nekoč služili poveščevanju tega Hitlerjevega boja. Režiser Ervin Laisner jih je uporabil, da bi z njimi razkril Hitlerjev Mein Kampf. V dveh urah je to disertacijo mojstrsko povedal in živi filmski dokumenti so se mu spremenili v stvarno sedanjost.

Laisner potegne gledalca v svojo razpravo, da skupaj odkriva del za delom Hitlerjevega boja, skupaj potujeta od prve svetovne vojne do konca druge in sta pričli vzrokom vzpona in propada Hitlerjevega Mein Kampfa.

Laisnerjeva razprava je jasna in ustvarjalec je siljen filmski jezikoslovec, ki si je podredil filmsko sintakso in metafore, da ga podpirajo. Iz množice bogatega dokumentar- nega gradiva so posneli odbrani tako da vsak zase poleg dokumentarnosti daje še del celote in sliko misli. Montaža je utrip srca: brezbržen, malodušen, na smrt preplašen; a v trenutkih odpora poln upanja.

Glavni igralec v tej veliki filmski predstavi sveta je Adolf Hitler. Laisner je odbral tiste posnetke o njem, s katerimi ga je lahko individualiziral in prodel v njegovo duševnost ter jo razkril pred nami. Tako ga je oživil v celovito osebo samo z dokumentarnim gradivom. To je največja posebnost in ne- navadnost tega filmskega esaja.

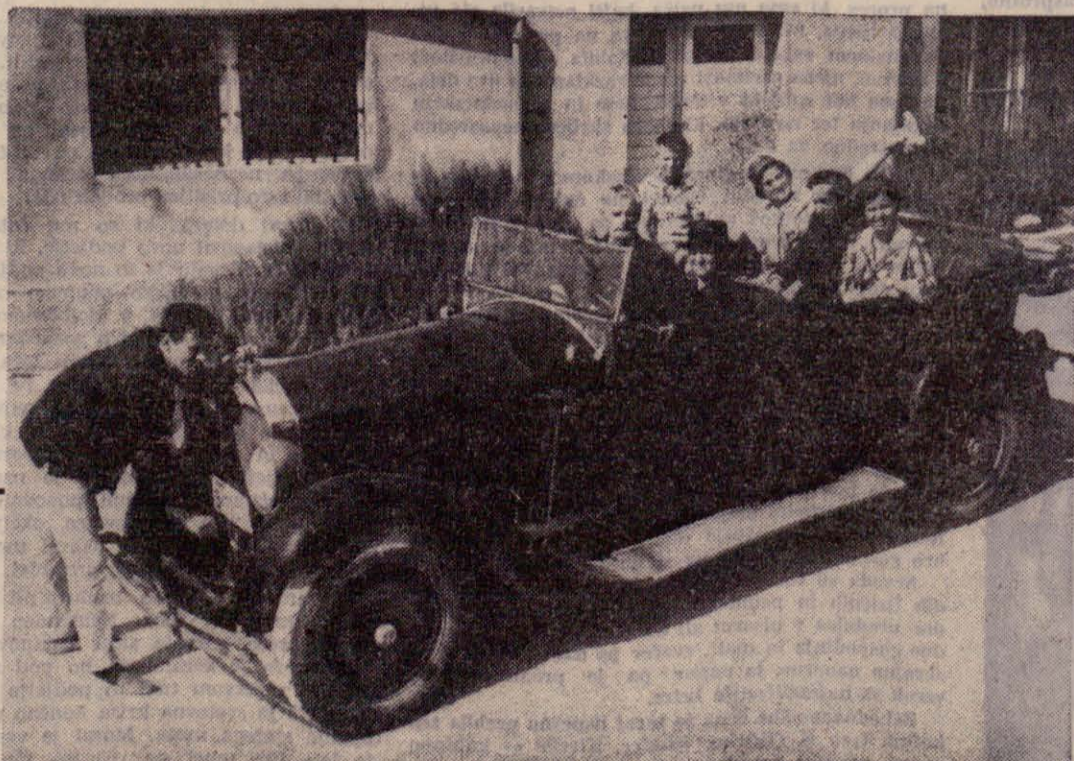
Eten izmed najimpresivnejših poglavij pa je del, ki kaže Hitlerja »pet minut pred dvanaesto«. Laisner je prepletel pri- zore fašističnih zborovanj in Hitlerjevih nastopov na govorniš- kem odru. Stopnjevano je večal stisko in nevdržno stanje: zborovanja so postajala teatralna in vedno bolj razsežna, Hitler pa vedno večji na govorniškem odru, dokler ni njegova glava nadvladala vse. Zadnje zborovanje je bilo ponoči, takrat se ritem zaustavi na nesibnem kadru neskončne množice, ki čaka, a od Hitlerja je ostal samo še patološko izkrivljen glas, živalsko izkričan v slabo pritrjeno množico. Mein Kampf se je razgabil v zločinsko zahtevo vojne zaradi uničenja zaradi uničenja.

Laisnerjevo razmišljanje se ne more zadovoljiti ob koncu samo z modrim izrekom: kdor z mečem začne, bo s mečem pokončan. Njega postaja strah, ... da v nas preži več grehov, kot imamo misli, da bi jih z njimi objeli, domišljije, da bi jih upodobili, ali časa, da bi jih zagrešili...»

Laisner zaključni razmišljanje pred nepregledno vrsto gro- bov, nemih preč krvavih let.

Svedski filmski esej Mein Kampf je kile k budnosti.

VOJKO DULETIČ

Za smeh in dobro voljo si v filmu prizadeva nad dvajset igralcev — poleg starega avta so tu Janez Čuk, Sonja Krajshek, Ruša Bojčeva, Metka Bučarjeva, Zlatko Madunić, Mila Kacičeva, Stefka Drol- čeva, Janez Škof, Alenka Svetelova, Mihaela Novakova, Iva Zupančičeva, Elvira Kraljeva, Tonči Vrdoljak in še drugi.

Pod pepelom nacizma — markiz de Sade: Annie Girardot in Robert Hossein v Vadimovem filmu »Pregrešnost in krepost«

Hm, pregrešnost in krepost...

Valland in Vadim sta se spet znašla sku- paj; po »Nevarnih zvezah« bosta presadila na filmski trak še junake iz klasične literature razuzdanosti, junake markiza De Sada. Gre za načrt, ki je v glavah avtorja »Zakona« in »Praznika« ter razvpitega režiserja dozorel že pred dvema letoma, tehnična realizacija pa se je zaradi številnih težav zavlekla.

Snov za film »Pregrešnost in krepost«, ki ga snemajo v studijih Saint-Maurice, streljaj od Pariza, so vzeli iz dveh najbolj poznanih del markiza De Sada »Justina ali nesrečne dogo- divščine krepost« in »Julija ali uspešna pot- pregrešnost«. Seveda v filmu niso mogli za- jeti orgij, ki so ogrode »Justina« in vsebina šestih knjig »Julije«. Sicer pa Vadimu tudi ni bilo do tega, da bi napravil zgodovinski film, marveč si je prizadeval, da bi našel mo- derno ekvivalent za »sadiščno« okolje ome- njenih del, ki sta nastali v XVIII. stoletju.

Našel ga je v Nemčiji iz leta 1944, ko je bil rajh na pragu propada. Od De Sada si je izpo- sodil idejo o dveh sestrah: o Juliji, zmagoviti razuzdanki, in o Justini, nemočni žrtvi, ki je kljub vsemu ohranila svojo sramežljivost in se na koncu zgrudi, zadeta od strele, ki sim- bolizira maščevanje narave nad moralo.

V filmu je Julija ljubica demonskega Schorndorfa (Robert Hossein), nacističnega oficirja, ki je pripravljen na sleherni zločin, samo da bi odkril nenehne zarote, ki jih ku-

jejo zoper njegovega »führerja«. Justina, kre- postna zakonska žena v stilu devic XVIII. stoletja, pa se znajde kot ujetnica na gradu, kjer postane žrtev pohotnosti nacističnih do- stojanstvenikov.

Vadim je najprej pomislil na svoji bivši ženi, Brigitte Bardot naj bi posebjala pregrešnost, Anette Stroyberg pa kre- post. Toda obe sta ga zapustili in tako je po- stala njegova sedanja zaročenka, ljubka Catherine Deneuve, v njegovih očeh najprimernejše posebjelne kreposti. Zato se je končno od- ločil, da ona prevzame vlogo Justine, Julija pa Annie Girardot.

Girardot ustreza De Sadovemu opisu Julije: »brinetka, vitka, s tistim nenavadnim bleskom v očeh, ki je sestavni del modne nainosti, leta pa je kakor ščepec sam pridodan strast- nosti; brez predsodkov in vesti, vendarle ne tako globoko pokvarjena, da ne bi ohranila svojega ponosa; razuzdana in čutna...«

Tudi Deneuve je kopija De Sadove junaki- nje, t. j. stereotipni lik žrtve: »blagih potez, figura device z globokimi sinjimi očmi, iz ka- terih sije poduhovljen pogled, sloka, s slonoko- ščenimi zobmi, plavalasa...«

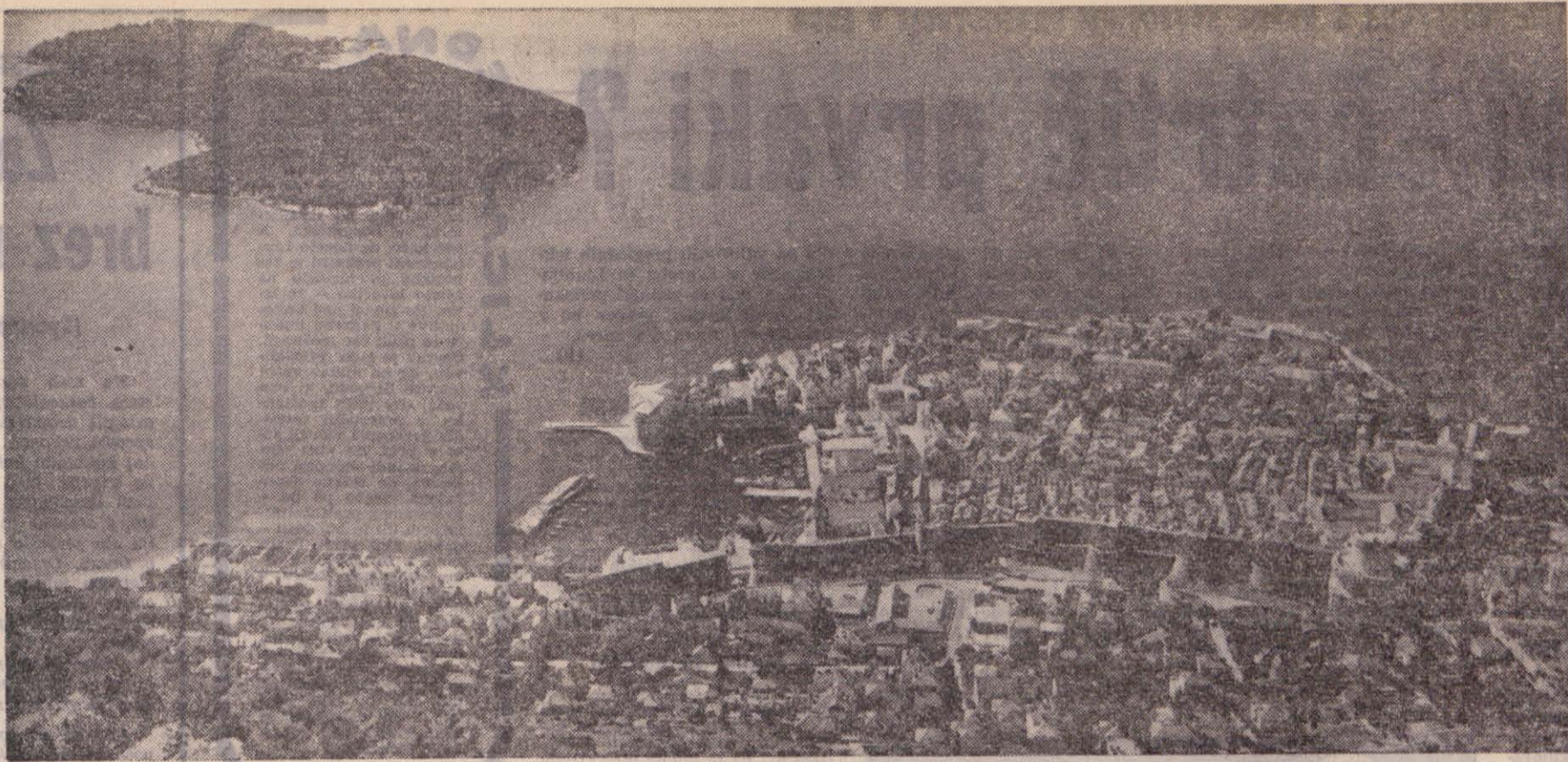
»Hudičeva zaročenka«, kot jo imenujejo Vadimovi sodelavci, si od tega filma veliko obeta: sedaj se bo videlo, če se bo lahko po- merila in kosala z njegovima prejšnjima »stvaritvama«, Brigitte in Anette.

- Alojz Gradnik: EROS - TANATOS**
Uredil in spremno besedo napisal Kajetan Kovič, ilustriral Božidar Jakac (Državna založba Slovenije, Bibliofilska zbirka Večni sopotniki)
- Lev N. Tolstoj: ANA KARENINA, I-II**
Prevedla Gitiča Jakopinova (Mladinska knjiga, Knjižnica Levstikov hram)
- PUSTOLOVSKE ZGODBE JACKA LONDONA, I-II**
Izbral in uredil Irving Shepard, prevedel Gojmir Kokol, verz prepretil Janez Menart (Založba Lipa Koper)
- Branka Jurca: HIŠICA OB MORJU**
Ilustrirala in opremila Cita Potokar (Založba Obzorja Maribor)

V Jugoslaviji imamo 33 festivalov. Najimennejši je dubrovniški. In najljubše, saj slovi daleč preko meja. Zunaj ga jemljejo celo zelo resno: na lestvici podobnih prireditelj v Evropi je zahtodno na prvem mestu. To laska — pa tudi obvezuje.

Letos so bile Poletne igre trinajstič. V dveh mesecih, kolikor trajajo spriču turistične sezone, so šle 69 predstav. In sicer 30 dramskih, 27 glasbenih ter 12 folklornih. Domači ansambli in posamezni interpreti so bili v večini (iz samega Dubrovnika, potem kombiniran Festivalni ansambel, potem iz Zagreba, Beograda, Skopja in celo iz Ljubljane eden). Inozemski ansambli in interpreti so prišli iz Italije, ZDA, Nizozemske, ZSSR, Poljske, ČSSR, Zahodne Nemčije. Prireditve je gledalo 55.000 obiskovalcev, od tega (računajo) 70 odstotkov inozemcev. V tem razmerju je bilo tudi število domačih in inozemskih dopisnikov. Trinajstič Poletne igre so potemtakem uspele. Za štirinajste nameravajo uvesti spet komorno opero, sicer pa bo program ostal tak, kot ga zahteva tradicija. In tak je — enkraten.

PRVO (OČARANO) PISMO IZ DUBROVNIKA (Z MAJHNO ZAMUDO PO VRHU):

PRI SPOMENIKIH V GOSTEH

Kot bi se zmenili, pa se nisimo, nas je prišlo v Dubrovnik ravno zadnji teden kar pol ducata slovenskih dopisnikov. Do takrat ni bilo nobenega. Tako ni zdaj ne preostaja drugega kot poudariti, kar so poudarili drugi.

že pred menoj: Poletne igre so za vsakogar v resnici enkratno doživetje. Zaradi programa... predvsem pa zaradi Dubrovniškega, ki daje temu mednarodnemu programu žlahten okvir s svojimi nad dvajsetimi odprtimi scenami, kakršnih ni v taki obliki in na tako tesnem prostoru nikjer več v Evropi.

To pa terjajo hvalnico. Dubrovnik: tisoč let zgodovine in negovane lepote. Po dnevi je razbeževanje, čudovito skladno klesan kamnitni kotel, po večerih je brezmejna poljana, na kateri že ob najrajšeji iluziji oživijo Držič, Shakespeare, Mozart, Gaius in pregraje rodov se razljudijo. Najsi se človek še tako upira preselitvi v brezprostorje in brezčasje, čar tega magičnega ambiena ga naposled ujame in ne izpusti.

Atrij Kneževga dvorca... Kolikokrat porušeni, a spet obnovljen hram Republike, kjer so se knezi menjavali vsak mesec, da bi modro upravljali državno birokracijo, še preden bi jih zamikalo misliti na lastne koristi. Propadli so, zaradi lastnih koristi, birokracije in časa, ki jih je prehitel. Ura v atriju ne teče več. Toda lepota kamna je ostala. Zdaj je tu hram Muzike.

Ali trdnjava Lovrijenac. Odkar stoji, je ni še nihče zavzel. Sto petdeset let preden je Saxo Grammaticus zapisal staro sago o kraljeviču Amlethu, so Dubrovčani v treh dneh zgradili prvotno utrdbo Lovrijenac, da bi prehiteli bližajoče se Benečane. Benečani so odpluli naprej. Lovrijenac je simbol dubrovniške moči. Mnogi jo imenujejo dubrovniški Gibraltar. Zraj je pravilni dom Hamletov. V desetih letih je Hamlet stodvajsetkrat tragično umrl na Lovrijenacu. Da bi to videli, si rezervirajo tuji vstopnice celo v Parizu.

Tu je potem palača Sponza. V davnihi je bila ob vsej svoji krasoti čisto navadna Carinarnica, po dubrovniško »Divona«. Zdaj poje v njej Slovenski oktet. In za dolarje razstavlja kak domač kipar sladki marmor: »I like babys«.

Na Dančah, kjer se je spustil na idealno puste in mrtve skale Shakespeareov Vihar, ni bilo nikdar nič. Pač, čisto zraven, pod staro cerkvico so umirali gobaveci v srednjem veku.

Knežev dvorec, Divona, Danče, trdnjava Revelin, Lovrijenac, vsak trg v malem Dubrovniku — ko da niso bili nikdar nič drugega kot vsi skupaj ena sama veličastna scena! Pregraj časa ni več. To je samo še magični ambien.

Magični? Ko muzicirajo Kvartet La Salle, Florentinski ansambel stare muzike, Zagrebški kvartet v atriju Kneževga dvorca, ko poje Slovenski oktet stare mojstre v atriju Sponze, to ni več samo lepo petje in lepo muziciranje, ampak v gotsko-renašanci bel scenariji zamaknjena pobožnost, ki jo lahko pobudi Umetnost. In nenadoma je poslušalec zaradi ambiena, samo zaradi njega, pripravljen tudi preslišati, spregledati. Reski violinske strune, Hamletu na Lovrijenacu njegov kolerečni vik in krik. Viharju na Dančah flegmatično popihovanje, neubranost tehnike. Kraljici Gertrudi pri Hamletu, da se je naveličala igrati. Kralju, da pozabi igrati. Potem spet Viharju, da ni bil pravilčen. Da je pretežki Ariel vpil po koreografu. In spet duh danskega kralja po drugem reflektorju. Da je bila deklaracija mučna v obeh delih... Da je bil Hamlet površen, ker je star — in Vihar površen, ker je nov.

Toda sam Shakespeare ne bi mogel najti čudovitejših trdnjav svojemu danskemu kraljeviču, kot je Lovrijenac z vsem galerijami, zidovi, debelimi dvanajst metrov, predvsem pa s stromo steno od morja kvišku, trideset metrov do vrha — in ne bi našel čudovitejšega notkaja, kakor so Danče za učnega Prospera. Zaradi tega je tudi sleherni razočaranje zmeraj le trenutno. Ali je dovolj, da je Fortinbras samo postaven... in ima Miranda platinasto grivo? V tem čudežu, ki se imenuje Dubrovnik, je, Zidovi, skale, zvezdno nebo, piš z morja, legende, vse, kar več o tem, vse igra namesto njiju.

Dubrovniške Poletne igre je ustvarila sila umetne in divje arhitekture, na vsaki pedi patinirane z zgodovino in legendo.

Dovolj? Ne. Nas pol ducata slovenskih dopisnikov pa ni videlo tretjega Shakespeara: na trdnjavi Revelin Romeo in Julija z Old Vic Theatrom iz Londona. To, pravijo, je bil višek dramskega festivala. Zakaj? Teško je povedati, pravijo: Polnost, bistrina, pogumna, živahna režija. In igra... ta Romeo in ta Julija sta bila tako življenjska. Nič medleca in prosojna, kakor ju igrajo Italijani, ampak vroča in temperamentna Italijana, kakor si ju zamišljajo Angleži. In potem sta bila tako sanjsko mlada. Kakor bi si človek še kdaj želel videti — mladega danskega kraljeviča.

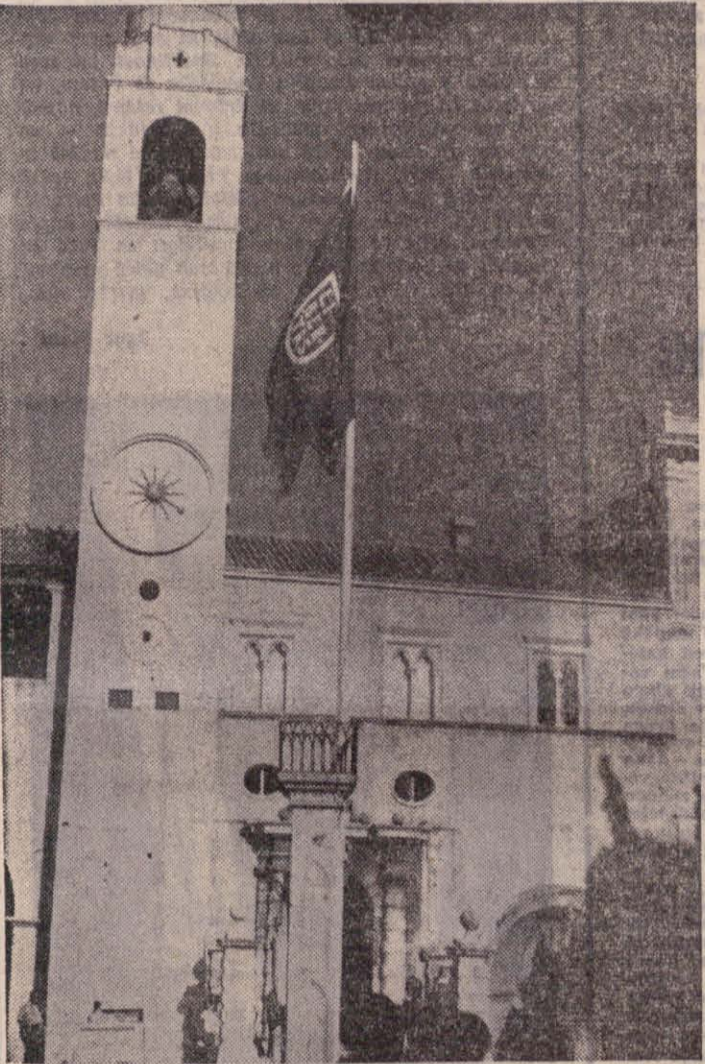
Če pridete kdaj v Dubrovnik poleti, si torej kupite vodil. Kjer boste podnevi z njim odkrivali znamenitosti, tam, vedite, je bila, ali je — ali pa še bo — zvečer predstava. Potem se podvzajate po vstopnico, morda je še kašna ostala. Vsaj za tisoč osemsto dinarjev.

Dubrovčani so bili ob vsem zmeraj dobri računarji, iznajdljivi kombinatorji. Zmeraj pa so to tako naredili, da je svet o njih govoril s spoštovanjem.

Tako v tisoč letih njihove Republike.

Tako v trinajstih letih njihovih Poletnih iger.

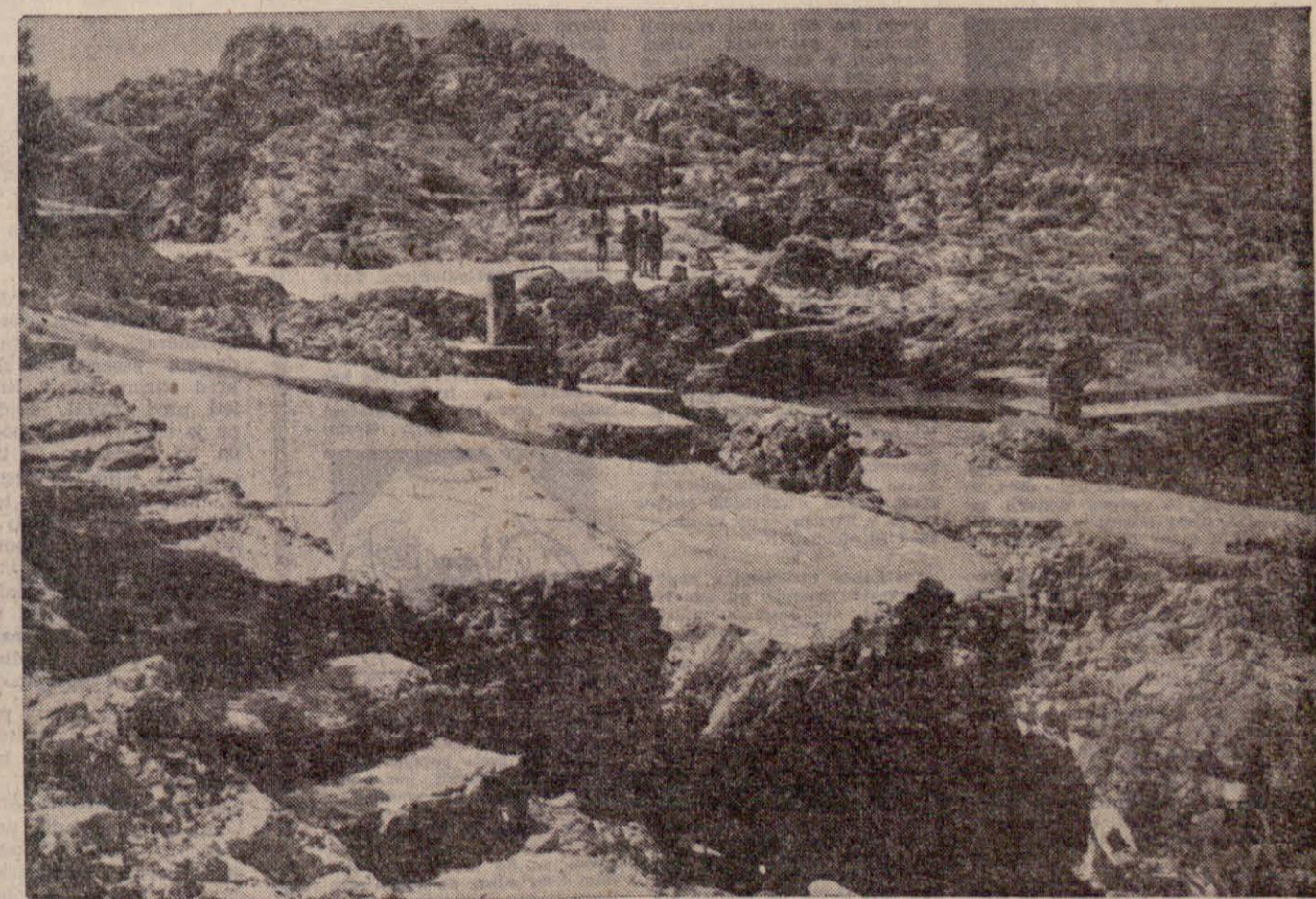
Olga Ratej

Davčina ob sedanosti: rdeča zastava Dubrovniških poletnih iger z napisom LIBERTAS na Orlandovem stebru. Tisoč let sta bila v celem Dubrovniku samo dva spomenika — bajnemu vitezu Orlandu, ki je z mečem pomagal zadihati mladi republiko, in pokojnemu meščanskemu trgovcu Mihlu Pracatu, ki je vse svoje bajno premoženje zapustil izdihajoči republiko. Vsa preostala spomeniška čast je bila namenjena zgolj sv. Vlahu zaščitniku, ki so ga bili uvozili iz Bizanca, kakor so tudi konkurenčni Benečani od tam uvozili svojega sv. Marka

Slovenski vokalni oktet je prišel pet v Carinarnico na dubrovniški Placi naravnost iz Rusije. Po koncertu poslušalci sploh niso hoteli nehati s ploskanjem. Na Poletnih igrh je Oket edini stalni in vselej zaželeni predstavnik slovenske glasbene kulture. Letos je nastopil že sedmič. Z bleščečim uspehom! — Z nekimi predstavnikom glasbene komisije iger vsa potem ubigala, ali bi od nas lahko prišel še kdó v poštev... Kaj res ne? (Vprašanje je namenjeno nam.)

Gole pečine na Dančah, zunaj dubrovniškega obzidja, kamor sta režiser Spaić in scenograf Richter postavila Shakespeareov Vihar. Predstava, zagotavljajo Dubrovčani, je šele dobro vzklija; nekaj let ima časa, da zraste in dozori, saj je prav zaradi te scene skala, na kateri bo počival repertoar prihodnjih let. Seveda poleg Hamleta!

TRI KNJIGE NOVEL

knjige in ljudje

Vsako literarno ustvarjanje je do neke mere avtobiografsko; temu se kratko malo ne moremo ogniti. Zakaj kje naj črpano čustva, občutke, doživljanja, spoznanja, kot v lastnem življenju, tudi če iz sramečljivosti ali oholosti ali prijaznosti do bralcev prilagodimo pisanje tako, da je v njem manj izkustvene resničnosti kot domišljije? Seveda pa je od čiste avtobiografije do čistega fikcionalnega romana, novele, drame, eseja, kritike, pesem, dolga pot in nihče, velikokrat niti avtor sam, ne ve, kolikim vplivom, predelavam, spremembam, olepšavam je bil podvržen doživljanje, ki je vse skupaj sprožil, preden je prišel na potiskanih straneh in v primeru vezavi bralec v roke. Kaspada bi bilo navno misliti, da pri pisanju, ki odkrito nastopa kot avtobiografsko, vsega tega ni; vendar je najmanj, kar lahko trdimo pri knjigi novel Ivana Bratka VROČI ASFALT EVROPE (Cankarjeva založba, Ljubljana 1962) to, da so pogumen poskus pisati sresnico, samo resnico in nič več kot resnico. Čeprav so kraji dogajanja in nastopajoče osebnosti rahlo maskirani, se je pisateljevemu sodobniku in morebiti bližnjemu rojaku zelo lahko spomniti pravih imen in lokalizirati novelice v avtentično okolje; zakaj vse to se je zgodilo. Oddaljenjšim udeležencem nemara niso bile znane vse podrobnosti, možno je, da se jim je ta ali ona osebnost, ta ali ona epizoda prikazovala nekoliko drugačna; toda ob branju se sproži tisoč spominov, tisoč asociacij, ki dopolnjujejo, osvetljujejo in približujejo vroči asfalt Evrope zadnjih predvojnih in prvih medvojnih let, čas, ki ga je pisatelj preživel kot študent z odprtimi očmi in mlad partijski delavec, čas, ko je srečal tovariše in doživljal, ki so mu ostala nepozabna in ki so njemu in vsej njegovi generaciji dokončno pri-

mrzila stari svet. Ivan Bratko nas vodi med delavce in študente v letih, ko je bila Partija ilegalna in je bila oznaka »komuniste« enakovredna obsodbi na preganjanje, pomanjkanje in manjvredno človeško obstojnost, pa so jo junaki revolucionarji spreminili v častno znamenje in se med mučenji in zapori stare Jugoslavije kovali v neuklonljivo, zmagovalno bojevalno narodnoosvobodilno boj. Pričevanje iz tistih dni nimamo veliko; zato je knjiga »Vročni asfalt Evrope« dragocen avtentičen dokument obdobja in razmer, ki jih občutimo dandanašnji že izrazito kot minulost, vendar živo minulost, ki jo moramo poznati in razumeti, če naj prav razumemo in ocenimo sodobnost. Zato nam ni podobnih pričevanj nikoli dovolj.

Tudi zbirka novel Pavla Zidarja SOHA Z OLTARJA DOMOVINE (Cankarjeva založba, Ljubljana 1962) ima izrazito avtobiografske osnove. Vendar je namen za generacijo mlajšega avtorja povsem drugačen: ne gre mu za dokumentarčen zapis, temveč za izpoved intimne bolečine, notranjega pretresa pisatelja, ki so mu vojna leta zasenčila otroštvo in mladeniško dobo in je doživel v nežni starosti hujše stvari, kot bi smele biti človeku odmerjene; in ki se je znašel kot mlad idealist sredi burnih spopadov vojne obnove in iskal za gesli in rečenicami dejanske človeške vrednote. Bili bi krivični avtorju in delu, ko bi hoteli izluščiti iz knjige eno samo »splošno«; kot vsaka umetniška stvaritev je tudi Zidarjeva knjiga zgrajena iz mnogih plasti doživljanja, doživljanj, spoznanj in notranjih sporočil; vendar je eno izmed njih tako močno, da prežarja vso knjigo in ga začutimo pri še tako površnem branju: to je krik proti nečlovečnosti vojne, proti prežkušnjam, ki jih nalaga človeku in ki so prehude, da ne bi načele notranjega bistva našega občutljivega duhovnega organizma, tako, da zapusti vojna za seboj same invalide, take z vidnimi poškodbami in take z nevidnimi. Gorenjski pobit z živimi domišljijo, ki doživlja najprej trdoto slabo urejenega doma z nebrzdanim očetom in trdo, pobožno materjo, nato radosti »Hitlerjevega podmlatka«, izkušnje mladega aktivista, bežo partizanstvo, vojno razsulo z razkrinkavanjem naravi, težki in včasih okrutni boj za povojno izgradnjo, vedno pa je razumljiv, prizadevač, ranjen človek. Skoda, da pisatelj ravno pri osrednjem doživljanju fanta in knjige, pri akciji v šoli, kjer po nesreči umre nič koliko otrok, nekako zmanjka moči, in da je povojno filozofiranje župnika in učitelja v dolenjski vasi nekoliko bledeče; sicer je knjiga pisana z darom, notranjo disciplino, bogatim jezikom, pretehtano uporabo modernih stilističnih sredstev in je eno najzanimivejših pričevanj o notranjih preokupacijah rodu, ki je rasel med zadnjo vojno.

TEDEEN IMA SEDEM DNI Smiljana Rozmana (Mladinska knjiga 1962) je knjižica, namenjena fantom med osmim in dvanajstim letom, tedaj torej, ko so najbolj divji nogometiški, kavbojski, šoferjski, in ko je beseda vzgojitelja nemara najbolj potrebna. Tisto neprikrito, dovolj drastično besedo spregovori Smiljan Rozman v vsaki izmed 28 kratkih zgodnj knjige. In ker je sam še mlad in torej blizu svojim bralcem, ker se ni daleč čas, ko je bil sam tak pretepač, pustolovec in v srcu dober otrok, je verjetno, da bodo njegovo besedo poslušali, posebno še, ker je tudi besedišču blizu današnjim otrokom. Odrasli bralec pa v knjigi nekoliko pogreša sicer iskričevega Rozmanovega humorja. RAPA SUKLJE

V Bratislavi - četrtič prvaki?

Športni kegljači vsega sveta praznujejo letos 25. jubilej "svojege" priljubljenega športa s v. svetovnim prvenstvom na asfaltnih stezah. Prizorišče tega velikega dogodka bo novo, moderno šeststezni kegljišče v Bratislavi (ČSSR) v dnehod 24. do 29. t. m. letos.

Iz glavnega mesta Slovaške prihajajo razveseljive novice. Nova šeststezni arena bo priložnost za najmodernejši pomembni kegljaški manifestaciji. Tekmovalci in tekmovalke iz vsega sveta — razen reprezentantov evropskih držav bodo prvi nastopili tudi Avstranci, in sicer v močni konkurenci posameznikov — se res ne bodo mogli pritoževati zaradi premejnega udobja. Hkrati pa bo tudi imenovali posrednik za te gladijalce, saj bodo imeli na voljo kar 400 sedežev in prav toliko stojšč.

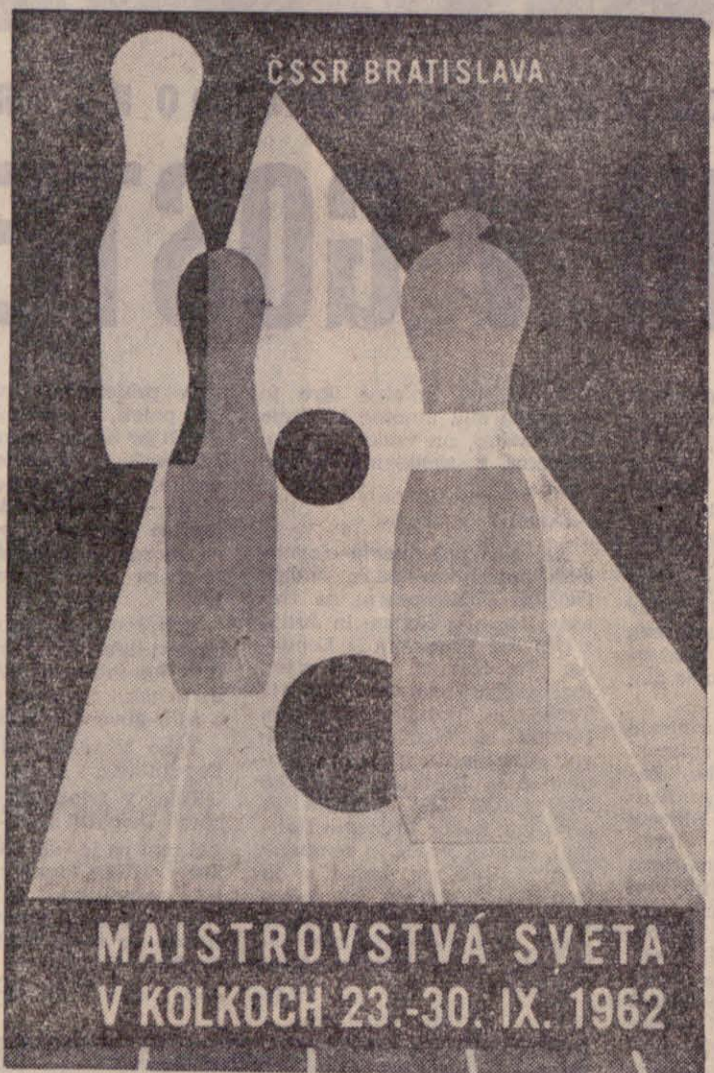
Dvakratni svetovni prvak — Ebehard Luther (NDR)

Privediteli pričakujejo tudi rekordno udeležbo. S popolnimi moškimi in ženskimi reprezentancami bodo namreč tekmovali Avstrija, NDR, Madžarska, Jugoslavija, Romunija, Svica in ČSSR, medtem ko bodo Francozi in zastopniki Zahodne Nemčije tekmovali samo z moškimi ekipami. Reprezentanti in reprezentantke vseh teh držav se bodo merili seveda še v posamični konkurenci, za katero so se prijavili tudi Avstranci.

Bratislavski organizatorji delajo na izvedbi petega svetovnega prvenstva že od oktobra 1961 dalje. Za prvenstvene dni so sestavili tak spored: 24. t. m. bo skupen trening, 25. in 26. bodo ekipna tekmovanja moških in ženskih vrst, medtem ko bodo posamezniki in posameznice tekmovali 28. in 29. t. m., torej za zaključek celotnega šampionata.

Kdo so favoriti te velike mednarodne kegljaške revije? Med moškimi ekipami bodo gotovo na prvih treh mestih Jugoslavija, ČSSR in Vzhodna Nemčija. Ta optimistična napoved ni izvir iz trte, marveč temelji na dosednjih rezultatih omenjene trojice na svetovnih

in (neuradnih) evropskih prvenstvih. Na starih dosedanjih svetovnih šampionatih so Jugoslavo zmagali trikrat (1953 Beograd, 1957 Dunaj in 1959 Bautzen), medtem ko so samo na drugem prvenstvu leta 1955 v Essenu (Zah. Nemčija) prepuščili največji naslov NDR. Slednja pa je imela doslej več uspehov na (neuradnih) evropskih prvenstvih oziroma v tekmovalni za »Evropski pokal«: na prvih dveh takih revijah (1956 Erlurt in 1958 München) je namreč zasedla prvo mesto, medtem ko je Jugoslavija na vseh treh tekmovalnih za evropski pokal (še 1960 Zagreb) zasedla zmeraj drugo mesto! Na zadnjem evropskem pokalu v Zagrebu (1960) pa je obe favoriti

Lepak, ki vabi na ogled svetovnega kegljaške prvenstva

zirnici ekipi (FRJ in NDR) predstavilo moštvo ČSSR, ki je zmagalo pred njima. Trikratni svetovni prvaki in branilci naslova Jugoslavo v Bratislavi torej ne bodo imeli lahke naloge. Razen vseučilnih tekmecev — zastopnikov NDR — jim bodo skušali prekrizati računice še predvsem domačini, ki so se po zgreškem uspehu nedvomno prebili na svetovni vrh. Nevarni outsiderja pa bo do gotovo Mažari, ki so bili na zadnjem svetovnem prvenstvu 1960 celo drugi.

takole: 2. Smoljanović, 3. Martelanc, 9. Steržaj in 19. Kobal. V ženski konkurenci bo o prvem mestu prejkone odločala štiripersona detelja NDR, Jugoslavija, Madžarska in Avstrija, preden ji ustegejo tudi domačinke. Med tekmovalkami sta našim doslej uspela dva velika meta: na prvenstvih 1953 in 1955 sta namreč posamično svetovno prvenstvo osvojili Sinčekova in Erjavčeva.

Izbrani kandidati in kandidatice za jugoslovansko moško in žensko reprezentanco prav te

Naši so se za Bratislavo odločile spopade pripravljali dalj časa in med pripravami premagali drugorzredno Romunje v Zagrebu in izgubili z Mažari v Budimpešti.

K tem ocenam naj pristavimo še vrstni red zadnjega svetovnega prvenstva: 1. Jugoslavija, 2. Madžarska, 3. NDR, 4. ČSSR, 5. Zah. Nemčija, 6. Avstrija, 7. Romunija, 8. Francija in 9. Svica.

Novi načrti v ČSSR
Českoslovaški nogometni strokovnjaki so bili doslej trikatni državni prvaki. Prvič so zmagali v sezoni 1967 in nato vsako drugo leto. Vmes pa je vsakokrat osvojil naslov Beograd. Letošnja sezona ni bila po tradiciji torej — beograjska. A vse kaže, da bo Ljubljani, ki ima na voljo dve enajstoročni mladinski in sedemdesetletni moštva, pridružen tudi eden od najboljših svetovnih prvakov, čeprav je sicer priključevali, da bo njihov vrhunec tekme Beograd, ki ima sedaj dve točki zaostanka, v preostalih spopadih prvenstva odločil seboj v prid vse štiri tekme, da ostané neporažena. Treba pa bo razen zmag proti Zvezdarničarji (S) in Mladosti — dobiti tudi proti Partizanu v Beogradu in leonice odločnemu Zastri v Ljubljani. Finiš državnega prvenstva 1962 bo torej na moč vabljiv. Na konci pa tudi izredni položaj — prvo uspešno obrambo prvenstva Olimpije, kar napoveduje tudi me bi bilo brez vpliva za nadaljnjo kvalifikacijo za svetovno prvenstvo v Sloveniji.

Jubilej Di Stefana
Ob koncu letošnje nogometne sezone v Španiji bo znani nogometaš Alfredo Di Stefano praznoval desetletno obletnico nastopa v Real Madridu. Za ta jubilej pripravljajo v tem klubu veliko slovesnost, na katero bodo povabili vse nogometaše, ki so v tem obdobju nastopali za ta slavni španski klub.

Didi — odslej trener
Večkratni brazilski reprezentanti Di Di je po neuspešnih posajenjih s francoskim klubom Bordeaux, kjer naj bi nastopal dve sezoni, sklenil, da se bo poslovil v nogometnih arzen kot aktiven igralec. Di Di se zdaj namreč pozaja z vodstvom nekega peruanskega kluba, kjer naj bi prevzel dolžnosti trenerja. Če bo Di Di podpisal pogodbo, bo prejel 50.000 dolarjev!

ČETRTRI NASLOV?
Večkratni brazilski reprezentanti Di Di je po neuspešnih posajenjih s francoskim klubom Bordeaux, kjer naj bi nastopal dve sezoni, sklenil, da se bo poslovil v nogometnih arzen kot aktiven igralec. Di Di se zdaj namreč pozaja z vodstvom nekega peruanskega kluba, kjer naj bi prevzel dolžnosti trenerja. Če bo Di Di podpisal pogodbo, bo prejel 50.000 dolarjev!

Brazilci in Anglija 1966

PREDESEDNIK BRAZILSKE NOGOMETNE FEDERACIJE JEAN AVELANGE JE ZE NEKAJKRAT PRIPRAVEDOVAL O NAČRTIH DRŽAVNE ENAJSTORICE, O KATERI PRAVI, DA SE BO ZE ZDAJ PRIPRAVLJALA TAKO, DA BO SE TRETJIČ OSVOJILA RIMETOV POKAL.

Ta čas — je dejal predsednik — je najvažnejša naloga uspešno zametati starejšo generacijo, pri čemer se bodo osredotočili na funkcije najboljših vnetih pristajalci okroglega usnja pomiliti z mislijo, da bodo morali najstarejši člani reprezentacije slednje je prepustili mesto mlajšim. Nogometna doba Santos, Didi, in še nekaterih je pri kraju. S svojim odhodom z nogometnih igrišč bodo ti igralci obrnili posledice naslednjega obdobja brazilskega nogometa. Prav gotovo pa ne gre posnemati Spancev ali Italijanov, ki so vse preveč zapuili v »stare«. Da je bilo na letošnjem prvenstvu v Čilu razmeroma zelo malo golov, gre iskati poglavite vzroke v »superobrambni« taktiki, ni pa povprečni starosti igralcev brazilske reprezentacije, ki je bila 28 let. Z Amarildom, Garrinčo, Peleom in Pelejem bomo imeli na prihodnjem svetovnem prvenstvu v Londonu udarstvo naslednjega petletnega kakor kdajkoli do sedaj. Čez štiri leta bo glede sestave novega moštva nedvomno manj skrbri.

Največ sprememb bo po predsednikovem mnenju v obrambnih vrstah. Osvojili bomo tisti sistem, ki ustreza našim igralcem, vendar nikoli po vsej sil. Navsezadnje — kaj je koristilo Nemcem v Čilu, ko so brez potrebe premeščali igralce iz obrambe v napad ali obratno. Sicer pa, je dejal Avelange, v Londonu bomo igrali odprto in vsa skrb bo usmerjena u izbranih napada. Če bomo imeli dobre strele, ne bomo rikdar v zadregi, če bo naše moštvo na emi tekmi najprej prelo gol. Tako se nis po mednarodnem merilu ni vreden omenbe. V vsej deželi je morda 10 izvrstnih teniških učiteljev, velika večina tistih pa, ki naj bi vzgajali naraščajo, je porazno nepravilna — recni — nesposobna za tako nalogo. Med voditelji so si večidel zagotovili mesta in položaja ljudje, ki so po največji oportunisti ali ekshibicionisti. Neke kritiki grede celo tako daleč, da zatrjujejo, da bi bilo bolje, če bi se vsi razen pedice res delavolnih kar umakali in prepustili te funkcije boljšim.

Ce hočejo, tako se končujejo iaka in podobna tožna razglabljajna, Italijani se kdaj prišjo do zločinca finala z lastniki Davisove lovorike Avstrali, tedaj bodo morali idealne čistega amaterizma obesiti na ključke in poskrbeti, da bodo njihovi igralci delali za svojo kvaliteto enako, kakor delajo drugi, ki se ponajša z vrhunskimi uspehi. Recept za to pa je zelo preprost: igralci bodo morali po 340 dni letno samo tenis in ničesar drugega...

ATLETI ČSSR PRED PEA V BEGRADU

Zatopkova brez naslednikov

(Športno pismo iz Bratislave)
Na vseh povojnih evropskih atletskih prvenstvih českoslovaški zastopniki in zastopnice niso ostajali neopaženi. K temu sta seveda največ prispevala zakonca Zatopka, ki sta osvojila nič manj kot pet zlatih kolajni, a tudi drugi so dosegali odlične uspehe, tako da je skupen izkupiček ČSSR z vseh dosedanjih šampionatov kar imeniten: 8 zlatih, 4 srebrne in 14 bronastih kolajni. Največ vesolja sta prinesla šampionata 1950 v Bruslju in 1954 v Bernu. Omenimo, da je bilo prav v belgijskem glavem mestu, ko je českoslovaški tekač steple chasa Roudny v neverjetnem finišu odčepil zlato kolajno znanemu jugoslovanskemu rekordru Segedinu. A vse to je že zgodovina. Stockholm z eno zlato in dvema srebrnima in eno bronasto kolajno je napovedovalo zasto, sedaj pred Beogradom pa položaj ni nič bolj rožnat.

Javnost se sprašuje, v čem so vzroki za tako počasen napredek, kolikor o njem sploh lahko govorimo. Trener Bedrich Brož, bivši reprezentant, sodi, da prav delo vadiateljev ne ustreza. Vsako leto se namreč pojavlja cela kopica izredno talentiranih mladincev in mladnic, ki pa potem, ko je pričakovati njihovo rast, obstanejo na mestu. Trenjerji so preveč zaprli v sebe in nocoje deliti zasluga za napredek atletov z nikomer. A napredka ni, verjetno zato, ker se poslužujejo zastarelih metod treninga. Dokaz, da v českoslovaški atletiki ni vse v redu, je bilo naposled tudi letošnje prvenstvo posameznikov v Ostravi, ki na njem ni bil dosežen niti en državni rekord!

Tako seveda spremlja ekipo ČSSR v Beograd težavna naloga. Gre za to, da atleti pravi boju z najboljšimi ekipami s stare celine pokazuje dvig forme in s tem napovedo svojo kandidacuro za olimpijske igre v Tokiu 1964, naslednji veliki cilj. Prav na tihem pa vendarle pričakujejo tudi kako presenečenje, saj nazadnje tudi nihče ni računal z drugim mestom českoslovaških nogometašev v Čilu ali s prvim reprezentanca ČSSR v hokeju na ledu na lanskem evropskem prvenstvu.

Naj postrežem še z nekaterimi imeni, ki si od njih obetamo največ. Tu je predvsem sletski doktor maratone Pavel Kontorek, ki sodi med najboljše evropske dolgoprogase. Značilnost mladega skakalca s palico Rudolfa Tomaška je v tem, da je letos še večkrat popravil državni rekord, nazadnje na mladinskem festivalu v Helsinkih — na 458 cm. In lahko bi se navedeli: tekač na 200 m Mandlik (20,9), štiritometaš Trousil (46,9), tekač na srednje proge Salinger, metalec diska Petrovič, tekač čez visoke ovire Cernošek, metalka kopja Peška. Med 72 izbranimi kandidati za PEA so to tisti, ki bodo morali prinesiti levič uspehov, ki pa niti ni treba da so kolajne, marveč vsaj plama med najboljše...

Rudolf Tomašek, najboljši českoslovaški skakalec s palico

najboljšemu - plaketo branka zihlerla

MNOGO TOČK NA VSE STRANI
Osemnajst športnikov in športnic je minuli teden došlo nagradne točke "IT". 1. Lesek (Kladivar) — atletika, 20. 2. Stamečičeva (Olimpija, S.) — atletika, 17. 3. Babič (AMD Videm-Krško) — speedway, 15. 4.—6. Boltežar (Odred) — kolesarstvo, Vazek (Kladivar) — atletika in Vrbinje (Ljubljana) streljanje, po 4. 7.—10. Moharjeva (Ljubljana) — kegljanje, Reboleja (Ljubljana) — peskanje, Danau (Olimpija) — kolesarstvo in Martelanc (Triglav) — kegljanje, po 3. 11.—14. Vojnović (Maribor) — boks, Vlahič (Maribor) — nogomet, Delorenco, Jez Mekolčić in Planinc (vsa Ljubljana) — streljanje, po 2. 15.—18. Bassin (Olimpija) — kolesarstvo in Čanek (Maribor) — nogomet, po ero točko.

Oskar novi je podelil nagrade

TELEVIZORIJE: Sukic Hermina, Osijek, Podravska ulica 40; Radulovic Bucko, Skopje, Pirinska 41.
STROJE ZA PRANJE: Konella Marija, Trbovlje, Dom in vr 28; Lalic Irena, Rovinj, Ulica Pergolisi bb; Račić Danica, Split, Balkanska 10.
EKONOM LONČE: Umičević Sofija, Banja Luka; Sveučinski Lina, Gračanica; Babić Anka, Bos. Dubica; Bato Jelena, Sarajevo; S. Boski, Sinj; Deso Zupić, Mostar; Perić Jovan, Novi Sad; Jovanić Jovanka, Beograd; Sulan Jelka, Knjaževac; Misić Vera, Niš; Bošković N., Paracin; Ugrinov Jovan, Bečej; Nikolić Regina, Titovo Uže; Štite Hona, Adaf; Brodnik Jozica, Prevalje; Noč Julijana, Jesenice; Lampret Marija, Majšperk; Krumpak Mimi, Ljubljana; Kranjč Marica, Biola; Lončarić Antun, Maribor; Cvjetković Olga, Rijeka; Petrović Milena, Pristina; Tanova Anka, Gevgelija; Dremelj Elza, Maribor.

kratko toda novo

Imeni dveh bračev Leitnerjev iz območja gorskih krajev med Avstrijo in Bavarsko sta bili pred leti že na dnevnem redu za veličino mizo. Oba sta namreč izredna smučarja in so jima Nemci pomudili več ugodnosti za vadbno in sploh, tako da so ju nazadnje Avstrajci je pustili nemški državni reprezentanci. Eden med njima (Adalbert) se je letos spet premislil in bo v novi sezoni nastopil za svoji domači klub na avstrijskih tleh, brač Ludwig (ki je vsakokrat nekaj »stetilo«) pa bo še naprej ostal član nemške smučarske elite. V ozadju so seveda denarji in življenjski pogoji — ker šport novih časov ni več zastoj!

Maria itd. leta 1975 izšla v Brazilijo, vse ostalo pa je dopolnil ta nogometni Jair, češ da je njen pravi vnuk, kajti njegova stara mati se je bila odločila za zakonsko zvezo z nekim Brazilcem druge polle, ki pa je brz umrl. Pripravevdva je dalje zelo ganljivo, da je njegova stara mati do zadnje ure kar naprej sanjarila o Italiji, njeni pravi domovini. Zdaž bodo storili vse, da bo to vse potrdilo še kdo v Braziliji — in kupcija bo led v Braziliji. Taka pridobitev ima v italijanskem društvu takoj pravice nastopajna za nove gospodarje.

Mestu Lausanne se obeta kot kandidatu za izvedbo olimpijskih iger leta 1968 močam tekmeč, in sicer Pariz. Mestni organi v francoskem glavem mestu Francije so odnece sklenili, da se bodo potegovali za ta mandat, tembolj, ker bodo leta 1964 gradili nov stadion za 100.000 ljudi, ki bo do leta 1966 naredi. Ker pa je za to poslanstvo prijavil kandidacuro tudi Lyon, se bo moral francoski olimpijski odbor do konca tega leta odločiti, katero izmed obeh mest bo ostalo dokončno. da ga bo nacionalni odbor dalje podpiral na kongresu IOC v Nairobiju leta 1963, ki bo odločil o tem vprašanju.

S tokijskimi igrami pa ne bodo samo poskodili rezultati najboljših športnikov, marveč se bodo v tej najljepši areni vjavile tudi nove, samostojne države iz Afrike in Azije. Vodenjeli teh mladih narodov se pač predobro zavedajo, kakšne možnosti daje športna demonstracija na ravni olimpijskih iger. Japonci pričakujejo v Tokiu zastopnike 90 držav s približno 8.000 aktivnimi športniki in športnicami, funkcionarji in trenerji! Predsednik mednarodnega olimpijskega komiteja (IOC) American Avery Brundage ne trdi zaman: »športna mladina po vsem svetu si močno želi, da bi bila leta 1964 zraven, ko bomo spet delili olimpijske kolajne.« Doslej najljepše olimpijske igre moderne dobe v največjem mestu na svetu — to je cilj mnogih na vseh petih celinah. Sedaj, ko so ameriški vojaki v mestnem področju Yoyogi, ki je oddaljeno samo kakih 20 minut od glavne železniške postaje, izpraznili svoja prebivališča, imajo Japonci na voljo tudi že idealno olimpijsko vae. V naseju je kakih 200 hiš z enosobnimi in večsobnimi stanovanji, klubskimi prostori, zabaviščni, gledališčem, vadbennimi prostori in več ko 90 ha zelenih površin. To bo res prava, idealna olimpijska vae. Seveda bodo za tekmovalce (1000) pripravili poseben, ograjen prostor. Pri prvih ubiganjih v oddelku za tisk, radio in televizijo so se predmetitelj nastolili na igre v Melbourne; zato so najprej računali, da bo prišlo v Tokiu kakih 500 novinarjev in 150 radijskih in televizijskih reporterjev. Toda zdaj se je izkazalo, da so te številke premajhne. Eno naj-

SKRBNJE PRIPRAVE ZA PRIHODNJE OLIMPIJSKE IGRICE NA JAPONSKEM

TOKIO V ZNAMENJU OLIMPIJSKIH KROGOV

Prireditelji prihodnjih olimpijskih iger v Tokiu leta 1964 si že več let prizadevajo, da bi prav na vseh področjih zasenčili olimpijsko revijo pred štiri leti v Rimu. Zdaž, dve leti pred XVIII. olimpijsko reprizo pa je tako rekoč že popolnoma jasno, da bo Japoncem to tudi uspelo, in sicer ne samo po organizacijski plati, marveč tudi po tekmovalni; pri tem jih seveda najbolj izdatno podpirajo prav vrhunski športniki in športnice vsega sveta, ki iz dneva v dan zboljšujejo svoje rekordne dosegke. V Tokiu 1964 se bo torej ponovilo, kar je že Rimu 1960 narvel Melbourn: v 1956 v mnogih disciplinah bodo doseženi novi olimpijski rekordi.

Prvič prihodnjih olimpijskih iger v Tokiu leta 1964 si že več let prizadevajo, da bi prav na vseh področjih zasenčili olimpijsko revijo pred štiri leti v Rimu. Zdaž, dve leti pred XVIII. olimpijsko reprizo pa je tako rekoč že popolnoma jasno, da bo Japoncem to tudi uspelo, in sicer ne samo po organizacijski plati, marveč tudi po tekmovalni; pri tem jih seveda najbolj izdatno podpirajo prav vrhunski športniki in športnice vsega sveta, ki iz dneva v dan zboljšujejo svoje rekordne dosegke. V Tokiu 1964 se bo torej ponovilo, kar je že Rimu 1960 narvel Melbourn: v 1956 v mnogih disciplinah bodo doseženi novi olimpijski rekordi.

BENEŠKI GOLOBJE IN „MISLEČE“ PRAŽIVALICE

NEKAJ NENAVADNIH SPOZNAJ IN ZMOT O ŽIVALSKI PAMETI

Zgodnje jutro na Markovem trgu v Benetkah. Usedel sem se pod oboko k majhni mizi.

Z enega od nešteti stolpov so se zaslili udarci ure. Kakor bi čakali na to, se je s streh dvignilo trideset, pedeset golobov, ki so razburjeni krožili nad Markovim trgom. Natakaj je opazil moje zanimanje. »Kar počakajte, da bo udarila velika stolpna ura.« Res je začel takoj nato udarjati mehanizem stare ure iz leta 1496. Dve veliki bronasti figuri na vrhu stolpa sta se premaknili. Togo sta se zasukali okrog svoje osi in klavirji, ki ju držita v močnih rokah, sta udarili ob prosto viseč zvon.

V tem trenutku se je nebo stemnilo in ozračje je napolnilo šumenje kril. Pod zavestno sem sklonil glavo. Sto in sto

DR. BERNHARD GRZIMEK

golobov se je dvignilo z marmornih okrasov Markove cerkve, s kamnitih kipov in krove od kod se vse.

Golobje se niso spustili breziljno, ampak so se zgneli na določenem prostoru v obliki ogromne črke »U«. Takrat pa se je pojavila tudi rešitev uganke: golobji skrbnik s precejšnjo vročo zrno, ki je po stari navadi šel v velikem loku čez trg in stresal zrnje med golobe. To je bila velika črka U, ki jo golobje prav dobro poznajo, in so si nabolj prebrsani že prej poiskali na prostoru, kajti tukaj je vsak košček tal dragocen. Sele za skrbnikom hrbtom se prepejočji in prhutajoči golobje zgrnejo po vsem prostoru tako na gosto, da ni mogoče stopiti mednje, ne da bi katerega poodil.

Nekaj časa so poznavali živali — med njimi tudi Brehm — primerjali notranje življenje živali s človeškim. Danes vsak pogleda precej neresno, če slisi ali bere, da lev svojega plena, ki mu je ušel, ni napadel še enkrat, ker ga je bilo sram, ali da morajo štorke svoje mladice učiti letanja.

Ko so stvari bolje preiskali, so prišli do popolnoma drugačnih zaključkov. Golobje, ki so bili od svojega dvanajstega do sedemindesetega dne po rojstvu zaprti in jim je bilo letenje onemogočeno, so začeli takoj prhutati, brž ko so prišli na prost. Žival, ki so jo spustili šele po petinpetdesetih dneh, je kar z roke zletela na štirideset metrov oddaljeno in skoraj dva metra visoko ograjo. Pticom se torej ni treba letanja naučiti. Ko zrastejo krila dovolj dolga, potem pač znajo. Giba, ki jih mora za to opravi, vsaka ptica prinese s seboj že iz jajca.

Neki drug znanstvenik je to poizkusil tako, da je polovico zabjnih jajc narkotiziral. Omamljeni paglavci so se sicer prav tako razvijali kot njihovi neomamljeni bratje, samo da so bili negibni. Ko so narkotizirani privali že pet dni, je omamljene položil v čisto vodo in čez pol ure jih po plavalnih gibih ni bilo mogoče več ločiti od drugih. Morda so potrebovali pol ure, da so se naučili potrebnih gibov, bi lahko rekli. Zato jih je še enkrat narkotiziral. Ko jih je potem spet položil v čisto vodo, so ponovno potrebovali pol ure, da so se popolnoma razgibali. Ta čas jim torej ni bil potreben za učenje, ampak za prebujanje po mamili.

Če so prej pripisovali živalim odkritost, samostojnost, dobrodušnost in druge lastnosti, pridemo na osnovi takšnih poizkusov do popolnoma nasprotnih zaključkov. Ti nam dokazujejo, da so živali popolnoma nesposobne zavestno ukrepati.

Toda golobje na Markovem trgu v Benetkah so dokaz, da je tudi takšno naziranje napačno. Noben nagon, ki bi jim devet udarcev označeval kot važne, ne more biti prirojen iz pradavnine. Golobje so v toku svojega življenja spoznali, da po devetih udarcih določenega zvona dobe hrano.

Znanstveniki so med tem pokazali kup primerov, ki govore o tem, da se lahko vsaka žival poleg svojih prirojenih nagonov, na osnovi svojih izkušenj marsičesa naučiti. Niti deževnik ni slep nagonski stroj. Že po dvajsetih poizkusih je redno zavil v desni rovak steklene cevke, ker je pred tem dobil v levem vedno neprijeten električni udarec. Ribe so navadili, da so na zvonjenje nekega zvona prišle do obale h krmiljenju.

Sposobnost zbirati izkušnje in paziti na stvari, ki po naravi za žival nimajo nobenega pomena, sega neverjetno globoko v živalske vrste. Pred leti so verjeli v odkritje, da so za to sposobne celo praživali. Živalce brez oči in želodca, sploh brez vsakega organa. Ta nič, ki nima možgan niti nobene živčne celice, ker je pač sama samo ena celica, bi naj bila zmožna zbirati izkušnje.

Neki znanstvenik je dal na stekleno ploščico kapljico vode. Pod to ploščico je na eni polovici kapljice napeljal toplo vodo, na drugi strani pa hladno. Tako je bila ena polovica vodne kapljice za 27 stopinj Celzija hladnejša od druge. Poleg tega je toplejši del kapljice še osvetlil, medtem ko je bil hladnejši del v temi. V tem hladnem delu je bila cela jata praživalic. Pri svojem brezilnem plavanju so živalce našle tudi v svetlo in toplo vodo. Preplašene so se obrnile nazaj v mrak. Uro in pol so

Golobi na Markovem trgu v Benetkah se gotovo vtisnejo v spomin vsakemu turistu. S svojim obnašanjem pa razkrivajo naravoslovcu zanimiva spoznanja o živalski pameti.

imeli prebivalci kapljice časa, da so spoznali, da svetloba pomeni tudi neprijetno toploto. Potem je ustavljal tok tople vode in spustil skozi cev hladnejšo, tako da med svetlo in temno stranjo sploh ni bilo nobene temperaturne razlike. Prišlo je do presenečenja. Tudi sedaj so se živali ustavile, ko so prišle na svetlobo, in se umaknile zopet v temo. Kazalo je, da so se naučile, da svetloba pomeni tudi vročino. Pokazale so torej razum in sposobnost. Dresirane so potrebovale pol ure, preden so si spet upale na svetlo.

Ugotovitev, da lahko živali brez živčnih substanc mislijo in zbirajo izkušnje, je čisto neverjetna. To dejstvo se tako malo ujema s predstavo, ki smo si jo doslej ustvarili o miselnih sposobnostih živali, da smo pričakovali, da se bo to opazovanje izkazalo za napačno. In res! Sele pred kratkim je neki znanstvenik prišel do zaključka, da se praživali nikoli ne morejo navaditi na obratni vrstni red, temno—vroče, svetlo—mrzlo. Če osvetlimo hladno stran kapljice, se po izenačenju temperature živalce sploh ne zmenijo za svetlobno mejo. Če imajo spomin, zakaj so si lahko zapomnile samo, da svetlo pomeni vroče, zakaj tudi ne obratno, da je temno vroče? Nezaupljivi raziskovalci je še enkrat sregel toplo stran in ugotovil, da se dresirane živalce, nekaj sekund po ohlaiditvi, obrnejo točno na svetlobni meji. Deset minut pozneje so sicer plavale že čez, a so se obrnile na neki črti, ki je bila že na

svetlobi. Ta črta se je potem pomikala vedno dalje proti zunanemu robu. Zelo verjetno zato, ker je svetlejši del v času segrevanja izgubil precej kisika in odbijal prebivalce. Torej kisik, ne pa izkušnje.

Zašel sem nekoliko predaleč od golobov na Markovem trgu. Tudi oni imajo svojo uganke. Nihče namerično točno ne ve, od kod izvirajo. Turistični vodiči, ki sem jih vprašal po tem, so trdili, da jih je veliki dož Enriko Dandolo v svojem štirindevetdesetem letu prinesel petdeset iz Carigrada, ki ga je osvojil skupaj s francoskimi križarji, ko so bile Benetke na vrhuncu svoje slave. Marsikatero mesto si jih je nekaj izprosil in Benetčani so jih radi dali, saj jih po možnosti več kakor tri tisoč naj ne bi bilo v lagunskem mestu. Toda nikjer niso postali tako domači kakor tukaj.

»Hej, vi, tam doli, zakašljajte! Res se ti zdi, da hoče možakar na naši sliki s svojim stetoskopom, ki je skoraj na les podoben zdravniškemu, le precej večji, preiskati hodička pod zemljo. No, v resnici gre za človeka, ki mu pravijo na Dunaju »cestni doktor« in je tehnik, ki s to napravo ugotavlja, kje pod mestnimi ulicami so počile vodovodne cevi. Pravijo, da lahko ugotovi pokvarjeno cev celo v globini deset metrov pod zemljo.

ČLOVEŠKI RITEM

Nekateri regularni ritmi človeškega življenja so odvisni od vesoljskega ritma: leta in letni časi, meseci in dnevi, dan in noč. Vpliv sončnega sistema na bitja, ki žive na zemlji, je očiten. Maksimum sončne aktivnosti je vsakih 11,3 leta. Zadnji minimum je bil leta 1945. To periodičnost lahko doženemo za 350 let nazaj.

Ni težko dokazati, da ima vesoljski vpliv, ki je očiten v rastlinskem svetu, pomembno vlogo tudi pri živih bitjih, njihovih mislih in obnašanju. Bolj ko je živčni sistem živih bitij občutljivej, močnejši je vpliv vesolja. Človek je nenehno izpostavljen vesoljskemu in zemeljskemu sevnanju. Psihološke reakcije množic, socialne prekucnje, revolucije nastajajo presenetljivo vzporedno z vesoljskimi pojavi, periodičnostjo, pogojeno z vplivi vesolja.

Poleg dolgoletnejših ritmov se v življenju posameznikov kažejo krajše periode z intervali 23 do 28 dni. Perioda 28 dni pri ženskah je dobro znana, ugotovili pa so jo tudi pri moških glede ustvarjalnih sposobnosti in zdravlja. Opazovanja so pokazala, da obstajata istočasno periodi 23 in 28 dni in da se njuni učinki čisto združujejo ali razhajajo. Zato sta tudi ostali tako dolgo neznan.

Arhimede se je nekega jutra kopal in nenadoma opazil, da so njegovi udje izgubili del teže. To je bilo zamj odkritje hidrostatičnega principa, ki ga je posejeje natanko določil. Tisto jutro je, tako poročajo, skočil iz kopalne kadi in zapil: »Eureka, našel sem.« Na žalost ne poznamo datuma istega jutra, a verjetno je moral biti datum periode.

Kar zadeva matematika Gaussa, poznamo dan, ko je ob sedmih zjutraj vstajen skočil iz postelje, ker je našel že dolgo iskani zakon. Bil je gotovo periodični dan, ker je umrl 262 krat 28 dni pozneje. In Franz Schubert je umrl 262 krat 23 po slovitim in plodnem 15. oktobru sanj tako uspešnega leta 1815. Za Gaussa so dognali periodo 28 dni, za Schubertha pa 23 dni.

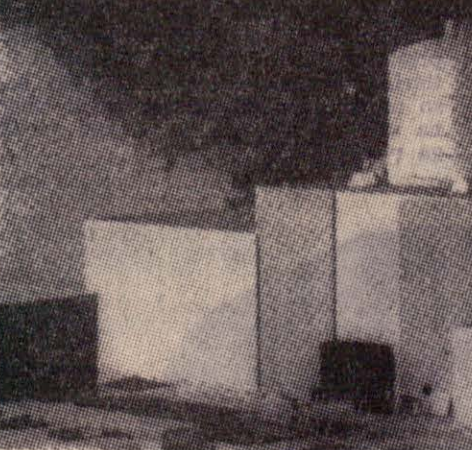
iz znanosti in tehnike nam poročajo

OMETRO VESOLJE ZA 4 MILIJONE DOLARJEV

Ze davno je tega, kar so konstruktorji letal ugotovili preprosto resnico, da je konstruiranje novega letala preveč tvegano, če se zanašamo na preiskave šele tedaj, ko je letalo že zgrajeno in v zraku. Precej bolj preprosto in neprimereno ceneje in brez tveganja je izdelati verem model novega letala ki na preizkušnji v aerodinamičnem tunelu ali vetrovniku kot mu tudi pravimo. Vse rakete, ki so odletele v vesolje so bile v bistvu kot prva letala, naprave, ki naj bi jih preizkusili šele v celovitem pravem elementu in pravi velikosti in ob tveganju očišče cene.

kar bi lahko občutno zmanjšalo vrednost preizkusa. Da bi v tej komori pričarali sončne žarke, je v sjej 131 obločnic, ki kurijo 175 kilowattov toka za svetlobo in 200 kilowattov za toploto. Izbrali so tako, da ustvarjajo skoraj vse vrste žarkov, ki prihajajo od Sonca. Preden zadeva svetlobo iz teh 131 obločnic vesoljsko ladjo, jo s sistemom teh in zrcal usmerijo tako, da so njeni žarki vzporedni in da tako kar najbolj ustrezajo sončnim. Da se od te obločnice svetlobe ne bi ogrevala stena komore in visale temperature, so te stene

Nič čudnega tedaj, da so konstruktorji že davno prišli na zamisel, da bi razen aerodinamičnega preizkušanja novih rakiet in nadvzočnih tunelov, preizkusili modele raket in še posebno umetnih satelitov v okolju, čim bolj podobnem okolju, ki so zanj namenjene, vesolju. Gotovo je takšnih simulatorjev vesolja v ZDA in SZ več, vendar vemo žal le za enega, ameriškega, ki lahko ustvari v svoji notranjosti skoraj vse fizikalne osnove vesolja, razen tega na ga je mogoče uporabiti tudi za proučevanje tresljajev, ki nastanejo na primer ob vrnitvi vesoljske ladje v ozračje.

izdelane iz votle aluminijeve obloge, skozi katero se pretaka tekoči dušik s temperaturo 180 stopinj pod ničlo, ki jih dovolj ohladi da se notranost komore kar zadovoljivo približa resničnemu okolju, sicer katerega bodo letete vse stevilneje vesoljske ladje proti novim svetovom.

Američani, ki so imeli s tem še posebno velike težave, so se tako odločili za umetno vesolje, ki je stalo štiri milijone dolarjev in naj bi rešilo težke desetine milijonov. Celotna naprava v kateri so preizkušali tudi sateliti za Venero »Mariner II« je na znanj preprosta, kar si lahko ogledate na naši zgornji sliki. Iz nje se dviga silosu podoben stolp, komora z umetnim vesoljem, ves ostali del zgrajen pa skriva aparate, ki pomagajo usovarjati v tej komori za preizkušanje potrebne pogoje. Najprej vakuum! Popolnega vakuma sicer ni moč ustvariti, vendar dosežejo v njej le milijoninsko priiška, ki je sicer ob morski gladini. Ali primernjava, ki je mogoče manj fizikalna pa zato bolj nazorna: petsto sto stanovanje in v njem zraka le za grahovo zrno. Precej zapleten sistem črpalik usvarja to neverjetno majhno koncentracijo zraka v valjasti črno prepletkani komori, ki je visoka štirindvajset metrov in meri v premeru osem metrov. In te črpalke morajo teči tudi ves čas preizkusa, da se le ne bi prikralo odkod še eno grahovo zrno zraka,

ti in avto

OPHEL JE STAR 100 LET

Ko se bo znanec pohvalil, da ima »opla«, mu ne zavidajte pre zgodaj. Ni rečeno, da je lastnik bleščatega avtomobila. Lahko da ima samo prastar živalni stroj, morda kolo — izdelek velike avtomobilske tovarne.

Letošnji rekord in na novo konstruirani kadet št namreč otroci slojstne tovarne.

Pred sto leti se je bil v Rüssenheimu naselil mehanik Adam Opel — Oplovi mojstri za reklamo pravijo, da se vse velike zgodovine začne z Adamom — in v hlevu izdelal prvi živalni stroj. Potem je začel proizvodnjo povečevati, ustanovil je tovarno za živalne stroje, ki so postali dobro prodajno blago.

Petorica za šport navdušenih sinoj je očeta ogrela za kolo. Zato so začeli v tovarni poleg živalnih strojev izdelovati tudi kolesa — znamke Opel. Kmalu so pokveko z ogromnim prednjim kolesom zamenjali z »varnostnim kolesom« po angleškem vzorcu — kolo je že popolnoma podobno našemu jeklenemu kolesu. Petorica sinoj je na kolesu za pet mož »Quintuplet« zmagovala iz dirke v dirko in tako se povečala zanimanje za Oplove izdelke. Proizvodnja koles je narasčala iz dneva v dan in na meji stoletij je tovarna največji proizvajalec koles na svetu: 300.000 koles na leto.

Leta 1897 — dve leti po smrti Adama Opla — je mehanik Lutzmann

predstavil starejšima sinovoma, ki sta bila prevzela vodstvo tovarne, kočijo z motorjem — avtomobil. Z naslednjega leta postavi Opel na trg svoj prvi avtomobil: »Opel-patent« — vozilo — sistem Lutzmann. Novi avtomobil ima enovaljni motor, ki daje štiri konjske moči, doseže hitrost dvajset kilometrov na uro in ima s pomočjo jermenskih prestav dve hitrosti. Ze leto za novorojenekom se tovarna ne drži več reklamnne parole: »V imenu varnosti smo proti preveliki hitrosti in smatramo, da je hitrost 30 km/h najvišja še dopustna.« Opel — Lutzmann nastopi namreč na prvi nemški gorski dirki in frizirani avtomobil doseže na ravnem že hitrost 45 km na uro.

Brata Opel želita izdelati boljši avtomobil, zato prototip dolge noči preizkušata po taunskih gozdovih. Je pa že res, da je pri teh vožnjah več prekinjanja zaradi nenehnih defektov kot pa prevoženih kilometrov. Novi avtomobil ima že vgrajen dvovaljni motor, ki je močnejši in zato vozilo ni več dvosedezno —

idealni avtomobil za »sifirajočega gentlemana« — ampak lahko pelje tri, celo štiri pasazirje.

Oplovi lutzmanni sicer vozijo, se pa slabo prodajajo. Zato gresta brata Opel na pariško avtomobilsko razstavo in s francosko tovarno Darracq navežeta kooperacijo: v Nemčiji izdelujejo samo karoserije za francoske avtomobile.

Avtomobili, ki so bili prej grozili, da bodo pozrili dobičke koles in živalnih strojev, postanejo sedaj dobro prodajano blago. Se na prelomu stoletij izdeluje tovarna samo karoserije, toda že 1902 predstavijo doma konstruirani in izdelani avtomobil: dvovaljni motor z 12 konjskimi močmi, prestave so zobišne in največja novost je kardanska os.

Leta 1903 izdelajo v Rüssenheimu prvi štirivaljni motor s 24 KM. Seveda o proizvodnji na tekočem traku še ni mogoče govoriti. Vsak avtomobil posebej izdelajo in kupci imajo lahko posebne želje. Pa vseeno leta 1906 zapustijo tovarno tisoči avtomobilov. Ne gre več za pomizno kočijo z motorjem, ki ne doseže večjih hitrosti kot vprega, novo vozilo že drvi s 60 km/h. Avtomobil ima soliden jeklen okvir, zadnje zavore imajo notranje celjusti.

Davek na avtomobile, ki ga izglasujejo v parlamentu, grozi, da bo zavril razvoj avtomobilizma. Davek odmerjajo po konjskih močeh — začetek še danes uporabljanih »konjev za davčni urade« za razliko od resnične moči motorja.

V stoletnem razvoju doživi velika avtomobilska tovarna pomembne prelomnice. Takšna je gotovo veliki požar, ki je leta 1911 uničil skoraj vse tovarno in, ko jo postavljajo na novo, se odločijo, da bodo prenehali s proizvodnjo živalnih strojev (milijontega so bili ravno izdelali še v stari tovarni).

Petdesetletnico tovarna proslavi z desetstičnim avtomobilom.

Ze leta 1913 izdelujejo pri Opelu dirkalne avtomobile s stroji, ki dajejo celo 260 KM in dosegajo najvišje hitrosti 228 km na uro. Eno od teh vozil doseže 1924 na dirki pov-

Pri »Opelu« — nekoč in danes

prečno hitrost 204 kilometre na uro. Zdi se, da je tovarna z dirkalnimi uspehi pionirskih dob avtomobilizma zadovoljna in od leta 1926 naprej ne sodeluje Opel na nobeni dirki več.

Ni časa za specialno izdelane avtomobile, saj je Opel prva nemška tovarna, ki se je odločila za proizvodnjo na tekočem traku: izdelujejo majhne dvosedne z maksimalno hitrostjo 70 kilometrov na uro. Avtomobil so zeleni, zato jih ljudje krstijo za »rege«. Tudi stotisoči Oplov avtomobil (leta 1924) je »rege«. Sele tekoči trak avtomobilu toliko zniža ceno, da ga napravi široko uporabnega.

Svetovna gospodarska kriza potrka tudi pri Opelu, zato se 1928 združi z največjo avtomobilsko tovarno na svetu General Motors.

Leta 1936 je za Oplo nov rekord: polmilijonti avtomobil zapusti tekoči trak — avtomobil iz serije Olympia. Avtomobil ima 26 KM in jekleni okvir za karoserijo se sam nosi, avtomobil nima več klasične šasije.

Sele leta 1937 preneha Opel izdelovati kolesa — 2,6 milijona potomcev je ostalo za njim. Sedaj velja vsa pozornost samo avtomobilom in nova Olympia iz leta 1938 ima motor z visečimi ventili, za boljše mazanje prevrtane ojnice in maksimalno hitrost 112 km na uro. Leta 1940 milijonti avtomobil zapusti tekoči trak. Jubilan je reprezentativni kapitajn.

Povojni začetek je spet olympia, ki jo leta 1953 zamenja rekord. Tovarna, ki tako hitro menjava modele, ima pač bogato zgodovino. Rekordovo zgodovino še danes srečujemo na cestah — troje modelov 1953, 1958, 1960. Medtem 1956 zapusti tovarno dvamilijonti avtomobil.

Ogromna tovarna zavzema danes 1,7 milijona kvadratnih metrov površine in samo v razvojnem oddelku zaposluje 1500 delavcev. Letos so v tem oddelku dokončali majhni avtomobil z znanim imenom izpred vojne: kadet. Novi avtomobil je za majhno vozilo prav izreden; 47 konjskih moči, konica 120 km na uro, štiri sinhronizirane prestave, moderna oblika in velika udobnost. Seveda se bo moral izkazati še na cestah.

VII. NAGRADNO ŽREBANJE »KONCENTRAT VAREKINE«

DOBITKE PREJMEJO NASLEDNJI POTROŠNIKI »KONCENTRAT VAREKINE«:

Tranzistor — Silak Jožefa, Zeleniško naselje — Rudnik, Ljubljana
Električni gramofon — Tolakovič Nevzeta, V. Nazora 4, Bos. Gradiska
»Pretis« lonc — Kofal Marjeta, Roška c. 72, Kočevje
»Pretis« lonc — Štuhec Anica, Zmenčeva 4-b, Maribor
Express za kavo — Morin Pina, Beogradska 22, Mali Lošinj
Express za kavo — Trpin Angela, Ižanska 64 b, Ljubljana
Express za kavo — Ilič Stefka, ul. A. Saniča br. 115, Mostar
Express za kavo — Jelka Zajc, Podkuhovična št. 20, Bled
Express za kavo — Balja Erminija, ul. JNA, Mali Lošinj
Električni likalnik — Deselin Ornela, V. Gortana 12, Veliki Lošinj
Električni likalnik — Volarič Darinka, Risika 54 pošta Vrtnik, otok Krk
Električni likalnik — Brečko Marija, Gimnazjska 22, Trbovlje
Električni likalnik — Tijanič Angela, šet. G. Kovačiča 45, Sušak
Električni likalnik — Namor Saša, Koroška 2, Ljubljana

BOGATE PAKETE IZDELKOV NASE TOVARNE PREJMEJO:

Nučič Jožica, Ljubljana; Duka Marija, Zadar, Roblek Viktor, Kamna Gorica, Kvas Angelca, Kamnik; Stromšek Francka, Loče pri Poljčanah; Trepane Marija, Prijedor; Slaček Vera, Ljutomer; Jurkošek Marjana, Celje; Maglič Stefanija, Split; Lakšer Viktorija, Maribor.

SREČNI DOBITNIKI BODO PREJELI DOBITKE PO POSTI.

OPOZORILO! To žrebanje je zadnje, zato nam v bodoče ni treba več vračati navodil o uporabi »Koncentrata varekine«.

ŽELIMO, DA ŠE DALJE OSPANETE POTROŠNIKI TEGA ODLIČNEGA BELILNEGA SREDSTVA, KI VAM OLAJŠA MNOGO TRUDA V VAŠIH GOSPODINJSKIH OPRAVILIH.

Tadranka

PIRAN

Tovarišev NN številka 9 že izšel!

JAMES M. CAIN

DVOJNA ZAVAROVALNINA

KRIMINALNI ROMAN

- za potovanje
- za oddih
- za razvedrilo

TOVARIŠEV

NN

100 dinarjev

ZVESTI SOPOTNIK

TRANZISTORSKI SPREJEMNIK BLED

Čisto stanovanje je tudi udobno stanovanje, to pa vam omogoča pranje doma z »ALBUS« DOMAČIM DETERGENTOM z zaščitnim znakom »A«.

V ZAVITKU

13 karmadov

DOBITNIKI NAGRADNE IGRE »OTROŠKO VESELJE«

Javernik Emica, Ruše 270 pri Mariboru — 11; Vili Stern, Zagorje O-S Cesta 9, avgusta 28 — 12; Ravbar Marija, Ljubljana, Sišenska cesta 13-b — 14; Krobot Jože, Brežje za peklom 11, Maribor — 19; Kumin Marta, Kupsinci 2, p. Murska Sobota, Prekmurje — 24; Milka Ogulin, Metlika, Breg revolucije — 20; Popovsek Ana, Ptuj, Podvinci 1 — 20; Pintar Olga, Ajdovščina, Uška pot 6 — 21; Zager Neža, Celje, Ljubljanska 62 — 25; Pevec Zofka, pošta Kamnik, Levstikova 14 — 25; Nasiran Poldka, Skofja Loka, Puštal 48 — 25; Vojvska Menka, Pekara S. Velimirovac, Kota Našice, Slavonska — 27; Lojzka Krošelj, Celje, Stanetova 17 — 28; Vengust Ivanka, Vojnik 219 pri Celju — 28; Gornik Marija, Sav. dolina, Nazarje 27 — 28; Erklavec Janko, Trzin 88, p. Mengoš pri Ljubljani — 2; Arh Angela, Mošnje 1, p. Brezje, Gorenjsko — 2; Gabrič Boža, Zadvor 106, p. Dobrunje, Ljubljana — 2; Ivka Rioli, Graberje, ZP Ivančičev Graberje — 2; Bizjak Anica, Dobrčeva vas 5, Sempeter ob Savinji — 3; Silahič Marija, Podmolnik 1, p. Dobrunje pri Ljubljani — 3; Knehtl Avgust, Maribor, Tomanova št. 15 — 8; Marguč Emilija, Polzela 134 — 9; Mantel Katica, Celje, Slomškov trg št. 4 — 9; Alojzija Centril, Kem. tov. 82, Hrastnik — 10; Juratovec Marija, Ljubljana, Malejeva št. 14 — 21; Horvat Ana, Lipovljani, Zivaljska št. 8 — 23; Zupančič Hilda, p. Prebold, Marije Beka 77 — 24; Kerč Kristina, Podrežje, Dob pri Domžalah — 25; Vehle Ivanka, Crnič št. 60, p. Brežice — 26; Vlač Greta, Puconci 25, Murska Sobota — 27.

»ALBUS«

PONAREJEVALCI, POSREDNIKI IN IZVEDENCI

3

UKANA Z ZLATO TIARO

Proti koncu februarja 1896 je ruski prepročalec umetnin Sapsale Hochman iz Orčakova odprl na Dunaju razstavo antičnih zlatarskih del. Med številnimi uhani, prstani, umetnisko izdelanimi začetnicami in ogrlicami je največ pozornosti vzbujalo veliko in umetno izdelano ceremonialno naglavno pokrivalo, oblikovano kot antična tiara. Hochman je pojasnjeval, da so vse to našli v ruševinah starogrške kolonije Olbije na obali Crnega morja v bližini Odesa. Dunajska posrednika Simanski in Vogel sta celotno zbirko ponudila v odkup muzeju. Vse dele posebej s tiaro vred je skrbno pregledalo veliko število ljubiteljev in zbiralcev, tako arheologi Bendorff, Bohrmann in Schneider ter zbiralec baron Wilczek in Rothschild. Po pregledu so bili trdno prepričani, da razstavljena dela niso ponaređki in da so izredno dragocena. Toda upravnik muzeja Bruno Buchner je naključno vsem prepričevanjem močno dvomil: najbolj sumljivo se mu je zdelo, da so bili vsi drugi predmeti poškodovani, le tiara ni bila prizadeta. Zato se zanjo na Dunaju ni nihče zanimal.

Nato so tiaro ponudili Britanskemu muzeju v Londonu, vendar so tudi od tam dobili odklonilni odgovor. Vogel in Simanski sta se zato marca napotila v Pariz. Tamkajšnji strokovnjaki so vsak razstavljeno kos skrbno pregledali, se prav posebej pa tiaro. Kroni sta posvetila vso pozornost upravniku Louvra in Narodnega muzeja M. A. Kaempfen ter M. E. Heron de Villefosse, pokrovitelj grško-rimskega oddelka v Louvru. Sporni predmet so zares natančno preiskali. Tiara je bila visoka 17,5 cm in izdelana iz čistega zlata. Tehtala je 460 gramov. Oblikovno je spominjala na naglavno pokrivalo perzijskih kraljev, kakršnega so pozneje nosili papeži. Okroglo obliko pokrivala so izbočena, reliefna okrasja delila v dva glavna traka z mnogimi podobami. Spodnji, ožji obočje je prikazoval dogodke iz skitskega življenja. Višji, širši in za tiaro najpomembnejši obočje je v slikah upodabljal dogodke iz Iliade ter med drugim tudi preprič med Agamemnonom in Ahilom zaradi ujetega Brizeja. Napis med obema pasovima je v prevodu pomenil: »Senat in prebivalci Olbije močnemu in nepremagljivemu Saitfernesu«. Po napisu sodeč je grška kolonija Olbija podarila krono barbarškemu kralju v znak vdanosti. Če so ti podatki bili resnični, je bila tiara izdelana v nasebini okrog leta 200 pred našim štetjem.

Pariški izvedenci niso niti najmanj dvomili o tiarini pristnosti. Nadaljnja primerjanja so njihovo mnenje samo potrdila. Informacije iz drugih virov so jih namreč prepričale, da je mesto Olbija zares počastilo Saitfernesa. Potemtakem bi bilo posvetilo na tiaro docela resnično. Prejšnje najdbe v obliških grobovih so predmetno in slogovno ustrezale tiari iz zbirke. Na žalost pa so bili ti predmeti zahodnoevropskim izvedencem težje dostopni, ker so jih hranili v Rusiji.

Spričo takih okoliščin ni prav nič presenečljivo, da se je Pariz odločil odkupiti »dragoceno« tiaro. V razburjenem vzdušju niso več poizvedovali o izvoru niti po mestu, kjer naj bi bila tiara izkopana. K naglici jih je namreč silila bojazen, da bi se Rusija lahko oglasila z vprašanjem o pravici predhodnega odkupa. Zato so pohiteli s pogajanjem z dunajskimi posredniki in, da so za krono plačali 200.000 frankov, je javnost izvedela šele potem, ko je bila pogodba že sklenjena.

V tem primeru niso kupci, kot je običajno pri velikih izdatkih, čakali na privolitev poslancev, marveč so ubrali drugačno pot. Potreben denar sta dala dva podpornika umetnosti, Corroyer in Reinach. Anton Vogel, posrednik, je takoj po prejemu pobotnice za to visoko denarno vsoto odstopal iz Pariza. Pozneje so ugotovili, da je Hochmanu dal 86 tisoč frankov, Simanskemu 40.000, sam pa je obdržal za »posredovanje« 74.000 frankov.

Prvega aprila 1896 so Saitfernesovo krono, kot pravno lastnino Louvra, postavili na častno mesto v antičnem oddelku.

Nov pridobitev ni posebno privlačila obiskovalcev. Večji del poznavalcev, predvsem tujih, je to »pridobitev« obsojal. Ze maja je profesor Veselovski, dober poznavalec najdb na ruskem ozemlju, dejal, da je tiara izdelek ponarejevalcev iz Orčakova. Kmalu se mu je pridružil še Münchenski arheolog Adolf Furtwängler z izjavo, da je krona »neokusen ponaredek, ki lahko vzbuja le odpor«. Svojo trditve je zagovarjal z neizpodbitnimi dokazi. Vpraševal je, kam je s tiare izginila rdečkasto rjava plast, tako značilna za starinske izdelke iz zlata. Tudi slog izdelave je bil mešanica različnih obdobij, saj ni bil niti antičen ne sodoben. Podobe na tiari so bile oblečene po zadnji modi in niso kazale niti najmanjše podobnosti z oblečenjem tedanjih prebivalcev. Posode poleg gomile so bile prav tako posnemki izdelkov 19. stoletja, upodobljeni ljudje pa nerodni in nesorazmerno veliki. Furtwängler je razen tega opozarjal na prevladnost tudi zato, ker so že drugi sodobni proizvajalci uporabljali za modele starinske predloške.

Pariz je, iz docela razumljivih vzrokov, še nadalje molčal. Zbornica še vedno ni odobrila denarja za tiaro. V primeru, če ne bi dodelila te objubiljene podpore, bi bila marena v nerodnem položaju. Zato so merodajni francoski strokovnjaki vsem in povsod omenjali pouk o listi iz basni, ki pripoveduje, da so vsi zanjo nedosegljivi sadeži kisli. Pristaši louvrškega mnenja so se odahnil, ko jim je priskočil na pomoč Kisericki, oskrbnik in čuvaj zlatarskega

oddelka znane peterburške galerije, in trdil, da je tiara pristna. Dejstvo, da je to izjavo pozneje prekal, so v Parizu zamolčali. Trenutnemu pomirjenju so sledile spet vznemirljive novice. Spomladi leta 1897 so namreč Sapsale Hochmana obdolžili prodaje ponaređkov. Na zašiljanju je obtoženez omenil, da je neki zlatar Ruhomovski izdelal predmete, zelo podobne tiari. Skupina francoskih strokovnjakov medtem ni mirovala in ne utrudno je skušala dokazati tiarino pristnost in doseči zmago pravice. Tiara je ostala v Louvru, zbornica je naposled le odobrila denar za njen nakup.

Saitfernesova tiara je nato sedem let se kar mirno »uživala« v Louvru. Docela nepričakovano pa se je tleči ogenj sumničeni spet razvel sedemnajstega marca 1903, ko so umetnika Elina Mayenca z Montmartra obdolžili ponarejanja slik Henrija Pillea. Ob tej priložnosti se je Mayence pobahal, da je izdelal tudi tiaro! Tisk je izjavo zagrabil, javnost se je vznemirila, o tiari so peli popevke, množice obiskovalcev pa so kar drle v Louvre. Neki opazovalec je v dveh dneh naštel nič manj kot 30.000 obiskovalcev. Trindvajsetega marca je »Le Matin« objavil pismo ruskega zlatarja Litšica, živečega v Parizu. V njem je Litšic napisal, da je sam videl svojega najboljšega prijatelja Ruhomovskega, ko je delal tiaro, da jo je oblikoval osem mesecev in prejel za to 2000 rubljev. Prepričan pa je bil, da njegov prijatelj ni ničesar vedel o prvari.

Pariz se je razdelil v dva tabora, v saiferniste in njihove nasprotnike. V objestnem dokazovanju resnice oziroma zmote so si sledili dokazi in nasprotni dokazi. Casopis Figaro je svojemu dopisniku v Rusiji naročil, naj obišče zlatarja Ruhomovskega. V uradništvu je kmalu nato prispel takšen telegram:

ODESA 25. III. 03 Zlatar Izrael Ruhomovski, Uspenskaja 36, Odesa, odlično izjavlja, da je 1896 po naročilu neznanne osebe iz Kerča izdelal tiaro. Pripravljen je priti v Pariz in svojo trditve dokazati, če mu plačajo 1200 frankov za potne stroške.

Novica je povzročila presenečenje, razburjenje, paniko. Ministrstvo za vzgojo je na pritisk vlade in javnosti sklenilo uvesti preiskavo, do konca preiskave pa tiare ne bi razstavljali, ampak bi jo uradno odstranili in zapečatili.

V največji tajnosti je Ruhomovski petega aprila prispel v Pariz. V seznam hotelskih gostov so ga navedli pod izmišljenim imenom Bardes. Vendar se je za njegov prihod hitro razvedelo. Najbolj navdušeni so hoteli neprestano oblegali, ker so vsekakor hoteli videti svetlekega mojstrca in dobiti njegov podpis. Predlagali so mu tudi »gostovanje« po državi. Ameriški cirkuški lastnik Barnum je celo ponudil, da odkupi tiaro za isto vsoto, če je le res »ponaredek«.

Časopisi in revije so objavljali posebnosti o življenju Izraela Ruhomovskega. Po prekleku beloruski Zid, rojen v Mosirju 1860, je leta 1892 prišel v Odeso, kjer se je pričel zlatarske obrti. Pozneje sta mu pomagala sinova Jakob in Salomon. Med drugim naj bi izdelal tudi umetniško cerkveno posodo, podobe svetnikov in podobne predmete za liturgične namene. Ocene njegovih spretnosti so v vseh francoskih časopisih nihale med obema skrajnostima: med slavospevi »najboljši zlatar po Benvenuto Celliniju« so padale ostre obsojbe, češ da je navaden goljuf, ki je zakrivil »najbolj nesramno ponaredbo v zgodovini umetnosti«.

Tiara je postala modni predmet, posebni odbor je za tesno zaprtimi vrati pretresal vse »za« in »proti«. Louvrski

predstavniki so skušali dokazati, da Ruhomovski tiare ni mogel narediti. Sli so tako daleč, da so zlatarja po navzkrižnem zasliševanju hoteli proglasiti za nepristevnega.

Toda ko so od Ruhomovskega zahtevali dokaze, jih je res dal. Po njegovem pripovedovanju je tiaro naročila neka njegova stranka, imena pa nikakor ni hotel povedati. Krona naj bi bila namenjena za darilo ruskemu arheologu kot priznanje za njegovo delo. Stranka je Ruhomovskemu dala ilustrirane knjige, ki naj bi mu pomagale pri delu. Zlatar se točnih naslovov ni spomnil, vendar so po njegovem pripovedovanju ugotovili, da sta to bili »Antiquités de la Russie Méridionale« iz leta 1891 in »Bilder-atlas zur Weltgeschichte«, ki je izšla leta 1860.

Ruhomovski je ilustrirane predloške s pridom izkoristil. Tako je uporabil prizore iz vaticanske freske »Konstantinova zmaga«, za katere je načrte izdelal Rafael, naredil pa jo Giulio Romano. Fotografijo »Skitskega čitca«, razstavljene v Parizu, je Ruhomovski uporabil kot vzorec za glavno skupino podob na tiari. Skrajni spodnji pas na tiari, ki je tudi prikazoval dogodke iz skitskega življenja, pa je bil povzet po francoskem priročniku. Ruhomovski je natančno opisal ves postopek pri izdelavi tiare, kako je izdelal tri ločene pasove in jih nato zacinil. Natančno je tudi opisal, kako je dal tiari tisti starostni videz.

Izjave kot tudi dokazi Ruhomovskega so bili neovrgljivi, saj jih je dal, ne da bi mu tiaro prej pokazali. Toda louvrške oblasti so zahtevale še trdnější dokaz. Vse do današnjih dni pa ni točno znano, če je tista mala kopija tiare v privatni zbirki v Stuttgartu nastala kot posledica tega dokaza ali pa je zlatar na zahtevo Louvra izdelal posamezne pasove tiare, ki so ostali louvrška last in so se izgubili ali pa jih je od vrnil v Rusijo vzel s seboj. Ne glede na to nejasnost je svojo nalogo zadovoljivo opravil, dokazal, da je tiaro sam naredil in jo s tem uvrstil med ponaređke.

Junak dneva je čez noč postal ponarejevalec in imitator; vrnil se je v Rusijo,

umetniški svet se je po toliko letih dvomov spet odahnil. Merodajni krogi so morali pogoltniti dejstvo, da so pri tiari nasankali, vendar jim je javnost zaradi odkritostnega priznanja smole dobrohotno odpustila. Tiara je obdržala svoje ime tudi tedaj, ko je bilo že ugotovljeno, da je ponaredek. Občinstvu se je spet kmalu ponudila priložnost, da si ogleda tiaro na posebnih razstavah. Na razstavah ponaređkov je tiari vedno pripadlo častno prvo mesto in vsi lepotni presežki. Nedvomno je k taki oceni v precejšnji meri prispevalo dejstvo, da je bila izdelana iz dragocene kovine, iz zlata. Kljub temu pa gre precejšen delež uspeha tudi njeni tehnični in umetniški izvedbi.

Vendar pozorni opazovalci pri oceni tiare ne bi smeli dovoliti, da se jim izmuzne svetovno znani detajl velikanske freske, ki prikazuje »Konstantinovo zmago«. Delo 16. stoletja nikakor ni moglo vplivati na delo, ki naj bi nastalo v tretjem stoletju pred našim štetjem.

Neverjetne in zgornje podobnosti s svetovno znanimi deli zasledimo tudi v dogodkih iz skitskega življenja. Krotenje konj in slike drugih živali na tiari so povzete s srebrne vaze iz četrtega stoletja pred našim štetjem, najdene v Nikopolju v Ukrajini. Ker ta predmet ni bil dostopen pariškimi izvedencem, so prezrli njegovo podobnost s posnetki na tiari. Toda mnogo težje je razumeti, kako so mogli prezreti dogodke, ovekovene na »Skitskem čitcu«, ki je last pariškega muzeja.

22 MILIJARD BREZ DEDIČEV

Švicarske banke bodo pregledale svoje šifrirane naložbe, zakaj računajo, da se pod šiframi skriva premoženje židovskih žrtv nacističnega terorja.

Bančna skrivnost, verjetno eno najpomembnejših načel švicarskega bančnega poslovanja, ne bo prekršena.

Takšen, kratek in odločen je demanti vrste novic o tem, kako švicarska vlada proučuje zakonski predlog, ki bi, po sprejetju v parlamentu, prisilil švicarske banke, da sprej-

majo vsaj delno preiskavo bančnih naložb pod šifro (torej tistih, ki niso pod imeni).

Demanti pa ima tudi krajše pojasnilo: vlada in parlamentarna komisija res proučuje ukrepe kako naj oživijo že sprejet zakon, s katerim naj bi uredili vprašanje šifriranih naložb tujcev in beguncev, ki se niso več oglašili od leta 1945.

Koliko naj bi bilo takih naložb? Banke za sedaj še molčijo toda izredno previdni ocenjevalci kljub temu menijo, da je v švicarskih bankah takih naložb vsaj za 150 milijonov švicarskih frankov (torej dobrih 22

milijard v našem denarju), verjetno pa še mnogo več. Vlada bo zahtevala preiskavo teh naložb predvsem zato, ker gre v večini primerov za bančne račune žrtv nacizma, se pravi predvsem židov in drugih ljudi, ki so izgubili življenje v drugi svetovni vojni. O tem denarju je raspravljalo že vsežidovski kongres leta 1961, ki je prosil švicarsko vlado, naj uredi to vprašanje in tako materialno in moralno podpre žrtve nacizma. Toda Zdrženje židovskih občin meni, da bo le malokateri dedič lahko dvignil naložbe svojih sorodnikov. Zakaj večina je skupaj z njimi izgubila življenje. Zato bodo verjetno večino sredstev porabili za dobrodelne in humanitarne akcije, kot tudi sicer predvideva švicarski zakon. S temi milijardami naj bi predvsem pomagali preživelim židom.

Po tem novem švicarskem zakonu, ki so ga sprejeli 4. maja letos in ki naj bi veljal deset let, naj bi pregledale vse šifrirane naložbe, katerih lastniki se niso javili od konca vojne. Objavili naj bi imena, ki se skrivajo za šiframi, in potem počakali pet let, če se bodo javili bližnji ali daljni sorodniki in drugi dediči. Po petih letih pa bodo vse naložbe, za katere ne bodo našli zakonitih dedičev, prešle v poseben sklad, o katerem bi potem odločal švicarski parlament.

Združeni švicarskih bank je takoj poudarilo, da bodo banke same vodile preiskavo, ker je to zarje vprašanje časti, in da si banke štejejo v dolžnost, da pripravijo vse potrebno, da bi prišle vse te milijarde v roke zakonitim dedičev ali pa v sklad.

Leta 1944 je Peter Byron izgubil šofersko dovoljenje. Odtlej je vozil ilegalno in ima za seboj poldrugi milijon kilometrov — brez nezgode ali prekrška. Nedavno mu je prišel na sled prometni stražnik: Peter Byron bi moral ponovno k šoferskemu izpitu. Iz protesta je mož prišel pred poslopje britanskega parlamenta; svojemu konju je obesil na uzo in na rep ploščo s črko »L« (learners), kar pomeni, da se začetnik usposablja za moderni promet.

V nekem listu, ki izhaja v Sao Paolu (Brazilija), je bil objavljen takle oglas: »Kaj mora vedeti dekle pred sklenitvijo zakonske zveze? Obsežno knjigo vam pošljemo po povzetju!« Naročil je bilo precej, za knjigo so se zanimala ne le dekleta, temveč tudi mlade žene in celo možki. In kaj je prispelo po pošti na njihov naslov? Zajetne in dobro opremljene kuharske bukve!

Nekaj petičnih Italijanov je v Ravenni ustanovilo »Klub nevednežev«, katerega člani se zanimajo le za dobro jedajo in pljajo, medtem ko so jim politika in druge reči kaj malo mar. Na članski izkaznici je narisana zraven pečene kokoši še steklenica rdečega vina.

Mestna uprava v Edmontonu je delila vnaprej tiskane prošnje, s katerimi je hotela dokazati, da mnogi ljudje podpisujejo to in ono, ne da bi prej prebrali do konca. Zares je 35 mešanov podpisalo vlogo, in ka-

med dvema tečajema

tere sedemnajsti točki je bilo tole: »V interesu javnosti prosimo, naj mestna uprava od časa do časa javno obesi vsaj po enega svojih uradnikov!«

Turistkam, ki bi rade bivale v pravem orientalskem haremu, se ponuja priložnost za to v indijskem mestu Džidah. Harem maharadže Mata so preuredili v hotel s 109 sobami, v katere imajo dostop samo ženske. Može morajo ostati v prizidku, za »neločljive zakonke« pa je hotelska uprava uredila sosednje poslopje.

Mestna uprava Los Angelesa je nastavila dvanajst »detektivov hru-pac«. Z majhnimi aparati hodijo po cestah in v bližini industrijskih obratov merijo hrup, izražen v fonih. Posebno hrupne ljudi (avtomobilisti in lastniki raznih delavnic) lahko kaznujejo takoj. Los Angeles naj bi postal najmirnejše mesto v ZDA.

Zaman je vlomilec brskal za denarjem v francoskem mestu Brest v stanovanju, katerega lastnik je odšel na dopust. Denarja ni bilo, zato je vlomilec pustil listek: »Oglasil se bom kdaj drugič. Oprostite zaradi nereda!«

„NI HOTEL BITI MIREN“

Fotografija ni avtentična. Ko so policaji in novinarji vdrli v stanovanje Williija Braya v Independentu (ZDA), je imel Willie mlajši privezani tudi obe roki k prečkam svoje stajice, tako da je lahko premikal le glavo. Zato je policija najprej odvezala mlajšemu vsaj roke, preden je dovolila fotoreportertem, da posnamejo ta nenavadni prizor očelovske krutosti in norosti. Willie Bray je izjavil, da je

moral tako privezati mlajčka, ker nikakor ni hotel biti miren, in potem se pristavil, da tudi njemu to ne bi moglo škoditi, če podobna vzgoja ni škodila prejšnjim njegovim osmim otrokom. Toda oblasti se na srečo ne strinjajo s takimi vzgojnimi načeli in zato bosta Willie Bray in njegova žena prišla pred sodišče. Njej sicer verjetno ne bo hudoga, ker mora varovati otroke, toda njemu bodo skoraj gotovo prisodili vsaj mesec dni zapora.

POLICIJA, KAJ DELAŠ!

Samo policija ameriške zvezne države Washington je v letu 1960 nezakonito aretirala 4600 državljanov. Vsaj tako je ugotovil poseben preiskovalni odbor, v katerem so bili trije najbolj znani odvetniki ameriškega glavnega mesta. V svojem poročilu guvernerju odvetniki še ugotavljajo: »...in policija ni vseh teh državljanov aretirala brez zakonitih zapornih povelj, ampak celo ni imela kakršnih koli dokazov, da so ti državljani zagrešili kak prekršek ali zločin.« Najboljši dokaz o nepotrebnosti in nezakonitosti vseh teh aretacij pa odvetniki vidijo v dejstvu, da sodišča lahko spoznajo za krivega in obsodijo samo vsakega dvajsetega jetnika. In še zanimiv in značilen podatek: osemdeset odstotkov žrtv teh nezakonitih aretacij je črne polti.

to se pripeti samo ...

... V BRAZILIJU: Knjigovodja, ki bi ga moral policist zaradi utaje aretirati, je sporočil na policijo, da je njegov uslužbenec prispel k njemu, da pa se je opit in leži zdaj pod njegovo pisalno mizo.

... V ILLINOISU: Zdravniki so ugotovili, da lahko tek na dolge proge podaljša življenje tudi za 12 let — zato država zahteva, da učitelji vsak dan pretečejo dve milj.

Potopljen zaklad ali mamila?

Korzičani govorijo, da je »Rommelov zaklad« zahteval še eno človeško žrtev, policija pa meni, da gre dve nasilni smrti ob korziški obali pripisati delovanju tihotapev mamil

Francoska policija na Korziški je v prejšnji zadregi. Ne ve, ali naj končno pristopne govoricam o potopljenem Rommelovem zakladu in odpre nov dosje, na katerem bo ime bišega komandanta Afriškega korpusa, ali pa vtraja pri svojem dosedanem mnenju, da so zgodbe o zakladu samo plod domišljije. Če se odloči za prvo, potem si mogoče lahko obeta uspeh v preiskavi dveh skrivnostnih umorov, če vtraja pri drugem, pa se ne bo osmešila, če so zgodbe o zakladu res izmišljene.

Toda tudi policija mora priznati, da je nekakej za vso to zadevo. Zlasti se odkar so pretekli teden našli truplo 42-letnega Jeannota in v njem kar pet revolverskih krogel. Prav tega Jeannota pa je policija sumila, da je vmešan v umor mladega marsejskega inštruktorja podvodnega ribolova Andreja Matteija, ki so ga lani 14. avgusta ustrelili neznanici.

Jeannota je policija že dlje časa preganjala zaradi zvodništva in da je ostal na prostosti kljub temu, da so sumili, da je vmešan v umor, se ima zahvaliti predvsem dejstvu, da je bil dokaj pomembna osebnost korziškega podzemlja, ki ima še vedno precej vpliva pri oblasti. Ko so lani iz nekega hitro vozečega avtomobila odvrgli z revolverskimi krogelami preretano telo mladega učitelja podvodnega plavanja, policija ni znala pojasniti tega umora in tudi ko jih je sled pripeljala do Jeannota, kar nikakor niso mogli verjeti govoricam, da je vse to v zvezi z Rommelovim zakladom.

Po teh govoricah naj bi marca leta 1945 v bližini korziške obale neka skrivnostna nem-

ška ladja potopila tri skrinje zlata, draguljev in drugih dragocenosti, sio naj bi za naropane dragocenosti, ki so jih vkrkali v La Speziji in na poseben Rommelov ukaz potopili, da bi jih lahko uporabili, ko bi jih razbita nemška vojska najbolj potrebovala. Te ladje ni sicer videl nihče, toda policija pa tudi nekateri Korzičani vedo, da je nekaj let po kapitulaciji nacistične Nemčije prišel stikati ob korziški obali neki nemški podvodni ribič. Toda ko so ljudje že pričeli šušljati da je Nemec zasledil zaklad, je morje vrglo na obalo njegovo truplo. Tedaj so rekli, da gre za nesrečo. Po nekaj mesecih pa je priplul s svojjo jahto v bližino mesta, kjer je morje vrglo na obalo truplo podvodnega ribiča, bogat marsejski ropovec. Tudi on je skoraj dva meseca križaril ob tistem delu obale in ljudje so celo zvedeli, da je dobro poznal ponesrečenca. Toda potem je nenadoma imel v nekaj dneh vrsto nezgod z jahto, ki so zelo spominjale na sabotaže, in je kar čez noč zapustil korziške vode.

Po govoricah pa je tudi mladi Mattei iskal zaklad. Ubili naj bi ga člani korziškega podzemlja, ki menda tudi na svoj račun išče zaklad. Toda policija kar ne more verjeti, da bi šlo za zaklad. Pravijo, da vse zgodbe o zakladu v bistvu služijo temu, da bi prikrite posem drugo dejavnost. Da gre za mamila in da se menda celo Interpol strinja s to domnevo korziške policije.

Mattei sicer ni našel nobenih zakladov, toda nedvomno je, da je nekaj našel v vodi. To ve povedati tudi več ljudi. In kaj naj bi

Z Igračami so oropali 75 milijonov

Iz ene izmed poslovalnic osrednje brazilske federalne banke v predmestju Buenos Airesa je skupina šestih gangsterjev odnesla nekaj več kot 75 milijonov v našem denarju. Roparji so se očitno čez noč skrili v prostori banke in počakali, da so zjutraj prišli uslužbenci. Tedaj so planili izza zaves in medtem ko sta dva, eden z brzostrelko, drugi z revolverjem velikega kalibra, pazila, da ne bi kdo izmed uslužbencev dvignil preplaha, so drugi pridno praznil trezor, ki sta ga odprla preplašeni direktor podružnice in blagajnik. Ko sta bili dve veliki torbi polni,

bančni trezor pa prazen, so se roparji mirno umaknili skozi vhodna vrata, se usedli v avtomobil, ki jih je čakal, in se odpeljali. Toda ko se je avtomobil že premaknil, so odvrli orožje: brzostrelko in revolver. Ko le ne bi! Zakaj zaradi tega sta direktor podružnice in blagajnik ob službo, vsi uslužbenci, ki so bili ob uri ropa v banki, pa bodo nedolžen čas prejemale le 75 odstotkov plače. Zakaj orožje je bilo iz plastične mase! Igrače, ki jih prodajajo na vsakem vogalu. Za roparji ni nobene sledi.

Zadnja skrivnost Garyja Powersa

Ameriški letalec, ki so ga maja 1959 sestrelili, ko je bil na volhonskem polletu nad Sovjetsko zvezo, zahteva ločitev.

Prve dni druge polovice avgusta je Francis Gary Powers, pilot volhonskega letala U-2, ki so ga pred dvema letoma sestrelili nad Sovjetsko zvezo, vložil pri sodišču v Milledgeville zahtevo za razvezo zakona. Njegova žena Barbara se je takoj, ko je zvedela za to zahtevo, zaprla v hišo in noče sprejeti nikogar. Gary Powers, ki živi pri svojih starših v Virginiu, pa je izjavil samo, da je ločitev nesposkoz neprijetna zadeva in prav nič več.

Tako so morali novinarji drugje iskati podrobnosti o polomu zakona, ki so ga zlasti v času Powersovega sojenja v Moskvi vsi prikazovali kot izredno srečnega. V Milledgeville, kjer živi Barbara, Powersova odločitev ni presenetila skoraj nikogar. Tam so namreč vsi prepričani, da s tem zakonom že dolgo ni nekaj v redu. Kaj? Tu pa se prično že domneve. Vse je namreč izredno skrivnostno. Za vso to skrivnostnost pa skrbi Central Intelligence Service (ameriška volhunska služba), ki je svoj čas tudi poslala Powersa na volhonski polet nad Sovjetsko zvezo. Zakaj to, pa je že njena skrivnost.

Toda že kratek pogled v preteklost kaže, da ta zakon nikakor ni mogel biti posem srečen. Gary in Barbara sta se poročila, ko je bil on še letalski podporočnik v letalski bazi v Albaniju. Tedaj je zaslužil komaj 55 dolar-

jev na teden. Bilo je to leta 1955. Toda že naslednje leto je dobil Gary izredno dobro plačano službo pri letalski tovarni Lockheed. Vsaj tako naj bi obveljalo za javnost in njegovo ženo. V bistvu pa je tedaj pričel delati za CIA. Na razpravi, pa tudi kasneje je Barbara Powers vtrajno trdila, da ni vedela ničesar o volhonski dejavnosti svojega moža, toda gotovo je morala vsaj nekaj sumiti. Zakaj Gary je v kratkem moral odgovoriti na turško mesto Adana. Rekel je, da mora iti preizkušati nova letala, v bistvu pa se je tam pripravil in tudi izvrševal volhonske polete nad Sovjetsko zvezo. Kaže, da je CIA že tedaj zahtevala, naj Barbara ostane v ZDA, toda ona je ni ubogala, pač pa si je našla službo v Grčiji, tako da jo je mož lahko obiskoval nekajkrat na mesec.

Med partijo bridgaa s prijateljicami je potem drugega maja zvedela, da se je mož verjetno ponesrečil s svojim letalom in da ne morejo najti njegovih ostankov. Ob tej novici je omedlela, tako da so jo morali prepeljati v bolnišnico. Tam je v enem dnevu dobila toliko injekcij, da od tedaj ne more videti niti navadne šivalne igle. Verjetno CIA ni posem zaupala ženski, zakaj že tretjega maja so ji vnekle uradne osebnosti svetovale, naj se takoj vrne v ZDA in tam počaka nadaljnje novice o moževi usodi. Te nadaljnje novice pa je Barbara izvedela iz časnikov, ko je 8. maja našla na prvih straneh svojo in možno fotografijo. Preden se je spet onesvestila, je lahko prebrala vse tisto, kar smo mi brali v tistih dneh.

Ce ni šlo zgolj za še eno »psihološko« akcijo CIA, bi lahko po pismih, ki sta jih izmenjala tedaj Barbara in Gary, sodili, da je bila tedaj ljubezen med njima še vedno živa: Toda kaže, da se Barbara že tedaj ni najboljše razumela z moževimi starši, zakaj na sojenje v Moskvo so prišli ločeno in vsak s svojim odvetnikom. Tedaj so Powersa obsodili na deset let ječe.

Barbara se je vsa obupana vrnila v ZDA in po dveh mesecih so jo vnovič morali odpeljati v bolnišnico. Kaj ji je bilo, ni nikdar nihče zvedel. CIA je namreč prepovedala zdravnikom, da bi dajali kakršnekoli izjave o njeni bolezni. Iz bolnišnice so jo prepeljali na psihiatrično kliniko. Zapustila jo je šele čez mesec.

Potem pa je letos 11. februarja prišel Powers na prostost. Poročali smo že, kako skrivnostno je bil njegov prihod v ZDA in kako so ga prve dni mornarili. CIA ga sploh ni spustila iz rok in nadzorovala je celo njegovo prvo srečanje z ženo. Ko je CIA končno izpustila Powersa in mu dala 52.000 dolarjev zaostalih mesečnih prejemkov, sta se zakonca nastanila v Alexandriji, v Virginiu. Toda sreč-

MORJA ŠIROKA CESTA

Neuspehi v gospodarstvu, prevelik poudarek na industriji in zanemarjeno kmetijstvo in potem še prebivalstvo, ki se v vsaki uri poveča za 1650 ljudi, vse to je pripeljalo Ljudsko republiko Kitajsko v dokaj nezaviden položaj. Stotine milijonov sicer bolj ali manj stožino prenašajo pomanjkanje in čakajo na »boljše čase«, toda najbolj nestrpni se skušajo rešiti težav s pobezi čez mejo. Angleška kronska kolonija Hongkong je najbolj pogosten cilj teh beguncev. Večini najbrž ne uspe, toda med tistimi, ki jim je uspelo pobegeti, je v zadnjem času gotovo najbolj zanimiv pobeg mladega plavalca Lo Tatona. Pobeg pa je vzbudil pozornost ne samo s svojo originalnostjo, pač pa tudi zaradi tega, ker je bil mladi Lo dva dni človek, o katerem so poročali vsi kitajski časniki.

Zgodba se prične kar pri predsedniku Mao Ce Tungu. Ta kitajski državnik je znan kot navdušen plavalec. Pred šestimi leti je kljub svoji ugledni starosti (63 let) brez počitka kar trikrat preplaval reko Jangce in potem o tem (predsednik je namreč tudi pesnik) napisal celo pesem. Toda to nikakor ni bil njegov edini podvig. Če ima le priložnost, se Mau Ce Tung prepusti rečni ali morskimi vodi. In ena takih priložnosti je bila tudi pred dvema letoma, ko je obiskal glavno mesto južnokitajske pokrajine Naning. Tedaj se je z mladim lokalnim plavalnim prvakom Lo Tatonom in še z dvema njegovima tovarišema spustil na daljšo plavalno turo po reki Jung, o kateri so potem naslednji dan poročali vsi kitajski časniki.

Take publicitete mladi Kitajec potem ni doživel nikdar več, toda s svojim plavanjem se je kljub temu kar uspešno uveljavljal, vsekakor pa je vedno bolj zapupal v svoje moči. Ko se mu je zazdelo, da so njegove roke in noge dovolj močne, da premagajo tudi morske tokove, se je vkrcal na ladjo, ki pluje ob kitajski obali, počakal, da je bila britanska kolonija Hongkong najbliže in, ko je videl, da ga nihče ne opazuje, skočil z ladje v morje. Do kolonije je sicer bilo nekaj več kot pet kilometrov morja, kjer so dokaj močni tokovi, toda Lo je pogumno zaplaval. Ko je plaval že štiri ure, pa so ga opazili s kitajskega patrolnega čolna. Toda mladi Kitajec se je znašel. Uspešno mu je prepričati obalno stražo, da je hongkonški državljan, maratonski plavalec, ki trenira za prihodnje azijske igre.

Kaže, da bo to poslednja skrivnost neslavnega junaka še bolj neslavnega volhonskega poleta. Posem gotovo pa je, da ta uničeni zakon ne bo poslednja žrtev ameriške volhonske organizacije.

Gary Powers z ženo Barbaro

Praden bom pripovedoval o preiskavah, pri katerih sem imel to srečo, da sem lahko sodeloval s človekom, ki ga imenujem — boste pozneje videli, zakaj — inšpektor G. 7, vam moram povedati, ob kakšni priložnosti sem spoznal tega policista. Ta dogodek je bil zame nekaj ur prava uganka.

9. december 192...

Nekoč okrog druge ure po polnoči sem bil slučajno na Montmartru in v nekem kabaretu sem se začel pogovarjati s človekom, s katerim nisem mogel ugotoviti njegove narodnosti. Nekaj časa se mi je zdelo, da sem prepoznal angleški naglas, potem slovaškega, čeprav sta si kar najmanj mogoče podobna.

Iz kabareta sva odšla skupaj. Nad nama se je bleščalo ledeno in jasno zimsko nebo.

Oba sva si zaželela, da greva nekaj sto metrov peš. Spustila sva se po cesti Notre-Dame-de-Lorette. Toda bilo je hladneje kot se mi je zdelo splošno in začel sem mahati taksijem, toda niti eden ni bil prost.

Na trgu Saint-Georges se je nekaj metrov stran ustavil red taksijev iz serije G. 7 in v krzno zavita mlada žena je naglo izstopila. Vozniku je pomolila bankovce in ni niti počakala, da bi ji vrnil drobiž.

»Peljite se s tem,« sem rekel in sobesedniku pokazal taksij.

»Nikakor ne! Vi se peljite!«

»Stanujem dva koraka od tu...«

»Saj je vseeno! Prosim vas...«

»Popustil sem. Stisnil sem mu roko, čeprav sva se spoznala šele pred kratkim.

Ponudil mi je levo roko. Desno je ves večer tiščal v žepu. In samo hip pozneje sem ga hotel poklicati nazaj.

Nenadoma sem se namreč znašel sredi v drami, sredi skrivnosti. V avtomobilu, v katerem sem se stlačil, sem se v nekaj zadel. Potipal sem z roko in ugotovil, da je bilo človeško truplo.

Voznik je že zaprl vrata in pognal avtomobil. Nisem se takoj znašel, da bi ga ustavil. Ko se mi je povrnila prisotnost duha, je bilo že prepozno. Peljala sva se po Montmartru. Moj nočni družabnik je gotovo tako kot mlada žena že izginil.

Ne morem opisati vseh svojih občutkov. Dogodivščina mi je pognala kri v obraz, v grlu pa me je tako stiskalo, da me je bolelo.

Truplo ob meni je zdrsnilo s sedeža. Bilo je negibno. Zdal se je osvetlilo kavarniške luči in opazil sem mladeniški obraz, kostanjeve lase in sivo obleko. Eno roko je imel okrvavljen in ko sem se dotaknil neznančevega ramena, je bila tudi moja roka polna rdeče in tople tekočine. Ustnice so mi trepetale. Obotavljal sem se. Nato sem se nenadoma odločil.

»Domov!«

Ko ne bi videl izstopiti iz tega taksija mlade in verjetno lepe ženske, bi morda dal kak drug naslov; policijski komisariat ali bolnišnico.

Toda stutil sem, da ne gre za vsakdanjo zgodbo. Hotel sem, da ne bi bila vsakdanja.

Človek se ni bil mrtev. Ugibal sem, ali se ni onesvestil, ker je dihal tako sunkovito in mu je žila tako divje utripala.

»Dragi moj, morda si se znašel v čedni kaš! Bogue, kakšne sitnosti si zdajle nakopavaš...«

Pomislim si na to, toda stvari nisem nameraval prepuščati policiji in se spremeniti v navadnega pričo.

»Seveda, tista ženska ga je poskusila umoriti!«

Taksij je zapeljal v mojo ulico. Kakih sto metrov od hiše je bila se odprta kavarna.

»Bi mi hoteli zmenjati sto frankov?« sem rekel vozniku in se divje bal, da bo imel drobiž.

Odšel je. Ranjenca sem odnesel v vežo. Četiri ure pozneje je neznanec ležal na moji postelji in ogledal sem si majhno rano, ki jo je po vsej verjetnosti povzročilo majhno, ozko bodalo.

»Zensko orožje? Toda ne prebudi se in gotovo je potreben zdravniške nege...«

Rana ni bila globoka. Nisem si znal pojasniti ranjenčeve dolge omedlevice in pripisal sem jo veliki izgubi krvi. Ali pa je je res toliko izgubil? Obleka je bila le malo okrvavljena.

»Toliko slabše. Zdravnika!...«

»Odšel sem. Stekel sem k prijatelju, ki je sta-

noval blizu mene in je bil študent zadnjega letnika. Potegnil sem ga s postelje.

Nekaj trenutkov pozneje sem odprl vrata. Rekel sem:

»Na postelji. Levo...«

Potem sem izbulil oči.

Moj ranjenec, skoraj moj jetnik — ko sem odšel, sem namreč zaklenil vrata — je izginil. Preiskal sem stanovanje. Vse je bilo v nepopisnem neredu. Vsi predali so zijali. Papirji na pisalni mizi so bili razmetani. Steklenska črnla se je razlila čez kupček pisem. Prijatelj se mi je dražeje smehljajal.

»Si imel veliko denarja pri sebi?« me je vprašal.

»Kaj hočeš reči?«

Bil sem besen. Zadet v živo! Čutil sem se neznanško smešnega in temu sem dodal še to, da sem branil neznanca.

»Ni tat! Ničesar mi ni odnesel.«

»Si prepričan?«

»Popolnoma. Menda ne boš trdil, da ne vem, kaj imam v stanovanju? No, vse je še tu...«

»Hm.«

»Kaj: hm?«

»Nič. Grem lahko spat? Prej sem te hotel prosti samo še za kozarček žganja. Zunaj je prekleto mrzaz, ki prihaja iz postelje...«

Vrtel sem se po sobi kot medved po kletki.

In ker že pripovedujem to zgodbo, bom priznal prav vse. Brž ko je prijatelj odšel, sem se vrnil na trg Saint-Georges.

Zakaj? Ne vem! Z bežnim upanjem, da bom našel sled za mlado ženo.

Bilo je neumno. Videl sem jo, kako je odhitela. Ni šla v nobeno izmed bližnjih hiš, marveč se je napolila proti ulici Saint-Lazare.

Kljub temu sem kako uro blodil po četrti. Bil sem tako zmehdan, da sem se zalotil, kako sem glasno govoril sam s seboj.

Bilo je že pet zjutraj, ko sem legel v isto posteljo, v katero sem tako skrbno položil ranjenca. Ob devetih me je prebudil hišnik, ki mi je prinesel pošto.

Zadovoljil sem se s tem, da sem pregledal ovitke. Sklenil sem, da bom takoj spet zaspal. Potem pa sem opazil pismo brez znamke. Na uradnem obrazcu je pisalo, naj se ob desetih oglašim v ulici des Saussaies, v prostorih policije. Napisana je bila tudi številka pisarne, v katero moram priti.

Desetkrat sem spreminjal sklep: najprej sem sklenil, da bom povedal vse, potem sem se od-

ločil, da si bom izmislil kako zgodbo, nato, da bom spremenil samo nekatere podrobnosti.

Res sem se obnašal kot otrok. Toda tega nisem hotel priznati niti sebi.

Mračni prostori policije so kaj neprijetno vplivali name in četrta ura čakanja na hodniku je bilo dovolj, da sem bil popolnoma razorožen.

»Toliko huje. Sicer pa nisem storil nič slabega.«

Neka vrata so se nazadnje le odprla. Vstopil sem v majhno pisarno, v katero je skozi okno vdirala močna svetloba. In v tej svetlobi sem opazil človeka, ki je obe roki tiščal v žepi; spomnil sem se te velike in močne, ne pretirano zajetne postave. V tovarni izdelana obleka ji je jemala le malo ugleda.

»Odkrit, malo pegast obraz. Jasne oči. Polne ustnice. In vesel, prav nič posmehljiv smehljaj.

»Povabil sem vas, da bi se opravičil...«

Kajti bil je ranjenec iz taksija, človek, ki je pobegnil iz mojega stanovanja!

Bil sem presenečen. Ogledoval sem ga od nog do glave. Ne vem, zakaj sem si zapomnil vse podrobnosti od črnih čevljev na zaponko do enobarvne kravate, ki je bila zavezana popolnoma nesopogledljivo. Napravil je vtis samozavestnega človeka, ki se peča s preveč resnimi stvarmi, da bi se utegnil ukvarjati s svojimi oblekami.

»Inšpektor B...«

Povedal je ime, preveč znano ime, da bi ga smel zapisati.

Niti sledu o obvezi. Leva roka je bila le za spoznanje tanjša od desne.

»Prosim, stopite naprej... Sedite... Kadite?«

»Veselite se!«

Ljudje so osupnili, Fallut pa je ponovil ukaz. Posadka je ubogala.

Ko so se oddaljili nekaj metrov, so zagledali ladijski most in vsi moške so pozneje potrdili, da ni bilo niti sledu o radiotelegrafistu. Njegova kabina je bila zaprta!

»Catherine« se je potopila nekaj sekund pozneje.

»So vam ukazali, da potopite ladjo? Ste izpolnili ukaz? Ste poskušali preprečiti telegrafistu, da bi vas prijavil? Da bi, na primer, pozneje izjavil: opozoril sem ga na napačno pot?«

»Nobenega ukaza ni bilo! Ničesar nisem izpolnil! Nisem potopil ladje!«

»Vendar pa je telegrafist...«

Ničesar ne vem!

Pojavljala so se potrdila v Fallutov prid. Dokazovala so, da pluje že petindvajset let in da je veljal za poštenega in pogumnega moža.

Zaslišani Désiré Van Mecholen je izjavil nekaj podobnega:

»Vem samo to, da je moja ladja izgubljena in da zavarovalnica ne more plačati, kar mi dolguje. Fallutu nisem ničesar ukazal... Uničen sem.«

Tudi prvi oficir, Bretonec Kerguelec, mornar pri tridesetih letih, ni vedel ničesar. Nihče ni ničesar vedel o tej zadevi!

Prvi oficir sploh ni bil prisoten, ko se je kapitan vkrcal v rešilni čoln. Poveljeval je prvemu čolnu, ki se je oddaljil, brž ko so moške poskalkali vanj. Poleg tega pa ni bil na straži, ko je prišlo do brodoloma.

»Kompas je delal,« je rekel in s tem se je zadovoljil.

To sicer ni bilo nič, vendar je bilo v bistvu pomembno. Če je kompas deloval, če so vedeli, da so na Papa Banku in če je pihal samo navaden veter, zakaj vraga so se zmotili v smeri in zapluli naravnost v otok Fair?

Si lahko zamislite vse razprave med mornarji v pristanišču? Lastnik ladje je bil še pred to zadevo na slabem glasu. Imel je samo eno ladjo. In to zmehra stare barke, ki jih je prej ali slej doletela nesreča.

Telegrafista so ljudje komajda poznali. Star je bil dvaindvajset let. Bil je iz Rouena. Šele drugič je bil na morju in ni bil priljubljen pri mornarjih, ker je neprestano čepel v svoji kabini, polni romanov.

Spominjam se nekaterih vprašanj, ki jih je zastavil G. 7:

»Ali so kapitani kot Fallut ostajali dolgo brez službe?«

»Včasih. Zmeraj se najde kaka ladja v doku.«

»Koliko časa je bil na kopnem, preden je izplul?«

»Tri mesece. Štirjambornik, ki mu je poveljeval pred tem, so podrli.«

Da bi lahko povedal svoj vtis, moram uporabiti nenavadno besedo. Vmešavanje policije v tej zadevi se mi je zdelo nedostojno.

Človek mora videti, kakšno je videti razburjeno pristanišče. In treba je slišati mornarje, kako govorijo o takih rečeh!

Ponudil mi je ponikljano škatlo.

»Zaradi mene ste imeli prav slabo noč in zelo me je mikal, da bi vas pustil spati do opoldne. Toda res se mi je mudilo, da bi se vam opravičil...«

Ogledati si nisem mogel samo še dela pisarne pri vratih. Zdelo se mi je, da tam nekdo stoji in me gleda ter da se inšpektor bolj smehlja njemu kot meni. Ozrl sem se in isti hip je policist dejal:

»Lahko prideš sem, Yvette... Predstavljam ti...«

Nadaljevanja nisem slišal. Zerie od sinoči nisem videl, toda nemogoče je bilo, da je ne bi prepoznal. Še več, bila je v istem krznu.

Tudi ona se je smehljala. Bil sem v zadregi. Nisem vedel, kam naj pogledam.

»Moja sestra...« je nazadnje rekel inšpektor B..., s katerim sva postala skoraj neločljiva družabnika in kateremu sem v spomin na najino prvo srečanje dal vzdevek »G. 7«, ki mu je ostal.

»Možakar, s katerim ste sinoči pili šampanjec, že leta in leta nekanovano ropa po evropskih prestolnicah in počenja še druga kazniva dejanja.«

Težava je v tem, da ne moremo aretirati človeka, ki lahko z mezinem v hipu vrže v zrak sebe in vso okolico!...

Povrh tega pa se ta človek nikoli ne sprehaja po samotni...«

Ze mesec dni sem mu za petami. In sinoči sem sklenil, da ga bom ujel v past... S sestro sva sedela v taksiju nasproti kabareta... Rana je bila pripravljena; napravil sem si jo kar se da spretno, pri čemer sem upošteval tudi razkuževalna sredstva... Vidite, da se skoraj nič več ne pozna.

Na trgu Saint-Georges je moja sestra izstopila in naš človek bi moral po vseh zakonih verjetnosti najeti prosti taksij. Vsaj tako je kazalo...«

Nezavesten ranjenec ne vzbuja suma... Naš tolovaj bi si o tem izmislil enak »roman kot vi in potreboval bi samo pet minut, da bi mu vzdel detonator, ki ga potrebuje, da sproži dinamit...«

»Vi ste vse pokvarili. Za hip sem pomislil, da ste njegov pajdās. Prebrskali sem vam predale. Mi boste oprostili?«

»Videl je, da sem razorožen in zaključil je: «Ce sem izgubil sovražnika, upam, da sem si pridobil to-ariša... morda prijatelja...«

2 BRODOLOMI - PANIGRAMI

Priznam, skoraj do konca se mi je zdelo, da ni imel G. 7 kaj početi pri tisti zadevi in da je bila njegova prisotnost malce neumestna. Sami sebi se sicer zdimo nedozvetni za vplive, toda prav to dokazuje, da vse prehitro verjamemo slepilo pristojnosti.

Se nikoli nisem videl zbranih toliko pristojnih ljudi, kot pri tej zadevi, ki bi po stari zakonodaji sodila sicer samo pod pomorske oblasti.

Boulogne je bil že dva meseca močno razburjen in peška ljudj, ki se je rešila s »Catherine«, ni mogla napraviti niti koraka, vstopiti v nobeno krčmo, ne da bi jo popolnoma zasuli z vprašanji. Ta vprašanja pa so bila pogosto povod za prepire in celo pretepe.

Je poveljnik »Catherine« prostovoljno potopil svojo ribiško ladjo ali ne?

Je ubil svojega telegrafista Germaina Damboisa ali ne?

Ali mu ni v najboljšem primeru preprečil, da bi stekel iz svoje kabine, ki je bila na mostu pred dimnikom?

Je dobil ustrezna navodila od lastnika ladje Désiréja Van Mecholena?

Zadeva je prišla pred civilno in pred kazensko sodišče, ker zavarovalnica ni hotela plačati. Zbrala se je množica izvedencev in G. 7 je bil lahko samo na zgubi, glede svojega vpliva in ugleda med temi mornariškimi oficirji, kapitani dolge in obalne plovice, arhitekti, lastniki ladij, ladijskimi in strojnimi inženirji. Se več, ko sva odpotovala iz Pariza, mi je mirne vesti priznal, da se njegovo znanje o pomorstvu neha pri kanuju in sandolinu. Vedel sem torej precej več kot on in v vlakcu, s katerim sva se peljala v Boulogne in sva pri tem imela le medle pojme o zadevi, sem mu napravil kratko predavanje o ribiških ladjah. Seveda o tistih, ki tako kot nekdo »Catherine« lovijo polenovke ob Islandu.

Povedal sem mu, da imajo take ladje navadno petindvajset do štirideset mož posadke in kapitana, ki je običajno samo kapitan obalne plovice in ne dolge. Potem ima taka ladja še prvega oficirja, vodjo posadke, radiotelegrafista, strojnega oficirja in nekaj najbolj nujno potrebnih strokovnjakov.

Povedal sem mu tudi o tistem, kar je bilo pri zadevi najvažnejše: kako plujejo na odprtem

morju. Na takih ribiških barkah si le redko pomagajo s sekstantom, s katerim sploh ne bi znali ravnavati. Pomagajo si predvsem s kompasom in sondo. Podatke o globini nato vnesajo na zemljevid. Kdaj pa kdaj — kadar je pač potrebno — radiotelegrafist po brezlični zvezi zahteva podatke o legi.

G. 7 me je molče poslušal. Ko sem končal, mi je zastavil samo eno vprašanje:

»Od kod so navadno radiotelegrafisti?«

»Večinoma mestni fantje. Redko iz pomorskih družin. Sicer pa se z mornarji slabo razumejo. Zlasti z oficirji se ne ujamajo, ker predpisi ne določajo povsem natanko, kdo ima kdaj prednost. Potem se prepirajo...«

V Boulognu sva ostala tri dni. Preiskava se je bližala h koncu in Georges Fallut je bil samo začasno na prostosti.

»Catherine« se je pred dvema mesecema potopila na skalah otoka Fair, ki leži med Shetlandom in Skotsko. Nekaj dni pozneje so posadko preprejali domov. Manjkal je radiotelegrafist, ki je izginil med brodolomom.

Stirinjast dni ni nihče govoril o tem, potem pa so začele krožiti vesti, da zavarovalnica določa težavo. Po pristaniških krčmah so začeli govoriti še druge reči in tako se je izoblikovala obožba.

Take obožbe so pogostejše, kot bi človek pričakoval. In često so, žal, tudi utemeljene. Trdil so, da je kapitan po dogovoru z lastnikom namenoma potopil ladjo.

»Catherine« je bila že tako stara in zarjavela, da so je težko zbrali posadko za lov. Nalovili pa so strahotno malo. Imel so za več kot dvesto tisoč frankov izgube.

Samo o tem se je nabralo nič koliko strani mnenj izvedencev, dodali so dokumente, načrte, proračune, izjave članov posadke itd... Poleg tega pa so ugotovili, da je bila »Catherine« zavarovana za tolikšno vsoto, da bi se to splačalo lastniku... Preostalo je samo še to, da dokažejo resnico in strokovnjaki so bili kapitani, telegrafisti in lastniki ladij.

»Catherine« se je izgubila v megli, ko je bila namenjena proti Severnemu morju in bi torej morala pluti med otokom Fair in Orcades ali med Fairom in Shetlandom. V obeh prehodih je plovlava razmeroma lahka in zemljevidi skoraj povsod kažejo okrog sto metrov globine.

Kapitan Fallut je na vsa vprašanja odgovarjal:

»Ko sem poslednjič izmeril globino, smo bili na Papa Banku in od takrat naprej sem plul po kompasu. Ladijski kljun je bil pravilno usmerjen. Morali bi pluti deset stopinj južno od Faira... Nisem prostovoljno potopil ladje... Ničesar ne razumem.«

Vsi so bili mnenja, da taka obramba ni dobra. Kajti če bi kdo vprašal Falluta, ali je bil njegov kompas preverjen, bi se moral zadovoljiti v odgovoru, da je bil vse do takrat popolnoma točen.

Ko pa so zasliševali mornarje, so ugotovili še nekaj čudnega.

Znano je, da pri sreči se, kdor more, poslednja zapustita ladjo kapitan in radiotelegrafist. Ko se je »Catherine« razkrla na čereh, oddaljenih manj kot pol milje od južne konice Faira, je bilo rečeno, naj se izkrcava v morje. Ladja se je naglo potapljala. Ukaz so izpolnili. Radiotelegrafist je bil gotovo v svoji kabini in oddajal običajne »SOS«. Kapitan je stal nekaj metrov od njegove kabine. Nadzoroval je izkrcavanje.

akvarel, tempera, črnilo, selotejp, lepikol,

OPERACIJA AVTO

MITA KOSTIĆ

Včeraj je minilo leto dni, odkar mi je moja ljuba Ljiljana rekla: — Teja ne vzdržim več! — Kaj pa, moja draga žena? — sem jo vprašal na pol prestrašen, ker sem vedel, da se tako začnejo vse njene velike komercialne kombinacije. — Vsi tvoji kolegi že imajo avto, a ti, ti, seveda, niti ne misliš, da bi razveselil svojo ženko ...

Priznam, da sem okamenel. Da je rekla motor, bi se še lahko nekako pogovarjala. Toda avto! Skušal sem se braniti. — Kateri so vsi ti moji kolegi? — Odgovor je bil očitno pripravljen z mnogo dramske dinamike.

— Številka ena: arhitekt Steva. Številka dve: Nenad. Številka tri ... — Počakaj, prosim, — drznil sem si jo prekiniti, — lahko je Nenadu, on je kar naprej v inozemstvu.

— Zakaj nisi tudi ti? Kdo ti je kriv? — Dejansko, če premislim. Nobeden ni ni kriv. Obmolnil sem.

— Številka tri, — neizprosno nadaljuje, — Branko. — Ph, rečem, — smejejo se po sili, — to je avto! Opel iz dvainpetdesetega leta. Še malo pa bo srebrna poroka.

— Čeprav, avto pa je le. Številka štiri: direktor Sima. — Pardon, — vskočim, — Sima vozi avto svojega podjetja. To je ljudska imovina.

Odgovor je bil toliko kratek kolikor tudi jase:

— Zakaj pa tebi ne zaupajo ljudske imovine? Kaj se da odgovoriti na to? Ne vem. Preprosto ne vem, zakaj mi ni nihče zaupal avta iz družbenih fondov. Zmignil sem z rameni in povesil glavo.

— Številka pet: Jovica. Številka šest ... — Dobro, dovolj, — sem dejal utrujeno, — priznam. Vsi moji kolegi imajo avtomobile. Priznam tudi, da ga jaz nimam. Pa kaj hočemo sedaj?

— V oči moje male miljenke so se zasvetile velike, žalostne solze. — Poslušaj, sedaj pride najvažnejše. Ali veš, kdo je danes dobil avto in se že v njem šopiri kot ... kot ...

— To pomeni, da smo prišli do zadnje točke. Samo sedaj vzdržim, pa se pothoma hrabil, nazunaj pa sem imel komaj toliko moči, da sem žalostno zašepetal: — Kdo? — Simičevi. Da, da, naši sosedje Simičevi!

Priznam, da sem bil več kot zaprepačen. Torej tako. Tudi avto so si že nabavili! Kako je zmogel, sem se vpraševal v omotici, kako je prišel do avtomobila? On, naveden uslužbenec druge vrste, nekaj pisarček pa avto! Ljudje, jaz ... Pogledal sem svojo ubogo, drago Ljiljano. Tih je jokala. Res, zares, tega se ne more več prenesti.

V meni kot da je nekaj počilo. Zajelo me je silno zaupanje v samoga sebe, mojo moč, moje sposobnosti. Dvignil sem glavo, se nasmehnil, odločitev mi je sijala iz oči. Glas mi je bil močan, zbran in do skrajnosti samozavesten.

— Kateroga smo danes? — Petnajstega junija, — je dejala Ljiljana in v glasu ji je bilo čuti neko daljnje upanje. Jaz sem se še naprej samozavestno smehljaj.

— V redu. Sedaj si pa zapomni: danes leto dni bomo imeli avto. Zapiši datum, da ne pozabiš.

Zapisala sva datum, ga zapečatila s poljubno prežvečeno v mestu lep večer, kakršen se lahko preživi edino v času velike, usodne odločitve. Torej, čez leto dni bomo tudi mi imeli avtomobil.

To noč nisem mogel spati. Mojo trdno odločitev je mučilo vprašanje — kako priti do denarja. Črv dvoma mi je počasi grizel samozavest. Po večurnem razmišljanju, pred samim svitom, sem vstal in naredil podoben strateški plan. Imenoval sem ga »operacija avto«.

Poglejte, kaj sem zapisal to noč. Taktični plan številka 1: Najti strica Jašo, ki je pred tridesetimi leti odšel v Argentino, in zvedeti, kaj se da dobiti od njega.

Pripomba: Glede na to, da vsa ta leta ni pisal svojim sorodnikom, obstaja velika možnost, da je do sedaj postal kralj govejih konzerv.

Taktični plan številka 2: Poklicati drugo podjetje, če bi morda tako dosegel boljši finančni efekt.

Taktični plan številka 3: Napraviti velik krog zvez in zvezic v mestu in okolici. Obvezno izboljšati kvaliteto honorarnega dela.

Pripomba: Povečati cene uslug za dvajset odstotkov.

Taktični plan številka 4: Pogledati možnosti nabave na kredit ali eventualnih večjih posojil od svojih prijateljev.

1. pripomba: takoj pričeti z uresničevanjem vseh štirih planov hkrati, pri tem pa paziti na popolno koordinacijo.

2. pripomba: Če »operacija avto« ne bo uspešno končana v določenem roku, nujen moralni samomor z javnim priznanjem svoje nesposobnosti, slabosti, neodločnosti, neokretnosti, inertnosti in breznačajnosti.

3. pripomba: hura, z vsemi silami, z vsemi vijaki, s polno paro v uresničevanje »operacije avto«.

Tedaj se je začel vročičen boj s časom, z dvomom, s samim seboj. Taktični plan številka 1 sem v najkrajšem času vzel v postopek. Argentinskemu Rdečemu križu sem napisal dolgo ganljivo pismo o ljubezni, ki jo čutim do strica Jaše, in prosil dobre ljudi, naj me čimprej obvestijo o njegovi usodi. Razume se, da sem pismo odposlal z ekspresno avionsko pošto.

Naslednja poteza je bila v smislu taktičnega plana številka 2. Ponudil sem se nekemu velikemu konkurenčnemu podjetju. Rezultat: 4251 dinarjev več od moje prejšnje mesečne plače. Za začetek ni slabo.

Pri taktičnem planu številka 3 sem imel ne-predvidene težave. Pri poizkusu, da elaborat o analizi proizvodnje vrinem na pet, šest krajev, sem se srečal z nerazumevanjem lokalnih strokovnjakov, ki so mi složno vrnilo elaborat s pripombo, da so ga že brali v nekem strokovnem časopisu. To pa ni zrušilo moje jelekne volje in energije. Zagnal sem se v nove preiskave in prepisovanja, omenjeni elaborat pa sem ponudil drugim podjetjem.

Taktični plan številka 4 je — na žalost — doživel popoln neuspeh. Novega posojila nisem mogel dobiti, ker sem še vedno odplačeval staroga, Ljiljana pa je še dve leti odplačevala po-hištvo. Torej, niti malo rožnato.

Od posojila na prijateljski osnovi sem odstopil že pri prvem poizkusu. Izgubil sem namreč dva dobra prijatelja, za katera sem bil prepričan, da bi šla z menoj v ogenj ali v vodo, v »operaciji avto« pa nista hotela.

Nisem dovolil, da bi mi ti drobni neuspehi vzeli pogum. Prepričan sem bil v končni uspeh, pred menoj je bilo še osem mesecev časa; obiskoval sem tečaje avto sole in pri tretjem poizkusu napravil izpit za šoferja amaterja. Torej sem imel vozniško dovoljenje v žepu, to pa mi je, priznamte, že nekaj pomenilo.

Medtem je prispel odgovor iz Argentine. Spošujoč moje občutke, mi je Rdeči križ sporočil v zelo žalostnem stilu, da je moj stric izdihnil svojo plemenito dušo v neki bolnišnici v predmestju Buenos Airesa že 1955. V istem uradnem pismu mi je upravnik omenjene bolnišnice, enako spošujoč moje občutke, poslal račun za petindvajset dni bivanja in zdravljenja mojega strica v njegovi bolnišnici. Račun je znašal čez tri tisoč pesosov. In na koncu mi je še občinski matičar poslal račun, ker so nesrečnega starčka pokopali na občinske stroške.

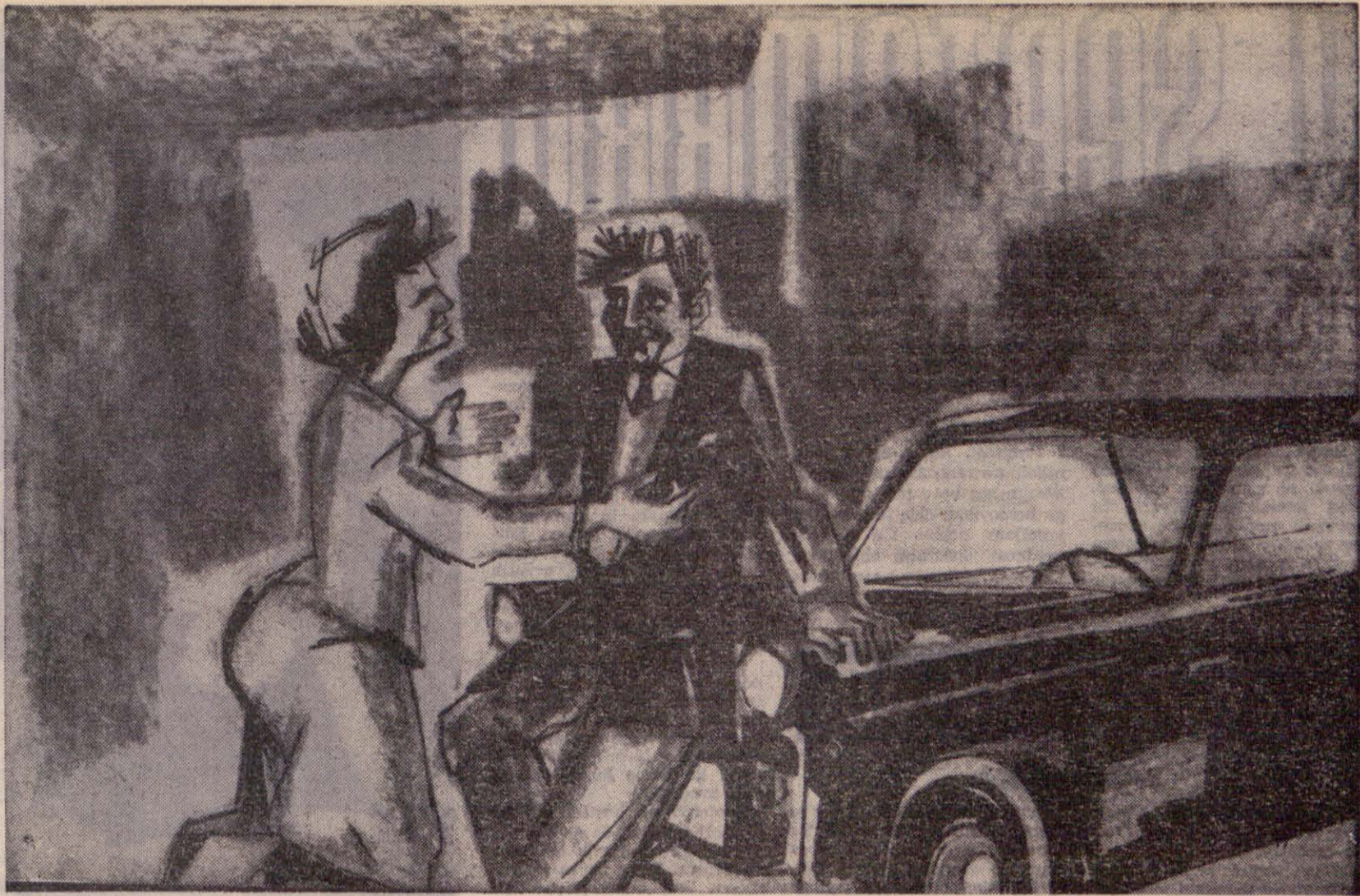
Menda v življenju se nisem doživel hujšega udara. Kot da se je cela gora govejih konzerv zrušila name in me zrnala z zemljo, ostavljajoč pri življenju samo moje bolečine in razočaranja. Zal mi je bilo strica, še bolj pa mojega taktičnega plana številka 1, v katerem so bili, nekako na tihem, vsi moji upi.

Iz vlijudnosti sem poslal telegram v Argentino, v katerem sem sporočil, da me zelo prizadela stricova smrt, da pa ne zmorem izplačati zaostalih dolgov, ker sem na svojo največjo žalost medtem tudi sam preminil.

Priznam, da me je tedaj zajela panika. Moji taktični plani so počasi propadali drug za drugim, novih idej nisem imel, novega upanja ni bilo od nikoder.

Resnica, poizkusil sem se enkrat spremeniti službo, pa so mi tokrat nudili pet tisoč dinarjev manj in sem seveda takoj odstopil od te namere.

Res, da sem uspel prodati tisti svoj članek, a ne za 20 odstotkov več, ampak za 35 odstotkov manj od navadne cene. Za novo pisanje pa več nisem imel potrpljenja.

Od nekega prijatelja sem dobil posojilo petdeset tisoč dinarjev, a sem ga porabil, ko sem gostil druge, od katerih nisem dobil ničesar.

Z eno besedo, bil sem v strašni situaciji. Čas je hitro mineval, kot je to takrat, kadar si tega ne želiš; tekel je kot voda iz preluknjane lonca in zmanem sem polzkušal zamašiti luknjo na tem izdajalskem loncu, da bi lahko rešil veliko operacijo, s tem pa tudi svoje dostojanstvo. Sam sem se tako rekoč obsodil na žalosten in prežalosten propad svojega lastnega moralnega lika.

Najtežje od vsega mi je bilo zaupanje, ki mi ga je brez kolebanja posvečala moja draga Ljiljana. Čeprav po dogovoru ni nikoli omenjala moje objube, da ne bi preprečevala mojo ustvarjalno koncentracijo, sem kljub temu videl v njenih očeh neugajen ogenj upanja in vere v

mojo nesrečno in nerazumno objubo. Ta ogenj se je razplamtel s prihodom pomladi, ki je prišla kljub moji želji. Prišel je tudi maj in potem junij.

Nisem več prihajal domov na kosilo. Ljiljana sem pravil, da imam veliko dela. Navadno pa sem sedel v pisarni ali taval po predmestju, daleč od avtomobilov. Njihovega šuma in vonja nisem mogel prenašati do pozne noči. Tedaj sem se kot tat zavlekel v hišo in preživljal noči brez sna v strahu, da se Ljiljana ne zbudi ...

Včeraj je bil petnajsti junij. Natančno leto dni od moje svečane objube, da bom kupil avto. Ob dveh in deset minut popoldne sem ustavljal pred našo stavbo no, čudovit, svetlozelenkast fiat 1100. Zatrobil sem dvakrat, kratko. Naš znak, dogovorjen pred letom dni.

Medtem ko me je Ljiljana objemala brez sapa in besed, sem se trudil, da ji rečem čim-bolj nemarno:

— Pripravi se, greva malo do Avale. Tam bova kosila.

Ko sem vozil po ovinkasti asfaltni cesti proti Avali in poslušal navdušenje moje drage Ljiljane, se mi je počasi vračalo samozaupanje, toliko razmajano s težkimi preizkušnjami.

Nisem ji še povedal, kako sem prišel do avtomobila. Naj bo malo radovedna. Vam pa bom povedal: desetega junija sem dobil polovico glavne premije na loteriji. Dva in pol milijona dinarjev. Moram priznati popolnoma zaupno: če tega ne bi bilo, bi bilo konec mojega samozaupanja.

HENRY GLEBAR POTEPUH

Stanley Towers se je ponosno nagnil nad svojo čisto novo biljardo mizo in pripravil palico na su-nek. Biljarda miza je bila najnovejša pridobitev v njegovi razkošni vili. Samo to je še manjkalo do popolne Stanleyeve sreče.

Cum! je prasnala palica po zeleni prevleki. Stanley je zgrešil in ušla mu je kletvica. Kaj pa bi tudi mogoč pričakovati: kot študent je znal odlično igrati, zdaj pa je že zdavnaj iz vaje, razen tega pa mu je napoti tudi okrogli trebušček.

S kredo je čakal po koncu palice, ko je vstopila Selena.

»Pri zadnjih vratih je neki možki. Rad bi iztepal preproge ali kaj podobnega.«

»Recite mu, naj gre k vragu. Če spustiš potepuha v hišo, ti pošlje na vrat še dva ducata drugih.«

»Ampak videti je kar pošten, gospod Towers. In pomislite na drva, ki ste jih mislili nasekati.«

Stanley je pomiril na novo kroglico. »No, prav,« je ravnodušno rekel, »pojdite z njim v drvarnico in

mu pokažite, kaj je treba narediti. Recite mu, da dobi dobro jesti in tri dolarje.«

»Da, gospod Towers.«

Kuharica je izginila, Stanley je palico spet spustil. Ni bil več zbran. Odložil je palico in pogasil luč nad biljardo mizo. Potem je odšel v dnevno sobo in vključil televizor. Tuda tudi s popoldanskim programom se ni mogel prav zadovoljiti in končno se je zatopil v kriminalni roman. Čet dobro uro je začutil hudo praznino v želodcu in je odšel v kuhinjo.

Pri kuhinjski mizi je sedel potepuh, ki je imel skušntrano glavo nagnjeno globoko nad kročnik, iz katerega se je kadilo. Stanley je bil že popolnoma pozabljen nanj, obstal je pri vratih in opazoval tuja s samozadovoljno radovednostjo.

Potepuh je umaknil pogled in jedel naprej nekoliko manj požrešno kot prej. Bil je približno enakih let kot Stanley, vendar veliko bolj suh.

Stanley je stopil v kuhinjo. Kar sam od sebe je segel v žep domačega sukunjica in potegnil iz njega zlato cigareto. Izbral si je cigaro in si jo prižgal.

»Povejte mi no, ali vas nisem že kdaj videl kje v mestu?« je negotovo vprašal.

»Ne«, je zamomljaj potepuh s polnimi usti. »Samo potujem skozi.«

»Čudno. Lahko bi prisegel ...«

Potepuh je spet dvignil glavo, spet sta se srečala s pogledi. Spoznanje je udarilo Stanleya, kot bi ga streslo.

»Dave Sumner!« je vzkliknil. »Za božjo voljo! Dave!«

Zilca se je ustavila sredi poti od kročnika do ust. Na potepuhovem obrazu so se zrcalili presenečenje, nezupanje, sram. »Oodkod pa me poznate?« je zajecjal. »Kako veste, da se tako pišem?«

»Križana poštalnica, kaj me ne poznaš več? Dave! Stara sabilja, jaz sem vendar Stanley Towers!«

Potepuh se še vedno ni čisto znašel. »Towers?« je zamrmral predse. »Towers?«

»Seveda.« je zavzeto zatrejal Stanley. »Harvard 1938. Poletni semester. Se ne spominjaš?«

»Towers!« se je začudil človek pri mizi. Glas mu je naenkrat zvenel mehko in krhko. »Dobro se te spominim.«

Stanley se je zasmejal. »Strela, Dave,« je rekel in si drgnil dvojni podbradek, »kako smešno, da se morava tako spet srečati. Hočem reči: v takih okoliščinah. Nočem se seveda preveč viliti, ampak ...«

»Le ne nobenih pretiranih čustev,« ga je grenko prekinil potepuh. »Pri meni se nihče ne vtilka. Zdjaj pojdem. Drva so nasekana, hvala lepa tudi za hrano.«

»Počakaj malo, Dave! Saj nisva niti ... Hočem reči, ali nečeš malo poklepetati z mano?«

»O čem?«

»Ampak Dave, po tolikih letih.« Stanley je potegnil stol izpod mize in sedel. »Kaj za vraga pa se ti je zgodilo, Dave? Ti! Ravno ti! Hočem reči — takrat na univerzi si bil med najboljšimi. Se še spominiš, pri zaključnem izpitu ...«

»Nikar me ne spominjaj na to!«

»Ne jezi se! Saj mi vendar ne moreš zameriti, če sem nekoliko radoveden.«

»Saj ti ne.« je rekel potepuh. »Bi rad slišal zgodbo z žalostnim koncem? Torej poslušaj — ali te res ne zadržujem?«

»Ne, ne,« je hitel Stanley. »Le začni. Boš cigaro? Skodelico kave?«

»Da, prosim.« je prikimal Dave Sumner. Najprej je popil kavo, požrešno, v velikih požirkih. Potem si je prižgal cigaro, zadovoljno puhnil nekaj dimov in rekel: »Saj pravzaprav sam ne vem, kako je do tega prišlo. Verjamem mi, da mi ni jasno. Saj sam veš, da sem na univerzi bil vedno sprdaj. V Washingtonu so me že hoteli za diplomata.« Grenko se je zasmejal. »Potem pa sem zvedel, koliko plačajo za tako mesto, in me ni več zanimalo. Dobil sem službo v neki posredovalni agenciji pri očetovem prijatelju. Končno sem se poročil z njegovo hčerko. Toda nisva se dobro razumela in nagnal sem jo. Morda je bilo tudi obratno, pa zdaj je vseeno. Šest let sem ji plačeval in plačeval, končno pa sem začel piti. Potem pa me je vrglo s poti in na velik lestvi uspeha sem padel zmerom nižje, zmerom nižje ...«

Sumner je divje uzgriznil cigaro. Pepel je padel na čist kuhinjski pod. Z občutkom krivde je pogledal v tla. Stanley pa tega sploh ni opazil. Težko je dihal.

»Tega enostavno ne morem verjeti!« je razburjeno dejal. »Ti! Vzorni študent! Jaz pa — Zahihital se je. Se še spominiš, kak zabušani sem bil, Dave? Nisem in nisem mogel spraviti vase tiste modrosti iz knjig!«

Prekrižal je noge in izgubljen v spominu z roko prijel mehko copato. »Vse, kar sem se res dobro naučil, je bilo igranje biljarda, se še spominjaš? In danes imam lastno biljardo sobo! To je pa že neka, ne?«

»Vsaka čast,« je poklapano rekel Sumner in pogledal pepel, ki je umazal tla.

»Da, visoko sem se zrinil,« je žarel Stanley. »Se še spominjaš tiste tovarnice, ki jo je imel moj oče? Prav majhna zadevica, dva ali trije stroji. No, prevzel sem jo in jo povečal.« Z važno kretnjo je zrinil cigaro v drugi kot ust. »Industrija embalaže, s tem se zdaj ukvarjam. Odlični posel, ti rečem. Krepiki dobički, Dave, zelo krepiki dobički.«

»Čestitam,« je posmehljivo rekel Sumner. »Zasluzim ogromno,« se je vedno bolj razgreval Stanley. »Tebi pač lahko povem. Ni šlo lahko, toda uspešno mi je.«

»Tudi jaz sem se skušal kaj naučiti,« je zastokal Sumner. »A vedno mi je spodletelo. Nikoli nisem mogel zvenkljati v žepu z dvema novčema. Verjemi, da sem poskušal varčevati. Pa je šlo zmerom kaj narobe. Potem pa ti prebrati davki ...«

»Da, davki, v teh sem pa mojster!« je zažarel Stanley. To je lekcija številka ena, ki se jo moraš naučiti, če se hočeš povzpeti visoko na lestvi uspeha. Treba je dobro poznati zvižaje. Treba se je naučiti, kako obdržati, kar si si pridobil. Poznam več zvižaj, kako lahko prinesem okrog staro mater državo, kot si lahko misliš. Samo en način: polovico kupljeni opravim takoj in v gotovini. Či tega ne pride v blagajnsko knjigo prav nič. Strankam dam deset odstotkov popusta, jaz pa si prihranim davke. Toda to se reči, ki se ne dajo naučiti v šolskih klopih. Morda je v tem razlika med tabo in mano. Hej!«

»Lepo bi bilo, ko bi ti mogel predstaviti svojo ženo, Dave, ampak je ni doma. Če greš kdaj — ah, ne, seveda ne hodiš v gledališče. Jasno.« Roke si je obrisal v trehuh, od samega ponosa se je potil. »Moja žena namreč nastopa v gledališču. Majhna zvezdnica. To lahko trdim brez pretiravanja.«

Sumner je vstal. »Zdaj pa moram oditi.«

»Počakaj no še malo, Dave. Ne morem te pustiti kar tako.«

Stanleyeva roka je izginila v njegovem zadnjem žepu in privlekla na dan dragoceno listnico iz kročilnega usnja. Potegnil je iz nje bankovec, se obotavljal, pa potegnil še enega. Bila sta dvajsetaka ...

»Na, vzemi, Dave,« je rekel. »Darilec.«

»Kuharica je rekla nekaj o treh dolarjih ...«

»Ni važno, kaj je rekla kuharica! Dave, prosim te, vzemi denar. Zaradi starega prijateljstva, he?« Veselo ga je udaril po ramenu.

Sumner se je za trenutek obotavljal, potem pa je segel po bankovcu in jo naglo spravil v žep. Zdelo se je, da ne more ničesar več spraviti iz sebe. Zato se je brez besed obrnil in odšel pri zadnjih vratih.

Stanley je gledal Dava Sumnerja čele čez šest mesecev. Nekega lepega — ne, nekega odvratnega dne je dobil poziv na davkarstvo, ker da je proti njemu sprožen proces zaradi utaje davkov.

Stanley je bil sicer nemiren, vendar dobro pripravljen. Na davčnem uradu pa je odkril, da so se tam pripravili še veliko bolj. Imeli so izjave vseh njegovih strank — znašel se je v gosti kaši.

Teden dni pozneje je še stal pred sodiščem — zaradi utaje davkov. In v sodni dvorani je na vsem lepem spet zagledal Dava Sumnerja. Stal je poleg državnega tožilca.

Dave je bil še vedno vitek. Toda zdaj je počesan in umit izgledal čisto drugače. Imel je odlično, po meri narejeno obleko.

Začuden je Stanley pocukal za rokav svojega zagovornika. »Kaj pa hoče ta tukaj? Tisti dolgin zraven državnega tožilca.«

Zagovornik se je kislno zasmejal. »Vaša smola je v tem, da niste vedeli, kdo je to: nihče drug kot Dave Sumner, daleč najboljši uradnik za odkrivanje utajenih davkov. Lahko vam rečem, da je neustavljivo volhjač. Čaka ga še velika kariera.«

Radion je najbolje vogola dikaniv

Rešitev za naju - Kalodont Extra in Plavi Radion

Kostim. Kostim za konec poletne sezone in spet kostim za prve jesenske dni. Čeprav nam meteorologi napovedujejo za september sončno vreme, moramo poskrbeti za prehodno garderobo, ki nam bo dobrodošla prav na račun napovedane lepe jeseni.

In kakšen bo septembrski kostim? Napovedoval bo jesen in spominjal na poletje, kajti žalivel bi lahko prav tako v avgustu, kot bo v septembru. Barve bodo jesenske in materiali bolj lahki, detajli pa v stilu mode 1962-63.

Barva je že moda in kostim, ki mu je namenjena modna barva, ne potrebuje nič več. Med jesenskimi barvami in barvami modne sezone zavzema zelena prvo mesto in potem ji sledi rumena v vseh odtenkih od žveplene do tobačne ter rdeča in modra.

Preprost, ali klasičen kroj nikoli ne razočara in jesenski kostim naj bo v tem stilu, ker ga bomo tako dije in v večjem veseljem nosile. Če dajemo prednost športnim oblačilom, naj bo klasičen, v hasprotnem primeru si lahko privoščimo

domači zdravnik

Sveča proti trnju

Na splošno je lahko z majhno pinceto izdreti trščico ali trn iz kože. Težava pa je, če bomo določili nekaterih debelostnatih rastlin. Te so drobne, osem nevidne in tako številne, da vsak gib povzroča bolečino. Najbolje se jih nezbimo, če na kožo nakapljamov posek. Najbolje bo, če vzamemo tanko svečo in jo držimo visoko, da kapljice ne bodo tako pekle. Potem roko potopimo v mrzlo vodo in bodice bodo šle stran skupaj z voskom.

Rože in zrak v sobi

Mnogi mislijo, da je treba čez noč odnesti rože iz spalnice, če se trosijo kisik v sobi. Res je, da rastline dihaajo, da vsrkavajo kisik in oddajajo ogljikov dioksid, a v tako neznahtnih količinah, da zaradi tega ni najmanjše nevarnosti niti za otroke ne za dobnike. Samo hlapljiva olja in dišave sestavine nekaterih rastlin s težkim in močnim vonjem utegnejo motiti. Tako na primer lilije, hijacinte in mnoge orhideje. Nasprotno pa je ruski zdravnik Gramov dognal, da je prisotnost nekaterih rastlin lahko dobrodejna, ker imajo antibiotsko moč in pomagajo razkuževati prostor. Na čelu takih rastlin so vijolice, vrtnice, gladiole, šipek in astra. Ta učinek na mikrobo, prekužen v laboratoriju, se nadaljuje tudi takrat, ko so rože odrgane in vložene v vazo, včasih, dokler niso popolnoma suhe.

Če vam odreveni roka

Cesto vam ponoci odreenene le prsti, včasih dlan ali cela roka, pa tega ne morete pripisati leži, ki bi otekočala cirkulacijo krvi. Zadosuje nekaj gibov ali masaža in spet normalno čutite. Če pa se to zopet česte in pogoste, je treba k zdravniku. Lahko je temu kriva slaba prehrana, slab krvni obtok, lahko pa je tudi opomin, zlasti za mlajše. Kadar pretiravamo s kajenjem, spremlja v hujših primerih astringenja z nikotinom odrevenost okončin. Utepena pa tudi kasati na jemanje vitaminov, predvsem vitamina B. Temu lahko zlahka odpomremo: Izogibajmo se bele moke in jo zamenjajmo z rjavo, jemenom in žitnimi klicami, jemo svež zelen grah, limonin sok, mleko, rumenjaki, jetra in suh kvas. Izogibajmo se tobača, močne kave, začimb, kisa pa tudi usipavilnih praškov.

kaj morate vedeti?

GOBICE V KISU

Ker se bliža čas, ko bomo začele vlagati drobne gobe, bi vam rada opisala odlični domači recepti.

Drobne, posevne zadržane in trde gobe dobro očistimo, na hitro operemo ali samo dobro obrisemo. Prstavimo pol vode, pol kisa, in nekaj soli. V vrečico iz gaze damo malo čebule in česna, lovrujev list, nekaj klinčkov, nekaj zrn popra in nekaj LISTKOV POVECKA, ki da tekočini prav posebno slasten, kislast okus.

POVECKA ali ZLATA TRTA je plevel, katerega listki so zelo podobni listkom vijolice, le da so svetlejši in bolj kosmati. Za to rastlino je značilno, da ima zelo dolge pecelj, iz katerih rastejo listki kot grozdje na trti. Poveček najdemo ob greдах in travi, ob zidovju, ob skalah in vrelcih.

Vrečico z dišavami pustimo najprej malo povreti, potem dodamo gobice, ki naj vro približno četrt ure. Ko se gobice v tekočini posevno ohladijo, jih vložimo v kozarce, zalijemo z žličko olja in zavežemo s pergamentom.

V. R., Ljubljana

tudi malce fantazije, nikoli preveč.

Če se odločimo za zeleno barvo, izberimo tudi klasičen kroj z ravnim krilom, jopo zmerne dolžine, ovrtnikom z reverji, tričetrt rokavi in morabit se z našimi ali nakazanimi žepi. Če bomo želeli model nekoliko popestriti, se lahko odločimo za romantično bluzico, katere rokavi bodo daljši od rokavov kostima. Seveda je kostim lahko lep tudi brez ovrtačnika in gumbov, za rahlo zvončastim krilom. Edini okras je na jopi v obliki dveh drobnih pentelj, pritisnih na bokih. Pentlje, vozlički in dvojni šivi spadajo še vedno med najvidnejše modne detajle nove sezone.

Tudi rdeč kostim nas lahko pospremi v lepo jesen. Za sorenembno naj bo izdelan iz ertastega žameta, saj takšen bo primeren tako za službo kot potovanje in s primernimi dodatki ga bomo lahko oblekle tudi zvečer.

Septembrski kostim naj bo čimbolj udoben, da se bomo v njem dobro počutili od jutra do večera. Lepa barva in primeren kroj bosta pripomogla k eleganci, na katero se v septembru spet moramo privaditi.

S. M.

● Tweed je še vedno najhvaležnejši material za jesen. Bluze iz tankega svetlega muslina z žabojem ali veliko pentljo

● Za jesenske kostime in lahke plašče: škotski vzorec. Dodatki — telovniki, bluze in pasovi — iz mehkega jelenjega usnja

pismo uredništvu

TUDI OTROŠKE ROKE LAHKO POVZROČE NESREČO

Pismo se nanaša na članek z gornjim naslovom, ki smo ga objavili v predzadnjem številu.

Popolnoma se strinjam s piscem, da lahko otrokove roke povzročijo nesrečo. To je povedano že v naslovu, vse ostalo je pa po mojem mišljenju zelo zgrešeno in lahko rečem, da tako ne mislim le jaz. Po mnenju pisca, ki je najbrz brez otrok, je treba odstraniti vse, s čimer se lahko otrok poškoduje ali pa povzroči še kakršno koli drugo nesrečo. Škarje, nože in podobno je treba skriti, stikala odstraniti, tok odklopiti itd. Večkrat so se udarili otroci že z glavo ob zid — morda bi bilo treba podreti tudi zidove, če ne, pa vsaj snemimo vrata s tečajev, preden gremo od doma.

Nikjer v članku pa ni besede o poduku otroka, pogrešam pa tudi apel na našo industrijo, da bi se vsaj pričela ukvarjati z mislijo o otroku nedostopnih stikalih. Prepričan sem, da je rešljivo oboje.

Imam štiri in pol leta starega sinka, ki še ni dotaknil vitkane puše. Ko je priokrat hotel to storiti, sem mu pokazal kratek stih s tanko žico, pri tem sem si, deloma tudi zaradi teatralnosti, dobro izoliral roke in klešče. Blisk in pok sta ga do sedaj odvracala od puše. Ker pa ne izključujem možnosti, da bo tudi sam poskušal kaj takega, sem se ukvarjal s konstrukcijo varnostnega stikala oziroma vitkane puše. Puša ima eno samo odprtino, kontakte pa postavljene tako, da otrok (pa celo odrasel) ne more do obeh kontaktov niti s prsti niti s kakršnim koli ravnim ali ukrivljenim kovinskim predmetom. Mislim, da bi bilo potrebno teme jito opozoriti industrijo, naj bi se pričela ukvarjati z izdelavo varnostnih vitkancev. Morda bi prav kmalu našla rešitev, še boljše od moje.

Sam pisec pravi, da prepovedan sad diši. Torej otroka podučimo, in to kolikor je le mogoče nazorno, ne prepovedamo mu pa ničesar. Bolj ko bo kaj prepovedano, bolj ga bo mikalo. Mnogi starši si ne vzamejo niti časa niti truda, da bi otroku pokazali, kako se s čim ravna. Veliko enostavneje je spraviti nož in škarje na omarico. Le malo otrok pa je, ki ne bi upotutili, da dosežejo vrv omare, če pristojijo steno in morda najš je pručko — pa je nesreča tu. Nevarne otroške ali otroške roke zaklepanje, kaj bo, če ključke posobimo v ključavnici?

Danes je nemogoče odstraniti vse, kar je otroku nevarno. Zato je edina rešitev v tem, da otroku posredimo nekaj več svojega časa. Mnogo mnogom premalo je, da ga zasujemo s kupom papirja in barvniki. Skoraj nikoli pa se otrok ne bo izneveril zaupanju, če bo opazil, da mu res nič nč ne zaupamo.

S. D., LJUBLJANA

bralke svetujejo

VSE O PARADIŽNIKOVEM SOKU

Splošno uredništvo, na vprašanje bralke J. A. iz Tržiča prilagam recept za paradižnikov sok, ki se je meni in mojim znanam že vrsto let odlično obnesel.

KUHAN PARADIŽNIKOV SOK: Zrel paradižnik operemo, razrežemo na kose, pristavimo brez vode, da se počasi mehko skuha. Nato ga pretlačimo skozi sito in ta sok ponovno kuhamo — brez vode — približno 15 minut. Nato v nekaj litrah tega soka raztopimo malo soli (na tri litre kuhane soka za nozevo konicu soli) in to dodamo ostali količini soka, ki smo jo odstavili z ognja. Po dodanem soli soka ne smemo več kuhati. Še vročega zalijemo v čiste, znotraj suhe in posreje steklene (pogrejem jih lahko v topli vodi, če jih nimamo v zvezu). V vročih steklenicah steklenice hladimo v zeli topli vodi, ker drugače lahko poč. Steklenice takoj še vroče pokrijemo s celofanom, ki smo ga prej ovladili v solični vodi, ter neprodušno zavežemo z rdečo ali ovmeno gumico. Vsako steklenico še vroče ovijemo s časopisnim papirjem ali čistimi krpani ter jih oprezo postavimo drugo poleg druge v zabojček, kosarico ali kaj podobnega ter vse skupaj spet pokrijemo in pustimo stati čez noč. Drugo jutro steklenice odločimo in tako pripravljene sok se v shrambi drugem hladnem temnem prostoru tudi po več let odlično drži. Uporabljamo ga za pijačo ali kuh.

SUROV PARADIŽNIKOV SOK: Če kdo želi odlični, surov paradižnikov sok, ki ga pripravimo iz najlepših paradižnikov v SOKOVNIKU, ki se dobi z navodili vred v naših trgovinah. Mnogo uspeha in lep pozdrav.

HERMINA SKALAR, Ljubljana

PARADIŽNIKOV SOK: očisteni in preveč paradižnik pretlačimo. Med kuhanjem pripravimo steklene različnih velikosti, jih dobro umijemo in postavimo na štedilnik ali v pečico, da se osušijo in segrejejo. Ko je sok srednje gost, ga vrelega nalijemo v vroče in popolnoma suhe steklenice tako da še v steklenici vre. Na vrat steklenice pritismo na krpice narezane ovsnemu črevesu. Sok se pripravi v steklenici ali v zak. Caka zelo dolgo in ima naraven okus in barvo. Tako ga pripravljamo že trinajsti let, vedno dočaka drugega in se mi nikdar ne pokvari.

Lep pozdrav,

B. J., Zagorje

Na željo bralke J. A. iz Tržiča pošiljam nekaj različnih receptov za pripravljane paradižnikov sok. Razlika je v pripravki pa tudi v rabi. Spravlja se lahko kuhan ali pa tudi surov.

PRETLACEN, KUHAN PARADIŽNIKOV SOK: popolnoma zrele in zdrave paradižnike umijemo in z nerjavim nožem razrežemo, damo v posodo in kuhamo, pri tem pa pazimo, da se ne prismodi. Po potrebi paradižnik še sprosti s kuhalsko drobnico. Ko so se koščice odločile od mesa in se zvele, je tudi paradižnik dovolj kuhan, da ga pretlačimo. Pretlačena ga dobro prevremo, mešamo spet, da se ne prismodi in dodamo žličko soli (za približno pet litrov paradižnika). Čiste steklenice postavimo v hladno vodo in jih pokrijemo ali ovmeno gumico. Caka zelo dolgo in ima naraven okus in barvo. Tako ga pripravljamo že trinajsti let, vedno dočaka drugega in se mi nikdar ne pokvari.

Lep pozdrav,

B. J., Zagorje

SUROV PARADIŽNIKOV SOK: zelo zrele srove paradižnike pretlačimo (bolje se daje pretlačiti, če jih zvezane pustimo nekoliko stati), damo na 1 kilogram paradižnika 15 klg soli, napolnimo kozarce povrhu posujemo salli in zavežemo s pergamentnim papirjem. Pri uporabi upoštevajmo, da je paradižnik že slan!

SUROV PARADIŽNIK Z DODATKI: paradižnike zrežemo ali zmežemo s stročkom za meso, dobro osolimo in v skledi dobro prevremo. Dodamo 1 gram soli (na 1 kg paradižnika), po volji pa lahko še zvezane zelene paprike, velice zelenčnega petuša in zelene. Zmes prevremo v steklenici do grla, dolijemo malo olja ter dobro zapremo s črevesom ali z gumiškim pomočnem v črno smolo. Tudi ta paradižnik je že slan, na kar uporabni ne smemo pozabiti.

Lep pozdrav,

B. K., Zagreb

Splošno uredništvo, na vprašanje bralke J. A. iz Tržiča pošiljam vam nasvet, kako se naspravi dober paradižnikov sok:

Zrele paradižnike zložimo na desko in pustimo nekaj dni še na vročem soncu, da popolnoma dozori in postanejo sočni. Nato jih zrežemo s stročkom za meso ali nožem in dobro premečkamo. V kozici nam v vročem štedilniku naj vre nekaj ur, paziti pa moramo da se ne prismodi. Potem ga pretlačimo v cedilniku, ki ga sicer uporabljamo za testecine, olupke zavremo, čisti sok pa osolimo in še enkrat prekuhamo (vre naj še eno uro). Ohlajenega nalijemo v steklenice, na vrhu prilijemo malo olja in dobro zavežemo.

Lep pozdrav,

M. M., Grosuplje

1. Paradižnik operi in zredi na kose, zmelji s mesnim stročkom in surovega pretlač skozi oblačno cedilo za juho. Soli po okusu. Vlij v veliko posodo in kuhaj tričetrt ure. Nato vročega nalij v steklenice ovij v časopis ali krpe in postavi v lonec za kuhanje perla. Vsako steklenico sprodi težki s celofanom ali črevesom. Lonec s steklenicami pokrij in naj stoji dan ali dva. Potem vrzi steklenice iz lonca in jih zloži v shrambo.

2. Pet kilogramov opranega paradižnika zredi in zmelji. Pravi tako zreli in zmelji pol kilograma sladke paprike, pol kilograma korenja in sopi peteržila ter zelene. Soli po okusu. Zmes naj vre pol ure, nakar napolni z zaeknamo steklenice. Takoj zavreži, pokrij in pusti dan, dva, da se ohladi. Ta paradižnik je zelo okusen, zlasti otroci ga radi pijejo.

PARADIŽNIKA ZA ZIMO NI TREBA KUHATI: Na pet kilogramov zrelega paradižnika dodajte 35 klg soli, dobro zgnete in pustite, naj stoji čez noč. Zjutraj pretlačite, na pretlačeno paradižnik posipajte 1 dkg soli in dobro zmešajte. Potem napolnite še pripravljene in dobro oprane steklenice ter jih zaprite z jugovalom (zamašite s pečnicami ali gumico). Po osmih dneh se bo raztopljena sol dvignila nad paradižnik, ki bo lahko stal tucti več let. Pred uporabo zmešajte sok v steklenici, da se sol enakomerno porazdeli. Tako pripravljen paradižnik je silno okusen in kalen svež.

MILAN MARCIUS, Osijek

DVE RENESANSI

revija zgodovinskih slogov oblačjenja

FLORENCIA, 1490 N. ST.

Ne, mi nočemo vedeti nič o Burgundiji in o tamkajšnjih modnih zablodah. Siljasti čevlji, ki podaljšujejo nogo, da ni več mogoče hoditi — kdo je že kdaj videl kaj takega?! In v henninji, ki delajo žensko pol metra daljšo — oh, smešno! Res je sicer, da se tudi naše, florentinske lepotic, rade večajjo — a to delajo diskretno, s čevlji, ki imajo visok — včasih tudi 40 cm visok! — podplat iz plutvine. Tega nihče ne vidi, čevlji so skriti pod krilom, čeprav morata kdaj pa kdaj lepoticu podpirati dve služabnici, da more hoditi... Pa tega je malo in na splošno je naš pogled uprt v antiko in tedanji ideal lepega, zdravega, somernega telesa. Barbarški, gotski silasti lok smo nadomestili z okroglim in vse tisto severnjakovo namletenje navzgor, zamenjali s stremilje-

krila na grški način, tako, da presešek blaga povlečemo čez pas; a četudi so to nošnje ovekoveli nekateri veliki slikarji, se najbrz ne bo držala... Pač pa so naše žene prevzele od moških običaj, da kažejo na nekaterih mestih srnjajo, to do nedavnega strogo intimo oblačilo. Rokavi navadno niso priliči k rami, temveč pritrjeni s križem prepletajoče se vrvice; prav taki prepleti krase razpore rokavov na lakti in se posebno pri moških velikokrat pojavljajo na prsni. Sicer pa nosijo naši moški dolge, na pas pripete nogavice ali pa sešite ozke hlače, in kratke, široko vrhnje oblačilo z zasitimi gubami. Pokrivalo je nizko in široko, dostikrat podobno ploskem turbanu, vse oblačilo dela štrikoten vtis, vtis težke gmotnosti telesa. Še bolj gmotno so starejši mošje v dolgih, bogato gubastih plaščih z lažnimi rokavi, ki jim

mislek je res genialen in bi ne bilo prav, ko bi vam ga prikriji: vzameš blago in napraviš vanj toliko vzrezov, kot je sploh mogoče; ne s škarjami, ni bilo prenaporno; kar s »štanca«. In skozi te razpoke, luknje in odprtine naj kipi podloga, po možnosti iz tanke svilne, kipi naj je čim več, da vzbuja obleka resnično vtis čim večje širine in čim večjega oblija. Jasno, da nam za take igre vzorčasti brokat ni več čisto všeč; rajši imamo enobarvno blago. In tudi s »mipartijem« smo se poigravali samo v začetku, potem smo ga opustili. Rezanje in širjenje smo vpeljali celo na pokrivala, ki jih povrh še bogato krasimo z največimi peresi, in na čevlje, spredaj razširjene v »krajvi gobeci«. In posebno vojščaki so si omislili tudi čisto novo obliko hlače: čez prvotni triko so začeli vezati podolžne trakove, oblike trakov, ki padajo še čez koleno in so tamkaj pritrjeni na nogo. In nato so jeli trakove podlagati, da so nazadnje cel metri pisane, svilene podloge silili skozi reže. To so slavne »plunderice« nemških najemniških vojakov. Ko pa so se cesarju Maksimilijanu, »zadnjemu vitezu, pritožili dvorjani, kakšno da počno »landskehtie« s svojimi »plundericami«, je činično rekel: »Pustite otroke, naj se zabavajo s pisanimi krpani; vsaj nimajo časa misliti na svoj žalostni obstoj.« In pri tem je ostalo. Italijani se bahajo, da so izumili čipko; naj precej povemo svoj izum: ločili smo hlače od »nogavic«. In razen tega smo vrnilo možem možnost: nič več dolgih dekliških kodrov, današnji mož reže lase na kratko in nosi brado. Z nečim je vendar treba nakazati, da je gospodar vsoljstva.

njem v šir. Celo za tiste nesrečne, visoke podplate lahko najdemo vzorec v antiki — spomnite se starih koturnov! To samo mimogrede; zakaj na splošno je naša moda ideal mladosti in skladnosti. Predvsem ne maramo živopisnih barv, ki so v veljavi na severu, temveč ljubimo zamete in brokate dragocenih, pridruženih odtenkov. Naše ženske ne cenijo visokih pokrival, temveč lahke, prozorne pajčolan, ki vokvirja bogato prireško skrbno friziranih, plavo beljenih las. Naša dekleta pa opuščajo celo pajčolan in kažejo lase, okrašene samo z dragulji. Tudi šiljasti izrezov ne marajo; lep izrez je štirioglat; pravilna črta je mehko padajoče, bogato izgubano krilo in visoko pomakljen pas. Nekatere ženske ljubijo tancična oblačila in dekleta včasih krajšajo

visje po hrbtni; in gmotne so gospe v dveh oblekah iz enakovrednega blaga, krojenih tako, da je gornja spredaj odprta in da je doljno čim bolj videti. Brez vlečke, ki bi postavila podaljševala, namesto da jo širi. Eno pa drži: v naših oblekah je še mogoče kretati in hoditi; in kot posebno novost smo iznašli čipko. Pa recite, če to ni napredek.

AACHEN LE 1539 N. ST.

Ne da bi se hvalili — toda v zadnjem času prednjačimo v nemških deželah daleč pred italijansko ali katerokoli drugo modo. In zato se moramo zahvaliti posebnemu, čudovitemu izumu naših krojačev: »nasekanim oblačilom. Do-

Kaj se me res ne moreš spomniti?

...in zdaj poslušajte glasbo z juga. Predstavljajte si, da sedite tje pod palmo, ki ji veter nežno boža liste

Brez besed

Rad bi svoji ženi kupil nov plašč!

Se še spominjaš časov, ko sva se bala, da bo kakšen otrok stopil nanj?

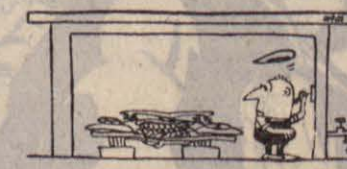
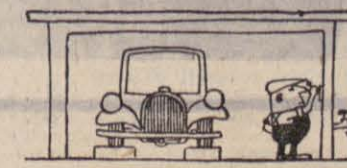
Prodati jo moram, preveč vel!

A ne bi plačala? Seveda ne bi, toda natakark pazi na najul!

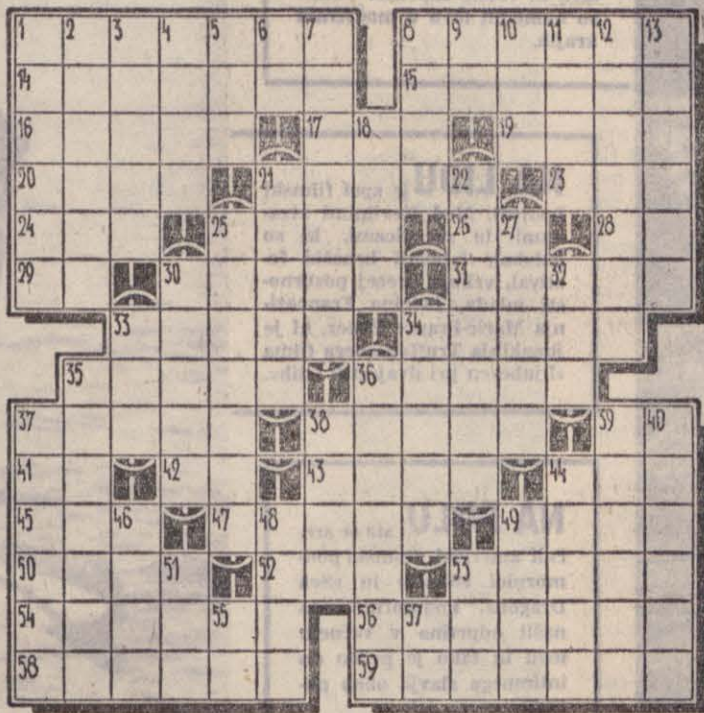
Da, tudi ogrlica je pristna!

Brez besed

Izdaja in tiska Casopisno podjetje "Delo" v Ljubljani - Glavni urednik Milan Pogacnik, Odgovorni urednik Zoran Jerin. Gredništvo: Ljubljana, Tomšičeva 3/II, p. p. 150-III. - Telefon 23-522 do 23-525. Naročniški oddelček Ljubljana, Titova 3, telefon 70-483 in 81-632. Naročnina, edelotna 1440 dinarjev, polletna 720 dinarjev, četrtletna 360 dinarjev mesečna 120 dinarjev. Oglašni oddelček: Ljubljana, Titova 1, telefon 21-888. - Števila žiro računa NB 600-11/7-167. Rokopisov ne vračamo

KRIŽANKA

Vodoravno: 1. nemški pesnik, filozof in dramatik, eden največjih predstavnikov nemškega prosvetljenstva (Gotthold Ephraim), 8. prid, 14. ukaz, odločba, 15. žensko ime, 16. iztebki morskih ptic na zahodni obali Južne Amerike, ki jih uporabljajo kot izvirno dušično in fosforno gnojilo, 17. industrijska rastlina, 19. pristaniško mesto v Izraelu, 20. pernata domača žival, raca, 21. prvi nastop pred občinstvom, 23. skrajšano ameriško moško ime, 24. rimska boginja jeze, 25. slovenski naziv za igol, 26. velika sibirski reka, 28. kemični znak za barij, 30. slovenski pesnik lirik iz kroga slovenske Moderne (Dragotin), 31. starorimski pesnik ljubezenskih pesmi (Gaj Valerij), 33. pristanišče na otoku Kreti, 34. karta pri taroku, 35. predor, 36. gospodarska razstava, semenj, 37. vrsta žlahtnega štajerskega vina, 38. osnovna merska enota, 39. različna soglasnika, 41. ime črke, 42. nedeljiva soglasniška skupina, 43. ponikalnica na Notranjskem, ki priteče

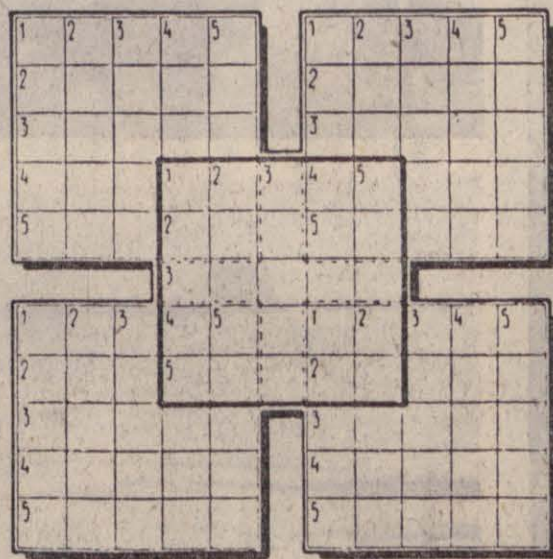
pri Vrhniki na dan kot Ljubljana, 44. kratica evropskega prvenstva v atletiki v Beogradu, 45. vulkan na otoku Mindanao, 46. prijetno dišeča organska spojina, 49. molčanje, tšina, 50. francoski romanopisec, katerega dela odlikuje barvito slikanje narave, daljnih dežel in ljudi (Islandski ribičič), 52. zelo pust otok v zgornjem Jadranu, 53. črno glasbilo podobno kitari, 54. madžarsko žensko ime, 56. napad na politično osebo, 58. vrsta kitice, 59. necepljena jablana ali hruska.

Navpično: 1. polodprt obokan prostor, 2. ime državnika Kardeja, 3. potna kaplja, 4. vrsta zdravilnega čaja, 5. mednarodni jezik, ki se ni obnesel, 6. kratica za »Narodno banko«, 7. želatinska snov, hladetina, živica, 8. vrsta športnega čolna, 9. pijača starih Slovanov, 10. grško božanstvo narode, 11. star narod z visoko razvito kulturo na ozemlju današnjega Peruja, 12. bolezen, ki se pojavi, če organizem dobi premalo C vitamina, 13.

v grškem bajeslovju sin Zena, ki stoji v onostranstvu vedno žejen v vodi in lačen pod drevesom, 18. francoski naziv za duhovnika, 21. gozdna ptica, ki uničuje drevesne škodljivce, 22. sortno štajersko vino, 25. usihanje, odmiranje, 27. tehnična priprava za zemeljska dela, 30. strelna orožje velikega kalibra, 32. tovarna avtomobilov v Mariboru, 33. kopicca, 34. moško ime, 35. benečanski slikar iz 18. stoletja (Giovanni Battista), 36. reka v zahodni Afriki, dolga 1430 km, 37. vrsta ljudi postavljena komu

POVEZANI MAGIČNI KVADRATI

I. kvadrat: 1. denarna kazen, 2. skrbnik in paznik gozdov, 3. vrsta kurjave, 4. pravljica, 5. površina, ploščina.
II. kvadrat: 1. človek določenega spola, 2. silen vihar, 3. znamka čeških avtomobilov, 4. skupina ljudi, specializiranih za določeno delo, 5. največje finsko jezero.
III. kvadrat: 1. močna alkoholna pijača, 2. področje na Novi Gvineji, sporna točka Indonezije in Nizozemske, 3. rimski papež v 15.

stoletju; po njem se imenuje znamenita kapela, ki jo je ustvaril Michelangelo, 4. družbeni razredi, sloji, 5. eno najboljših italijanskih nogometnih moštvev.
IV. kvadrat: 1. glavno mesto Japonske, 2. poldrag kamen s črnimi in belimi progami, 3. majhna likovna stvaritev, 4. sedanj japonski premier, 5. ime angleškega književnika Wildea.

Srednji kvadrat: 1. nemški ekspresionistični književnik (Franz), 2. ime francoskega filmskega igralca Delona, 3. pihalni instrument, 4. milijonsko mesto na Japonskem, 5. ime pesnika Askercia. (P)

BERITE PO KOSILU

NI VEČ MOZ

»Ali ni to slika vašega pokojnega moža?«
»Da. Toda odkar sem poročena z njegovim bratom, je to slika mojega umrlega svaka.«

ZENA NE SME VEDETI

»Ali vas nisem videl sinoči z vašo ženo v kinu?«
»Da. Toda tega ji nikar ne povejte.«

ZDRAVILO

Neka zelo dekolirana dama je na elitnem plesu dejala zdravniku: »Tako strašno se dolgočasim, gospod doktor. Kaj naj napravim?«
»Pojdite lepo domov, oblecite se in pojdite v posteljo.«

KOBILA

»O čem pa si danes sanjala?« je žena zjutraj vprašala svojega moža. »V sanjah si večkrat zakicala ime Roza.«
»Vidiš, kako dobro,« je dejal mož, »da si me spomnila. Moram ti dati 5000 dinarjev. Roza je konj, na katerega sem stavil na konjskih dirkah in dobil 10.000 dinarjev.«
Zena je bila zelo vesela neprickovanega denarja. Ko pa je mož prišel čez nekaj dni domov, je bila žena zelo zadržana.
»Kaj pa ti je danes?« jo je vprašal.
»Tvoja kobila ti je pisala.«

TO PA NE GRE

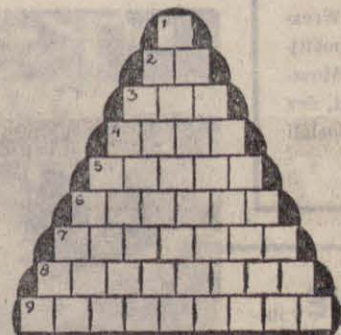
Zdravnik: »Gospa, vi potrebujete razvedrilo.«
Gospa se žalostno nasmehne: »To pa ne gre, gospod doktor. Moj mož je preveč ljubosumen.«

REŠITEV UGANKE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

Križanka: Vodoravno: 1. kolera, 6. pečin, 11. Koblar, 12. Adonis, 14. Moris, 13. kriza, 16. KS, 18. Alpes, 19. banka, 20. Nat, 21. slad, 22. kurat, 23. kakti, 24. ta, 25. Arras, 26. bokal, 27. redica, 30. berče, 31. Gable, 32. poraz, 33. folij, 34. pelikan, 36. Orion, 37. hotel, 38. Ik, 40. past, 41. Reptin, 42. sial, 44. Ant, 45. Polet, 46. Verne, 47. lo, 48. veter, 49. bolešt, 50. Edison, 52. Moderna, 53. astra, 54. slana, 55. Misel na črteah: 1. upadanje, 2. izobilje, 3. Rubikon, 4. srečanje, 5. palača, 6. eisport, 7. mirmos, 8. breakov, 9. biljenje. Upanje obljubi, sreča plača, spomin obrestuje. Izpolnjevanja: 1. Rijeka, 2. Poznan, 3. Tivoli, 4. Kurili, 5. Sežana, 6. Kofani, Piran, Rovinj, Izola, Mala Križanka: 1. Ik, 4. genus, 6. Goodman, 8. VU, 9. do, 10. Ank, 12. kit, 13. šolarica, 15. Doris, 16. rak. Dopolnjevanja: Zabost, znamenje, Njegovan, občudja, statiška, Jahorina, sateliti, močvar, encijan, domovina, kaznjence, detektiv, lobanja. Za znanje obstaja en dokaz - deio.

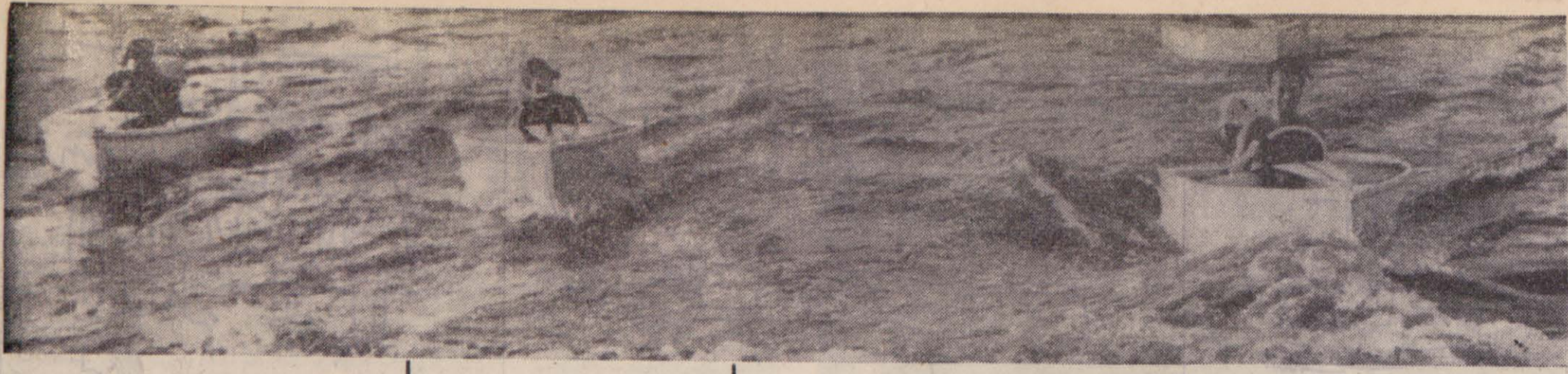
LOGOGRIFNA PIRAMIDA

1. protivni veznik, 2. predlog, 3. ime ruske plesalke Pavlove, 4. veliko jezero v Etiopiji, 5. žensko ime, 6. kitica iz osmih vrstic, 7. celica, 8. mejna črta geometrijskega lika, 9. čuvajnica. (P)

pustolovščine cisca kida

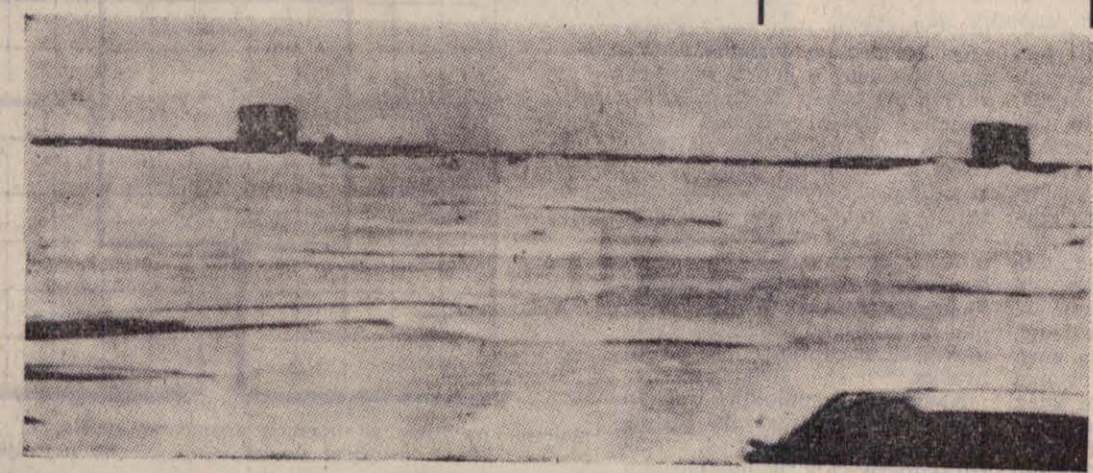

MERKUR so mu pravili Rimljani, Hermes Grki, veljal je celo za boga, še danes pa je simbol hitrega glasnika. Prav zaradi tega so ga na razstavi Interflora (mednarodne organizacije za dostavo cvetlic, o kateri smo že pisali), izbrali tudi za svoj simbol in tam je nastala tudi ta uspeša fotografija.

HIDRO-CARTI bodo v kratkem vsaj tako v modi kot go-carti. Ze zdaj brnijo po številnih evropskih plažah ti dva metra dolgi in šestdeset kilogramov teži čolnčki z zunanjim motorjem, močnim od 5 do 15 konjskih sil. Hitrost: med 40 do 55 kilometri na uro.

TERRAGATOR pravi- jo temu nenavadnemu prevoznemu sredstvu, ki ga je moč najeti v Kaliforniji in na Floridi. Uspešno se premika na cesti, prav nič pa ga ne motijo tudi dirke čez drn in strn in vodne zapreke. Vozilo so namenili lov v močvirnih krajih.

NA LIDU je spet filmski festival. Med številnimi zvezdami in zvezdicami, ki so obiskale letošnji beneški festival, vzbuja precej pozornosti mlada, 18-letna Francozinja Marie-France Pizier, ki je junakinja Truffautovega filma »Ljubzen pri dvajsetih letih«.

NA POLU sta se srečali ameriški atomski podmornici »Skates« in »Sea Dragon«. Podmornici sta našli odprino v večnem ledu in tako je prišlo do intimnega slavlja obeh posadk.

PO 13 URAH plavanja pod vodo je tako prilezla ekipa angleških ljudi-žab na angleško obalo. Za seboj so imeli plavanje »skozi Rokavski preliv. Trinajst ur je pomenilo tudi novi rekord.

NOVATORSKI FIGARO Dethemers iz nizozemskega mesta Appeldoorn si je izmislil tako pripravo, ki naj bi mu lajšala vsakdanje delo.

CHIHUAHA je vrsta mehiških psov, ki s svojo »velikostjo« uspešno tekmujejo z bolj znanimi pekinjskimi psički. Za kolikšno zver gre, pove fotografija: chihuahua ima dovolj prostora v čajniku.

POŠTE v Angliji so poglavje zase. Pred dnevi je prispela iz Vancouverja v Kanadi v angleško mesto Wrexham tudi ta nenavadna pošiljka, ki ji je ime Jeryl Mossford. Dekletcu je šest let, čez Atlantik pa so jo poslali starši.

ŠALO SEZONE v italijanskih letoviščih ob Jadranskem morju boste lahko razvozlati, če natančneje pogledate našo fotografijo. Te neprostovoljne kopeli skrbijo za dobro voljo opazovalcev in jezo žrtev.

KAFEN DOBA
 MIKI
 MUSTER 62

